

C 75776

Máday
Chernel

Madár
védelem
török
vésék

128815

0172039

OMgKDK

KGY

C 75746

MADÁRVÉDELMI TÖREKVÉSEK MAGYARORSZÁGBAN

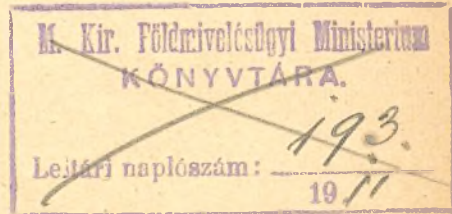
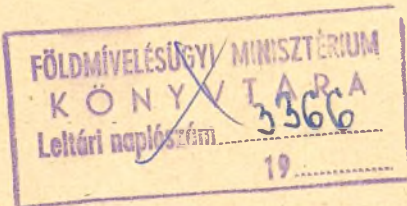
A TÁRSADALOM KÖZREMŰKÖDÉSE

IRTÁK:

MÁDAY IZIDOR és CHERNEL ISTVÁN

Db
311

BUDAPEST

"PÁTRIA" IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZV.-TÁRS.

1911

ORSZÁGOS MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR ÉS
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
LELTÁRI SZÁM
235 934

TARTALOM.

ELŐSZÓ	Oldal 5
--------------	------------

MADÁRVÉDELMI TÖREKVÉSEK MAGYAR- ORSZÁGBAN.

I. RÉSZ.

A társadalom közreműködésének szervezése.

Történeti adatok	11
Madarak és Fák Napja	14
Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga	22
Gyermeknaptár	34
Á nagyközönség megnyerése	37
Állatvédő-Egyesületek Szövetsége	38
Új egyesületek alakítása	40
Madárvédő-tanfolyamok	42
Nemzetközi madárvédelem	44
Á madarak gazdasági jelentőségének megvédése	47
Zárszó	49

II. RÉSZ.

Társadalmunk tevékenysége a gyakorlati madárvédelem terén.

Fészkelőhelyek biztosítása és alkotása.	
1. Odúban fészkelők részére	64
2. Á szabadon fészkelők részére	67
Á madarak állati ellenségei ellen való védekezés	68
Á téli etetés	70
Egyéb intézkedések és tevékenység a madárvédelem ügyében	71
Eredmények	73

Függelék.

I. Vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete az állatvédő eszméknek a népiskolákban való terjesztése iránt	81
II. Az Országos Állatvédő-Egyesület körlevele a külföldi állatvédő-egyesületekhez, melyben a madárvédelem érdekében Magyarországon tett állami intézkedéseket ismerteti	82

	Oldal
III. Herman Ottó indítványa a „Madarak és Fák Napja“ tárgyában, az Országos Állatvédő-Egyesület közgyűlésén, 1900-ik évi február hó 25-én	108
IV. Az Országos Állatvédő-Egyesület előterjesztése a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz a „Madarak és Fák Napja“ tárgyában, 1906.	116
V. A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete a „Madarak és Fák Napja“-nak az ország népiskoláiban leendő meghonosítása iránt	121
VI. Az Országos Állatvédő-Egyesület körlevele a külföldi állatvédő-egyesületekhez, melyben a „Madarak és Fák Napja“-nak a magyarországi népiskolákban történt rendszeresítését tudatja. 1906.	124
VII. Az Országos Állatvédő-Egyesületnek az „Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga“ megalapításáról szóló alapvető kiadványa	136
VIII. Az Országos Állatvédő-Egyesületnek a népiskolai ifjúsághoz intézett felhívása az „Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga“ tárgyában	142
IX. Az Országos Állatvédő-Egyesület felterjesztése a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga tárgyában	148
X. Vallás- és közoktatásügyi miniszter az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liganak működéséhez hozzájárul	150
XI. A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga szervezése érdekében	151
XII. A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete az Országos Állatvédő-Egyesület által kiadott Gyermekek-naptár érdekében	153
XIII. A Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségének alapszabályai	154
XIV. Vidéki állatvédő-egyesületek alapszabály-mintája	163
XV. Vidéki állat- és madárvédő-egyesületek alakítása érdekében az Országos Állatvédő-Egyesület által kiadott tájékoztató füzet kivonata	170
XVI. A földművelésügyi miniszter rendelete a közgazdasági előadókhoz, az Országos Állatvédő-Egyesület működésének támogatása érdekében	181
XVII. A földművelésügyi miniszter rendelete az állami állatorvosokhoz az Országos Állatvédő-Egyesület működésének támogatása érdekében	183
XVIII. Az Országos Állatvédő-Egyesület indítványa a gyakorlati madárvédelem érdekében tartandó rövid tanfolyamok tárgyában	184
XIX. Az Országos Állatvédő-Egyesület a földművelésügyi miniszter Úrhoz madárvédő tanfolyamok tartása érdekében	187
XX. Az Országos Állatvédő-Egyesület körlevele a madarak gazdasági jelentőségének igazolása érdekében	190
XXI. Kühnel Márton állami támogatással létesült Első Magyar Fészekodú- és Madáretetőkészülékek Gyára	194

ELŐSZÓ.

A Berlinben ezévi június hó elején tartott 5-ik nemzetközi ornithológiai kongresszus munkarendjében és tárgyalásaiban előkelő szerep jutott a gazdaságilag hasznos madarak védelmének is. A magyar kormánynak a hasznos madarak védelmére irányuló működését a Kir. Magyar Ornithológiai Központ vezetője és munkatársai jeles előadásokban ismertették.

Mivel a madárvédelemre irányuló kormányintézkedések mellett az utóbbi években úgyszólván párhuzamosan a társadalom is felkarolta a madárvédelem eszméjét, felette kívánatosnak látszott, hogy a madárvédelmi kormányintézkedésekről beszámoló hivatalos jelentések kiegészítéseképpen a társadalom közreműködéséről is essék szó, hogy így a külföld lehetőleg teljes képet nyerjen arról, ami Magyarországon a madárvédelem érdekében történik.

Ezt a feladatot, t. i. a madárvédelem érdekében folyó társadalmi tevékenység ismertetését alulírott és Chernel István tettük magunkévá és megosztottuk a munkát úgy, hogy alulírott a társadalmi közreműködés szervezésének ismertetését, Chernel István pedig a társadalmi működés révén a gyakorlatban elért eredmények előadását vállalta magára.

Mindkét munkálatot utóbb alkalmasnak ítéltük arra, hogy megállást nem tűrő madárvédelmi propagandánknak bár még oly szerény szolgálatot tegyenek és azért előadásainkat tetemesen bővített és kiegészített átdolgozásban nyilvánosságra bocsátjuk.

Mindazok, akik az ország haladása iránt komolyan érdeklődnek, ismerjék fel azt a közgazdasági és etikai tekintetben egyaránt nagyfontosságú jelentőséget, mely a madárvédelem országszerte leendő felkarolását szükségessé teszi. És ha felismerik, akkor szegődjenek egész odaadással a madárvédelem lelkes barátaivá.

De e sorok közrebocsátásához bátorságot merítettem abból a meggyőződésemből is, hogy bárki, ha még oly parányi szolgálatot tehet a madárvédelem ügyének, ezt kötelességének tekintse.

A természetbarát teljes mértékben tudja értékelni a természet nagyszerű és csodálatraméltó összhangját, mely ritka kivételektől eltekintve nem engedi, hogy valamely állatfaj túlságig elszaporodva, úgyszólván elemi csapássá váljék. Így volt ez addig, amíg a természet minden beavatkozástól menten a maga autonóm magasztosságában érintetlenül működött. A káros rovarok sem szaporodhattak el oly tömegekké, hogy a növényvilágba pusztulást vigyene, mert a rovarevő madarak táplálkozása állandó korlátot szabott elszaporodásuknak.

De a természetnek ezt a csodás és jótékony rendjét megzavarta a haladás felé törő emberiség, a mindent legyőző kultúra érdeke.

Kiszárítottuk és lecsapoltuk a mocsarakat, szabályoztuk a folyókat és patakokat, glédába állítottuk az erdők fáit, kiirtottuk a vén odvas fákat, a cserjéket és bokrokat, egyszóval a madarak milliárdjait megfosztottuk természetes fészkelő alkalmatosságaiktól.

A haladó emberiség, mely a kultúra érdekében kénytelen volt megzavarni a természet rendjét és egyensúlyát, most ugyancsak a kultúra érdekében köteles arra, hogy az okszerű madárvédelem alapján munkálkodva pótolja a madárvilágnak az elveszett természetes fészkelőhelyeket.

De van még egy szempont, még egy oldala az ügynek, mely nem a hasznosság elvén alapul.

Es ez a madárvédelem etikai oldala, melyet részemről igen nagyra értékelek.

A madárvédelem az állatok állandó megfigyelését, megszeretését, a természetnek általában mélyebb ismeretét és megkedvelését feltételezi. Ezek mind oly dolgok, melyek szelidebb és nemesebb érzések terjesztésére alkalmasak.

A madárvédelem eme kettős, közgazdaságilag és erkölcsileg egyaránt jelentős missziójának kívántunk szolgálni a jelen munka közzétételével.

Budapest, 1910 szeptember hó.

Máday Izidor.

MADÁRVÉDELMI TÖREKVÉSEK
MAGYARORSZÁGBAN

I. RÉSZ

A
TÁRSADALOM KÖZREMŰKÖDÉSÉNEK
SZERVEZÉSE

IRTA:

MÁDAY IZIDOR

I. RÉSZ.

Madárvédelmi törekvések Magyarországon.

A társadalom közreműködésének szervezése.

Történeti adatok.

A mező- és erdőgazdaságra nézve káros rovarokkal táplálkozó hasznos madarak védelmének jelentős volta abban leli magyarázatát, hogy nemcsak a helyi érdekeket érinti, hanem tekintettel a madarak vándorlására, nemzetközi érdekévé nőtte ki magát.

Ennek a beismerésnek első ízben a német mező- és erdőgazdáknak 1868-ban tartott gyűlése adott nyilvános kifejezést, midőn Ausztria és Magyarország közös külügyi kormányát felkérte arra, hogy a hasznos madarak védelmének nemzetközileg leendő biztosítása érdekében indítsa meg a tárgyalásokat.

Ez meg is történt, de a dolog természetéből folyik, hogy ezek a diplomáciai úton vezetett tárgyalások igen nehézkesen haladtak.

A hosszas tárgyalások közben Ausztria és Magyarország külügyminiszteri székét 1874-ben gróf Andrássy Gyula foglalta el és ő terelte a tárgyalásokat abba a helyes mederbe, hogy mindenekelőtt azt tűzte ki célul, hogy elsősorban Olaszországgal fogadtassa el a hasznos madarak megvédésének elvét. Így jött létre az 1875. évben egyrészt Magyarország és Ausztria, másrészt Olaszország között 1875. évi november hóban egy egyezmény, melyben a nevezett államok kormányai kötelezték magukat arra, hogy törvényhozási úton szigorú és széles alapra kiterjedő rendszabályokat léptetnek életbe a hasznos madarak védelmének biztosítása érdekében.

Ezekre a közismert tényekre azért voltam kénytelen utalni, hogy kiemeljem azt az időpontot, mely mintegy kezdetét jelzi a madárvédelmi törekvéseknek Magyarországon.

Az Olaszországgal kötött egyezményben vállalt kötelezettségünk óta a hasznos madarak védelme lehet mondani nem került le nálunk a napirendről.

Míg egyfelől serényen vettük ki részünket a madárvédelem nemzetközivé tétele érdekében folyó tárgyalásokban, addig másfelől itthon munkálkodtunk a talaj előkészítésén. Túlságosan élénk politizáló hajlamunk évek hosszú során át némileg háttérbe szorította a közgazdasági érdekek felkarolását és csak a múlt század vége felé sikerült az országnak a földművelés érdekeinek gondozására Darányi Ignác személyében egy oly minisztert nyernie, aki kimagasló egyéniségénél fogva a politikai hullámzások közben is képes volt helyén megállni annyi időn át, hogy alaposággal oldhatta meg a földművelésnek legtöbb függő kérdését.

E kérdések közé tartozott a hasznos madarak védelme is. Az idevágó állami intézkedések közül melyekkel Magyarország oly előkelő helyet vivott ki, kimagaslók:

A Kir. Magyar Ornithológiai Központ, mely a madárvédelem és ornithológia tudományos művelése mellett a gyakorlati madárvédelmet is terjeszti;

A törvényes intézkedések, melyek 89 hasznos madárfajtának az egész évre kiterjedő teljes védelmet biztosítanak. Végre egy fészekodúkat, etető-készülékeket és egyéb madárvédelmi eszközöket készítő gyártelep felállítása, támogatása és ellenőrzése, mely báró Berlepsch rendszerein alapuló szerkezeteket állít elő.

Bár ezeknek a tényezőknek megalkotásával a magyar állam az Olaszországgal kötött egyezményben vállalt kötelezettségen túl eleget tett, mindazonáltal ezzel nem volt szabad beérnünk és csakhamar nyilvánvalóvá vált, hogy a madárvédelem teljes sikert csak akkor arathat, ha a

madárvédelem eszméi az ország egész lakosságában gyökeret vernek és felkaroltatnak.

Bár a földművelésügyi miniszter és az Ornithológiai Központ évről-évre sok ezernyi példányban terjesztett kitünő szakiratokkal munkálkodtak a közönség felvilágosításán, mégis hiányzott a madárvédelem érdekében szükséges társadalmi közreműködés rendszeres szervezése.

Ezt a célt a Magyar Országos Állatvédő-Egyesület tűzte ki magának feladatul és hogy miként törekedett e célt megközelíteni, azt óhajtanám a következőkben vázolni.

Midőn az Országos Állatvédő-Egyesület, melynek élén 10 év óta van szerencsém működni, a madárvédelem ügyét elsőrangú feladatává tette, az a megfontolás vezérelt, hogy az állatvédelem ügyének és az állatvédő-egyesületek érdekeinek jelentékeny szolgálatot teszünk, ha tevékenységünket egy oly mederbe és egy oly cél felé irányítjuk, mely a társadalmi működésnek egy állandó és pozitív teret nyújt.

De vezérelt az a meggyőződés is, hogy helytelen, sőt céltalan dolog volna a közönséget a madárvédelmi eszmék iránt való érdeklődésre csakis a hasznossági alapon buzdítani és figyelmen kívül hagyni az ügy ethikai oldalát, t. i. az állatok szeretetének eszméjét általánosságban mellőzni. Igazi madárvédő szerintem csak az olyan egyén lehet, aki az egész természet, az egész állatvilág összhangján és megkedvelésén alapuló állatvédő eszmék híve.

A Magyar Állatvédő-Egyesületnek, mely 1883-ban alakult, sikerült a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnál az első körrendeletet¹⁾ kieszközölnie, melylyel a miniszter 1901. évi január 5-én, tekintettel az állatvédelmi eszmék nemesítő és nevelő hatására, a tanfelügyelőket felhívta, hogy a néptanítóknak figyelmébe ajánlják, hogy az állatvédelmi eszmék terjesztésére minden alkalmat megragadjanak.

Az Országos Állatvédő-Egyesület már 1901-ben az egész

¹⁾ Lásd: Függelék I.

világ állatvédő egyesületeihez egy körlevélben fordult, melyben röviden felsorolván a madárvédelem érdekében Magyarországon történt mozgalmakat, közölte annak a 89 madárfajnak jegyzékét, melyek feltétlen védelmét az 1901. évi márczius 18-án kelt törvényes intézkedés biztosította. Ezt az annak idején négy nyelven kiadott körlevelünket a Függelékben közlöm²⁾.

* * *

Madarak és Fák Napja.

Az 1900. évben az Országos Állatvédő-Egyesület kebelében Herman Ottó tüzetes indokolt javaslatot tett az Északamerikai Egyesült-Államokban fennálló „Birds and Arbor day“, a „Madarak és Fák Napja“-nak Magyarországon való meghonosítása érdekében³⁾ és már 1902-ben Chernel István, a kőszegi állatvédő-egyesület elnöke, megtartotta az első „Madarak és Fák Napja“-t az iskolai ifjúsággal egy ottani kertben.

Az Országos Állatvédő-Egyesület azonban különböző akadályok miatt Herman Ottó indítványának megvalósítása érdekében csak az 1906. év elején tette meg lépését a közoktatásügyi miniszter-nél egy tüzetes előterjesztés⁴⁾ alakjában, mely szerint minden népiskolában május vagy június hóban egy külön nap lenne szentelve annak, hogy a tanító a madarak természetével, jelentőségével, védelmüknek szükséges voltával az iskolai ifjúságot megismertesse, ezzel kapcsolatban a fák és cserjék jelentőségét megmagyarázza és arra is hasson, hogy a gyermekek a fák és csemeték ültetésével a „Madarak és Fák Napja“-t emlékezetessé tegyék.

Az Országos Állatvédő-Egyesületnek a társadalmi madárvédelem útján tett ezen első lépését teljes siker koronázta, amennyiben gróf Apponyi Albert vallás-

²⁾ Lásd: Függelék II.

³⁾ Lásd: Függelék III.

⁴⁾ Lásd: Függelék IV.

és közoktatásügyi miniszter az 1906. év április hó 27-én rendeletet⁵⁾ intézett valamennyi tanügyi és közgazgatási hatósághoz, melyben a „Madarak és Fák Napja“-t mint iskolai ünnepnapot Magyarország valamennyi népiskolájában egyszersmindkorra rendszeresítette.

Az egyesület mindig szem előtt tartván azt, hogy a hasznos madarak védelme nemzetközi érdekű ügy, 1906. évi május hóban kelt és négy nyelven szerkesztett körlevélben⁶⁾ fordult a külföld nevesebb állatvédő egyesületeihez, melyben tudomásukra hozta a „Madarak és Fák Napja“-nak Magyarországon történt meghonosítását és azt a megkeresést intézte a társegyesületekhez, hogy ennek az intézménynek behozatalát szorgalmazzák.

A „Madarak és Fák Napja“-nak a miniszter rendelete útján történt létesítését csak első lépésnek tekintettük, melyet az intézmény teljes kiépítése és fejlesztése kell hogy kövessen. Ebben az irányban elsőrendű követelménynek ismertük azt, hogy az új intézmény iránt való érdeklődést és érzéket mindenekelőtt a tanítók körében ébreszszük, akikre az intézmény kiépítésének és érvényre emelésének feladata hárult. E célból egyesületünk már a „Madarak és Fák Napja“ érdekében a miniszterhez tett előterjesztésében kötelezettséget vállalt aziránt, hogy a néptanítóknak feladatát megkönnyítendő, őket útmutatással látja el arra nézve, hogy miként ünnepeljék a „Madarak és Fák Napja“-t és nekik mint a előadásokat is juttat.

Ennek a kötelezettségnek oly módon igyekeztünk megfelelni, hogy még 1906-ban Vaday József közszéki elemi iskolai igazgató által írt munkát megszerztük és díj- és portómentesen küldtük szét az érdeklődő néptanítóknak.

Ugyancsak az említett évben irodalmi pályá-

⁵⁾ Lásd: Függelék V.

⁶⁾ Lásd: Függelék VI.

z a t o t í r t u n k k i é s a z ö t l e g j o b b n a k t a l á l t p á l y a m u n k á t (Miként ünnepeljük a „Madarak és Fák Napját?“ Öt pályamű. Írták: K. Nagy Sándor, Vaday József, Tafferner Béla, Fehér Jenő, Hirsch József) egy füzetben egyesítve szintén díj nélkül osztottuk ki. Azóta e pályamunkákból már egy második kiadást bocsátottunk ki és így mintegy 5000–6000 tanítót láttunk el útmutatással.

Az Országos Állatvédő-Egyesület f. évi február végén egy új sorozatra írt ki pályázatot abból a célból, hogy az érdeklődő tanítóknak minél több anyag álljon rendelkezésére. A pályázati hirdetés nyomán 16 munka érkezett be, melyek elbírálása ma, midőn e sorokat írjuk,*) még elbírálás alatt áll. A bírálat eredményéhez képest kiszemelt pályamunkák előreláthatólag már a jövő tavaszt megelőzőleg ki fognak adatni és így a „Madarak és Fák Napja“ ünnepelésének idejére már a néptanítók kezeiben lesznek. Ezt a célt egyébiránt az egyesületen kívül a magánirodalom is szolgálja, amennyiben a „Madarak és Fák Napja“-nak rendszeresítése kivált a tanítóság körében többeket buzdított az iskolai ünnep ismertetésére és tárgyalására. Így egyesek részéről nemcsak útmutatások és mintaelőadások, de hangjegyes énekeskönyvek, sőt színjáték keretében foglalt dolgozatok is kerültek forgalomba.

A „Madarak és Fák Napja“-nak lényegére és ünnepelésének mikéntjére nézve a miniszteri rendelet ugyan foglal magában útmutatást, de az ország különböző vidékeinek rendkívül eltérő helyi viszonyai mellett a végrehajtás tekintetében egy általánosságban érvényes és mindenütt elfogadható séma egyáltalában fel nem állítható.

A főszempont, mely a dolog természetéből folyólag okvetlenül és minden körülmények közt kell hogy érvényesüljön, az, hogy a néptanító már évközben minél gyakrabban keressen alkalmat arra, hogy a gyermekeket a természet megismeréséhez, az állat- és növényvilág megszeretéséhez és

*) 1910 szeptember hó.

kiváltképpen a madarak védelmének erkölcsi és gazdasági értékeléséhez minél közelebb vigye. Az így előkészített gyermekkel könnyű lesz a „Madarak és Fák Napja“-nak jelentőségét megértetni és annak megünneplését oly színvonalra emelni, hogy ez az évről-évre ismétlődő iskolai ünnepély a gyermekek gondolatvilágában maradandó emléket képezzen.

Az ünneplés mikéntjére nézve, mint már említettem, sablonszerű útmutatás nem adható. Nemcsak a helyi viszonyoktól, hanem legkivált magától a tanítótól függnek a kivitel módozatai és részletei. Az a néptanító, aki valóban jó pedagógus, aki maga is képes arra, hogy a hivatalosan eléje szabott teendők keretén részben kívüleső ideálisabb célokért lelkesedjék, az bizonyára meleg rokonszenvvel magáévá fogja tenni az ügyet és akkor jóakarátának, leleményességének és emberszeretetének gyakorlására és érvényesítésére tág tér fog nyílani. A „Madarak és Fák Napja“-ról szóló rendeletnek betűszerinti végrehajtása gyakran és sokhelyütt bizonyos nehézségekbe ütközik, melyek elhárítása éppen az ügyszeretettel és körültekintéssel működő tanító belátásának és tapintatának a feladata.

Így pl. ütközőpont mindjárt az a kérdés, vajjon kínálkozik-e hely és alkalom arra, hogy az ünnepélynek legalább egy része a szabad természetben legyen megtartható. Ezen nagyon is kívánatos intézkedés ellen kivált nagyobb városokban vagy fátlan, kertileg művelt határokból stb. akadályok merülnek föl.

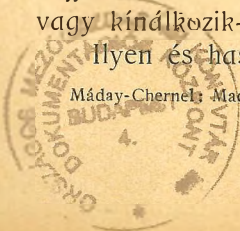
Kérdés lehet a szabadba kivonulással összekötött ünneplésnek időpontja abból a tekintetből is, vajjon az időjárásra való figyelemmel a később nyíló tavaszra kitűzendő ünnepély időszaka alkalmas-e még az ugyanakkor végzendő faültetésre is?

Kérdés lehet az is, akár költség, akár más szempontból is, vajjon a faültetéshez szükséges csemeték megszerezhetők-e? vagy kínálkozik-e hely, ahová a csemeték ültethetők?

Ilyen és hasonló kérdések és nehézségek nem képez-

Máday-Chernél: Madárvédelmi törekvések.

2

FÖLDMŰVELESÉGI MINISZTERIUM
TULAJDONA

hetnek komoly akadályt, mert hiszen a főcél az, hogy az évközben kellőleg előkészített iskolásgyerekeknek egy iskolai ünnepnap nyujtassék, mely tisztán a madárvilág és azzal kapcsolatban a nagy természet kultuszának van szentelve.

Magyarországon a miniszteri rendelet végrehajtása a gyakorlatban szintén a fenti szempontok hatása alatt fejlődik ki.

Mindenekelőtt természetes, hogy a tanítótság csak fokozatosan barátkozik meg és karolja fel az intézményt egészében és még igen sok helyen a „Madarak és Fák Napja” csak a rendelet többé-kevésbé halvány magyarázatából vagy parafrázisából telik ki.

Ellenben ott, ahol ezt a kezdetleges stádiumot szerencsésen már elhagyták, ahol irataink iránt a tanítók már érdeklődtek és azokból önálló eljárásra buzdítást merítettek, ott a gyakorlatban fokozatosan mindig jelentősebb iskolai ünnepélylyé fejlődik a „Madarak és Fák Napja”.

Az ünnepély rendszerint reggel a tanítótság és a gyermekek gyülekezésével és zárt sorokban a szabadba, erdőbe, vagy egyéb alkalmas helyre kivonulásával kezdődik. Gyakran lobogók tarkítják, dobszó, trombita, itt-ott külön zene élénkíti a menetet. A rendeltetési helyre érkezve megkezdődik az ünnepély, melyet az igazgató-tanítónak az ünnep jelentőségéről mondott beszéde vezet be.

Következnek tetszés szerinti sorrendben egy vagy két tanító szakszerű előadása egy-egy madárcsoportról, a madarak szerepéről a természetben és a közgazdaságban, a madarak kíméléséről, esetleg a természetes fészkelő-helyek pótlásáról stb. A gyermekek részint prózában, részint versben a természetre és kivált a madarakra vonatkozó szavakat és énekeket adnak elő, párbeszédekben és karokban is, melyek anyagának kiválasztásánál a hazai kiválóbb írók idevágó termékeire fordítanak elsősorban figyelmet.

Gyakran az ünnepélynek ez a része, t. i. az előadások és szavatok jobbadán az iskola falai között folyik le és ahol erre nézve a helyi körülmények kedvezők, a kivonu-

lást a szabadban, ha lehet erdőben vagy ligetben való vándorlás követi, mely alkalmat nyújt arra, hogy a gyermekek a madarakat és azok fészkelését megfigyeljék, illetőleg a tanítók által idetereltessenek.

Ahol a helyi körülmények megengedik, ott mindenütt az ünnepély kiegészítő részét képező facsetete-ültetés is megtörténik. Ahol a községi faiskolából vagy más forrásból fölös számú csetete szerezhető, ott rendszerint a község határának oly részén ültetik ki kellő útmutatás mellett a gyermekek a facsetetét, mely résznek befásítása egy vagy más szempontból kívánatos. A beszerezhető cseteték esetleg a gyermekek közt kiosztatnak, hogy azokat otthonuk udvarán vagy kertjében ültessék el. A helyi viszonyok szerint a faültetés csak egy-két csetetere szorítkozik, hogy legalább mintegy jelképileg elég tétessék a rendelet és ünnepély követelményeinek. Ez kivált abban az esetben történik így, ha a „Madarak és Fák Napja“-nak megünneplése oly időpontra tűzetik ki, mely a faültetésre nem alkalmas. Némely helyen a kérdést úgy oldják meg, hogy a cseteték elültetését szakszerűleg előkészítik és a kellő időben és módon végezik. A „Madarak és Fák Napja“-n azután az iskolásgyermekek menete csak érinti a már a multban végzett ültetés helyét és ily módon vonja azt be az ünneplés keretébe. Ahol a kivonulás a reggeli órákban történik, ott gyakran az ünnepély befejező része a délutánra marad. Gyakran az ünnepélynek úgyszólván hivatalos része a dél-előtti órákban befejezést nyer és a délután a gyermekek szabad rendelkezésére marad, vagy játékok rendezésével telik el.

Ez utóbbi az eset kivált ott, ahol a gyermekek az egész napot a szabadban töltik, ha akármely részről jóakaró gondoskodás történik avégre, hogy a gyermekek e napon kellő ellátásban részesüljenek. Eltekintve attól, hogy gyakran az iskolai és községi hatóságok, a lelkészek és a szülők is hivatalosak az ünnepélyre, már maga a gyermekek felvonulása sokak érdeklődését ébreszti fel azon ügy iránt, melyet a „Madarak és Fák Napja“-nak ünnepe van hivatva szolgálni.

Mint a fenn csak igen hézagosan elmondottakból kitűnik, a „Madarak és Fák Napja“-nak miként való ünneplése körül a tanítók a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva a legkülönbélebb módon járnak el, de ez nemcsak hogy nem von le semmit az ünnepély értékéből vagy jelentőségéből, hanem ellenkezőleg azáltal, hogy az ünneplés egyrészt a helyi körülményekhez alkalmazkodik, másrészt módot nyújt a rendezőknek leleményességük kifejtésére, ez az iskolai ünnep értékének és népszerűségének csak előnyére válik.

*
*
*

Az Országos Állatvédő-Egyesület, mint a „Madarak és Fák Napja“ szép intézményének kezdeményezője teljes tudatában van annak, hogy ennek a nagyjelentőségű alkotásnak sorsa attól függ, hogy a népiskolai hatóságok és közegek ez iskolai ünnepélyt a miniszteri rendelet nemes intenczióinak teljes megértésében valóban szeretettel és rokonszenvvel felkarolják.

Egyesületünk azért folyton keresi az utakat és módokat, melyek alkalmasak arra, hogy kivált a tanítóságban az ügy iránt való érdeklődést ébreszsze, fenntartsa és fokozza. Egyesületünk ideirányuló törekvésében elhatározta, hogy a lehetőségig meggyőződést szerez magának arról, hogy a „Madarak és Fák Napja“-nak megünnepléséről szóló miniszteri rendelet miként érvényesül a gyakorlatban?

Évégből a folyó 1910. év kora tavaszán köriratot intéztünk az ország összes tanfelügyelőségeinek vezetőihez, amelyben felkértük őket arra, hogy a „Madarak és Fák Napja“-nak megfelelő módon való megünneplését a néptanítóknak emlékezetébe idézzék, őket buzdítsák az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga szervezésére is és kértük, hogy a madarak és fák ünnepének megtartásáról az egyes iskolákból beérkező jelentéseket hozzánk beküldeni sziveskednének abból a célból, hogy azokat egybegyűjtsük, összeállítsuk, feldolgozzuk és így feldolgozva közzétegyük.

Az Országos Állatvédő-Egyesület ez említett intéz-

kedését ebben az első évben pusztá kísérletnek tekintette, amennyiben nem lehetett tájékozva aziránt, vajjon a tanfelügyelő urak rokonszenvesen fognák-e fogadni kérésünket és vállalkozásunkat, és ez első alkalommal csakis kísérletnek minősíthető a jelentések feldolgozásának módja és a tervezett közzététel alakja is. Á legnagyobbat elismeréssel és őszinte köszönettel kell megállapítanunk azt, hogy a tanfelügyelő urak kevés kivétellel kérésünknek a legnagyobbat előzékenységgel fel eltekmeget és a „Madarak és Fák Napja”-nak megünnepléséről az egyes iskolákból hozzájuk érkezett jelentéseket egybegyűjtve, az egyesületnek megküldötték. Ákik kevés vagy egyáltalában jelentéssel nem rendelkeztek, azoknak a jövőben való megküldését voltak szívesek kilátásba helyezni.

Ámi a feldolgozás és közzététel mikéntjét illeti, e részben még határozottat nem mondhatni, mert az egyesületünk által a feldolgozással megbízott szakírfiú, Fodor Árpád főgimnáziumi tanár, a Szentgotthardi Állatvédő-Egyesület elnöke ezidőszerint*) munkáját még be nem fejezte.

Bár egyesületünk a szóban forgó, mint a föntebbiekből látszik, még részben készülöben lévő intézkedésnek teljes keretét mindeddig még meg nem állapíthatta, mindazonáltal máris célbavett lépésnek tekinthető az, hogy a „Madarak és Fák Napja”-nak megünnepléséről szóló iskolai jelentéseket egyesületünk minden évben be fogja kérni a tanfelügyelőségektől, azokat feldolgozva minden évben az egyesület külön kiadványa gyanánt fogja megjelentetni és díj nélkül fogja a tanfelügyelőségekhez megfelelő mennyiségben küldeni oly célból, hogy e kiadvány az érdeklődő tanítók birtokába jusson.

Ánnak a reménynek óhajtók kifejezést adni, hogy a tanfelügyelő urak, akiknek feladatát és teendőit a népnevelésnek oly óriási kerete szabja meg, önfeláldozó és a végsőkéig erőfeszítő munkásságukban mindig késznek lesznek oly sok oldalról igénybevett figyelmüket mondhatni inkább ideális célokat szolgálni hivatott „Madarak és Fák Napja”

*) 1910 szeptember hó.

intézményének is szentelni és annak állandó fenntartását egyik feladatuknak fogják ismerni.

Meg vagyok győződve arról is, hogy lelkes néptanító-ságunk szintén örömmel fogja felkarolni továbbra is a „Madarak és Fák Napja“-nak ünneplését és szívesen fogja igénybevenni az Országos Állatvédő-Egyesület közreműködését oly irányban, hogy a „Madarak és Fák Napja“-nak nagyjelentőségű iskolai ünnepe az ország minden népiskolájában meghonosodjék és beltartalmában mindinkább magasabb színvonalra emeltessék.

Az állat- és közoktatásügyi miniszter úrhoz pedig azt a kérelmet intézzük, hogy a népiskolai hatóságoknak és közegeknek a „Madarak és Fák Napja“ megtartása érdekében kifejtett tevékenységét állandóan jóakaró figyelemmel kísérsje és mindazokat, kik az említett tevékenység terén kiválóbb érdemeket szereznek, megfelelő elismerésben részesítsék.

* * *

Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga.

Az állat- és kivált a madárvédelemnek az iskolába történt bevezetése, a „Madarak és Fák Napja“-nak rendszerezése mind a tanítók, mind pedig az állatvédők körében élénk érdeklődést keltett és több alkalmi munka megjelentetésének és nem egy új eszme keletkezésének képezte forrását. Így merült fel a külföldön már több helyen megvalósított az az eszme, hogy az iskolai ifjúság körében állatvédő-egyesületek, illetőleg egy az egész országra kiterjedő Madárvédő-Liga alakíttassék. Evégből az érdeklődő tanítók Vaday József, nagyváradi községi iskolai igazgató kezdeményezésére és vezetése mellett már értekezleteket is tartottak, alapszabályokat terveztek, melyek helybenhagyása érdekében a kormánynál lépéseket tenni készültek.

Ebben a stádiumban jutott az eszme tudomásomra és azt egész lelkesedéssel magamévá tettem, azonban a kivitel biztos sikerének érdekében a dolog megvalósítását teljesen más alapon terveztem.

Az elemi iskola szellemével nem találtam összeegyez-

tethetőnek azt, hogy a gyermekek valóságos egyesületi szervezetbe soroztassanak, mely szervezet gyűléseket, választásokat, különféle egyesületi teendőket ellátó vezetőket, esetleg tagdíjakat és pénzkézelt is feltételez. De e pedagógiai aggdály mellett határozottan kerülni óhajtottam minden oly alakot, mely az egész országra érvényes alapszabályok készítésével és azok kormányhatósági jóváhagyásának kieszközlésével multhatatlanul járó nehézségeket okozott volna.

Ezek megfontolása nyomán alapítottuk az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligát 1907-ben mai alakjában, mely távol áll minden egyesületi kerettől, elannyira, hogy még alapszabályai sincsenek.

A Liga lényegét egy egyszerű fogadalm képezi, melyet minden gyermek letehet, mely aktus által az országos Liga tagjává válik. A Liga egész szervezetének egyedüli alapító okiratát az Országos Állatvédő-Egyesület által az 1907. évben a magyarországi elemi iskolák tanítóihoz és tanítónőihez intézett felhívás⁷⁾ és kérelem képezi.

Az Országos Egyesület úgyszólván egyidőben magukhoz a gyermekekhez szóló felhívást⁸⁾ szerkesztett és azt Gyermeknaptárában terjesztette.

A Ligának nincsenek alapszabályai, nincsen sehósem elnöke, sem titkára, sem bevétele, sem kiadása, sem ülései, sem jegyzőkönyvei, egyszóval semmi, ami egyleti szervezetre vall, tehát ami pedagógiai szempontból nem igen való az iskolába.

A Ligának csakis egyenlő kötelességekkel bíró tagjai vannak. A Ligának tagja minden iskolásgyermek, aki a Liga fogadalmát leteszi, mely fogadalm következőleg szól:

„Álulírott, mint az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga tagja, komolyan megfogadom: hogy a madarakat, kiváltképpen pedig a törvényesen védett hasznos madarakat mindig kímélem és megbecsülöm, azokat sem puszkával,

⁷⁾ Lásd: Függelék VII.

⁸⁾ Lásd: Függelék VIII.

sem parittyával, sem hálóval, sem lépvezzővel, sem semmiféle más eszközzel nem üldözöm és nem bántalmazom,

hogy ezeknek a madaraknak sem fészkeiket, sem tojásait el nem szedem és el nem pusztítom,

hogy mindenfajta háziállattal, lóval, csikóval, tehénnel, borjúval, birkával, báránnyal, disznóval, malaczczal, apróbaromfival stb. kíméletesen és szeretettel bánok,

hogy kutyát, macskát, békát, gyíkot, vakondkot, denevért, bogarat, sem semmiféle más állatot nem bántalmazok, nem kínozzok és nem üldözök,

hogy ezeket nemcsak magam valloim és követem, hanem minden gyermektársamat, kit madárfészekromboláson vagy állatkínzáson rajtakapok, lehetőleg visszatartom kegyetlen és oktalan szándékától és rajta leszek, hogy őt is állatvédő pajtássá tegyem."

Å fogadalmat a gyermekek ünnepélyes alakban a tanító előtt teszik le, egy külön nyomtatott lapon aláírják és ugyanilyen szöveggel ellátott tagsági jegyet kapnak, mely az egész országban egyformán a Liga megalkotójának, az Országos Állatvédő-Egyesületnek nevében van kiállítva.

Ezeket a nyomtatott kettős lapokat (l. a nyomtatványt, mely a 24. és 25. lap közé van illesztve), melyek egyfelől a gyermekek által aláírandó fogadalmat, másfelől a részükre kiállítandó tagsági jegyet képezik, egyesületünk minden díj és költség nélkül küldi az eziránt hozzáforduló tanítóknak vagy igazgatóknak abban a mennyiségben, melyet kívánnak, illetőleg mely megfelel a tanulók számának.

Felhívásunkat a tanítóság már az első esztendőben kedvezően fogadta és igen sok helyen indult meg a Liga szervezése.

Å Liga lényegét képező fogadalom letételét és az erről az aktusról kiállított tagsági jegyet kiegészíti a Liga jelvénye, melynek lenyomata a tagsági jegyet is ékíti. Å kerek jelvény egy madarat ábrázol „Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga“ körirattal. Å jelvény színes kivitelben celluloidból készült oly alakban, hogy azt a gyermek öltönyére feltűzheti. Mivel a Liga szervezését és általános

elterjedését semminemű feltétellel sem akartuk nehezíteni; a Liga jelvényének viselését nem tettük kötelezővé, mert annak beszerzése, bár jelentéktelen kiadást képvisel, mégis némi anyagi áldozatot igényelne a gyermekek, illetőleg szüleik részéről. Ha egyesületünk anyagi helyzete megengedné, készséggel szolgáltatott volna a Liga jelvényeit is minden díj nélkül, mint ahogy díj nélkül szállítjuk az országszerte szükségelt nyomtatványokat.

Egyesületünk, midőn a Liga megalapításáról szóló és már említett felhívással fordult az ország összes néptanítóihoz, önként értetőleg kötelességének ismerte azt, hogy az iskolákban ilyenformán megindított országos akciónak a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez jelentést⁹⁾ tegyen. Jelentésünk, illetőleg a legjobb intencziók által vezérelt kezdeményezésünk várakozáson felüli méltatásban részesült a közoktatásügyi miniszternél, aki nem érte be azzal, hogy akciónkat egyszerűen tudomásul vegye, hanem a belügyi miniszterrel lépett tárgyalásba, éppen mivel az egész országra kiterjedő Ligáról volt szó. E tárgyalások eredménye az volt, hogy a belügyminiszter hozzájárult az egyesületünk által tervezett Madárvédő-Ligának alapszabályon és formális egyesületen kívüli működéséhez. Midőn a közoktatásügyi miniszter egyesületünket erről értesítette,¹⁰⁾ egyúttal közölte velünk azt a rendeletet,¹¹⁾ melyet a Ligának országszerte leendő szervezése érdekében valamennyi kir. tanfelügyelőhöz intézett és melyben a tanfelügyelők kötelességévé tette, hogy a Liga szervezését előmozdítsák.

* * *

Midőn az Országos Állatvédő-Egyesület három évvel ezelőtt az ország néptanítóihoz és néptanítónőihez intézett első felhívásában az „Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga“

⁹⁾ Lásd: Függelék IX.

¹⁰⁾ Lásd: Függelék X.

¹¹⁾ Lásd: Függelék XI.

eszméjét felvetette és a mozgalmat megindította, beérte azzal, hogy az új intézménynek úgyszólván csak körvonalait állapította meg abban a feltevésben, hogy a részletek a gyakorlati alkalmazás folyamán fognak kialakulni.

A Liga háromévi fennállása alatt több mint 200.000 iskolásgyermek lett a Liga tagjává. Éppen ezért az Országos Állatvédő-Egyesület elérkezettnek tartotta az időt arra, hogy a Liga szervezésének és állandó működésének módjára nézve a részletekre is kiterjedő útmutatásokat juttasson a tanítóság kezébe.

Evéből az „Országos Állatvédő-Egyesület” nyílt pályázatot hirdetett oly dolgozatok megírására, melyek az „Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga” szervezésének következő kérdéseire nézve nyujtsanak tájékozást:

1. A Liga fogadalmát már az első elemi osztályba sorozott 6 éves gyermekekkel, vagy csak későbbi és melyik osztálybeliekkel tétessük le?

2. A Liga jelentőségének magyarázata, a fogadalom letétele, aláírása, a tagsági jegyek kiállítása és a jelvények kiosztása egy időben, vagy más-más alkalomkor és a tanév mely időszakában volna megejtendő?

3. A Liga célját előbbre viszi-e a jelvények terjesztése?

4. Ha igen, akkor tekintettel arra, hogy a Liga-jelvények darabonkénti 10 fillér költségének előteremtése sok esetben nehézséggel jár, a cél érdekében minő eljárás lenne követendő?

5. A fogadalom azok által a gyermekek által, akik a fogadalmat már egy előző évben tették és eszerint a Ligának tagjai, minden újabb tanévben megújítandó-e? és pedig a tanév elején, vagy mikor? Ez alkalommal a tagsági jegyek felmutatása kérendő-e? és ha igen, a hiányzó, illetőleg az elveszett jegyek pótlása iránt minő intézkedés teendő?

6. A Liga tagjainak nyilvántartása az aláírt és a fennálló gyakorlat értelmében az iskolában megőrzendő fogadalmi jegyek betűsoros elrendezése alapján, esetleg minő más módon eszközözendő?

7. Ha egyik-másik tanuló a letett fogadalmat megszegné, minő eljárás lenne követendő?

8. A Liga céljának és jelentőségének érdekében az előző kérdések által ki nem merített irányban minő más intézkedések volnának javasolhatók?

A kiírt pályázatra húsz pályamunka érkezett be, melyek közül a bírálatra felkért szakértők hét dolgozatot találtak figyelemreméltónak. E hét pályamunka szerzőjét tiszteletdíjban részesítette az egyesület, de — és ezt élénk sajnálattal kell megállapítanunk — a pályázat gyakorlati eredményre nem vezetett. A kitüntetett pályamunkák szerzői ugyan nagy szeretettel és gonddal dolgozták ki munkálataikat és nem egy érdekes oldalról világították meg a Madárvédő-Liga eszméjét, azonban javaslataik egymással merően ellentétesek és részben a Liga alapelveibe ütközők voltak elannyira, hogy az Országos Állatvédő-Egyesületnek le kellett mondania arról, hogy a pályamunkákat közrebocsássa, nehogy az érdeklődő tanítóságban az ügy kárára félreértésekre és az eredeti szervezettől való eltérésre adjon alkalmat.

Indokoltnak tartom, hogy a jelen alkalommal, midőn az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga szervezéséről értekezem, megvilágítsam néhány szóval a szóban forgó pályázatnak sorsát és igazoljam a nyomós okokat, melyek az eredménytelenséget előidézték. Előrebocsátom, hogy az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga szervezésének mikéntjére nézve az Országos Állatvédő-Egyesület mely főbb elvi szempontokat tűzött ki magának.

Az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga szervezetének főkelléke gyanánt felállítattott:

a szervezetnek lehető legnagyobb egyszerűsége;

mint egyik legfőbb követelmény szem előtt tartandó, hogy a népiskola szellemével és a paedagógia elveivel teljesen megférő legyen;

a szervezetnek az ország minden népiskolája és valamennyi tanulója körében egyenlő alapon való kiterjesztése;

a szervezetnek egyszerű volta abban az irányban is, hogy költségekkel senki ne terheltessék és

hogy az amúgy is teendőikkel túlterhelt néptanítók a Liga szervezése körül minél kevesebb munkával terheltesenek.

Ez elvi tételekkel szemben a pályamunkák szerzői többek között a következő javaslatokat adták elő:

¶ 13. sz. munka szerzője a tagsági jegyeket nyilvántartás céljából a tanító által kívánja megőriztetni, holott a tagsági jegyek a tagokat, a Liga fogadalmát letett iskolásgyermeket illetik, a nyilvántartás céljára pedig a Liga-nyomtatványoknak az a fele szolgál, melyet a fogadalmat letett gyermekek aláírnak.

Ugyancsak ez a szerző a jelvényeket három fokozatban kívánja kiállíttatni, ami a gyermekek körébe mindazokat a ferdeségeket vinné be, melyekkel az osztályokba sorozás és versengés jár. Kívánja továbbá az iskolát vagy a tanítót falitáblák készítésével és kifüggesztésével terhelni, ismét csak a nyilvántartás céljából. Végre gyermekbírótságot ajánl alakíttatni, a fogadalom ellen vétők felett való ítélkezés céljából. [Hogy ez kivált a mi vidéki elemi iskoláink keretében sehogysen érvényesülne, nem kell bővebben bizonyítgatni.]

¶ 18. sz. munka szerzője a Liga-jelvények költségeit pártoló tagok útján kívánja beszereztetni s nézete szerint a jelvényt a gyermekekkel, még ha bírják is, nem szabad megfizettetni. [¶ pártoló tagok eszméje beleütközik a Liga ama elveibe, hogy annak csak egyenlő köteleességgel bíró tagjait kizárólag az iskolásgyermekek képezhetik.] Ugyane szerző az aláírt Liga-lapok felgyülemlesztől tart, nehézkeseznek mondja a velük való bánást, miért is külön könyvet kíván vezetni e célból. [Talán nem is kell mondanunk, hogy az aláírt Liga-lapok felgyülemlesztől tartani azért nem kell, mert azok megőrzése csak addig az időig indokolt, amíg az aláírt gyermek az iskola kötelékébe tartozik, és ha egy-egy évfolyam egy kötegben őriztetik meg, mindössze hat köteg megőrzéséről lehet szó. Külön könyvek vezetése csak fölösleges költséggel és munkával járna.]

¶ 1. sz. munka szerzője a gyermekek által külön-külön fogalmazandó iratban kívánja kifejezteni azt, amit a gyermek a madárvédelem tekintetében ígér. Ezek a tanító által is aláírt és lebélyegzett írások képeznék a tagsági jegyeket, melyeket otthon a gyermekek kifüggesztenének. [Ez a javaslat felforgatja a tagsági jegyek lényegét, amennyiben a Liga tagja kell hogy a tagsági jegyet lehetőleg magánál tartsa vagy legalább magával vihesse. De ettől eltekintve, ez a javaslat sem számol elemi iskoláink anyagának értelmi fokával. Ugyancsak ez a szerző is ajánlja, hogy idősebb gyermekekből bíróság választassék és ez idézze maga elé a szószegőt.]

¶ 11. sz. munka szerzője csak azokat kívánja a Ligába felvenni, kik madarak téli etetése körül érdemet szereztek, vagy kik ellen panasz nem merült fel.

[A Ligába való felvétel nem lehet kitétetés és nem lehet érdemek jutalmazása, legkevésbé pedig jutalmazható az az érdem, hogy az illető gyermek ellen évközben panasz fel nem merült. A Liga megalakítói előtt az az eszme lebegett, hogy a Liga fogadalmában foglaltak, a fogadalomnak letévése és a Ligához való szegődés minden gyermekre nézve kötelesség, mely alól egy oly gyermek sem vonhatná ki magát, aki a népiskolába jár, akinek tehát alkalma van tanítója útján kötelességét megismerni. A fogadalom letételét olyannak lehet tekinteni, mint pl. azt az esküt, melyet a katonák tesznek. A Liga fogadalma és annak megfelelő viselkedés épp úgy minden iskolásgyermekre általánosan kötelező kell hogy legyen.]

Szerző a tagsági jegyeket mellőzni kívánja és ehelyett díszes falitáblát kíván, mely a Liga tagjainak neveit tüntetné fel.

[A költséget és munkát igénylő díszes falitáblák nem pótolhatják a gyermekeket illető tagsági jegyeket.]

A 2. sz. munka szerzője a tagsági jegyeket díszeseknek óhajtja és berámáztatni kívánja.

[Az Országos Állatvédő-Egyesület, mely a Liga nyomtatványait 100.000 számra ingyen és portómentesen szállítja az iskoláknak, túlnagy költség szempontjából aligha lenne képes e tömeges nyomtatványokat díszesebben kiállítani. De nézetünk szerint erre nincs is szükség, mert nem dísztagságról van szó, hanem egy olyan kötelékhez való tartozásról, amely csak önként értető kötelezettségeket ismer.]

A szerző a Liga tagjairól táblás kimutatást kíván készíttetni.

[E javaslat szintén évről-évre ismétlődő felesleges költségeket és munkát követelne. Ha, mint az a Liga szervezetének természetéből folyik, az illető iskolának minden növendéke köteles a Ligába sorakozni, akkor nincsen szükség a táblás névjegyzékre, annál kevésbé, mert a gyermekek által aláírt Liga-jegyek az iskolában őriztetvén, a szükséges nyilvántartás követelményének elég van téve.]

Szerző a tagok névsorát a Gyermeknaptárban vagy ujságban közzétenni javasolja, „akkor megveszik a gyermekek”.

[Pedagógiai szempontból elvetendő a gyermekek hiúságának ilyen módon való felkeltése. De ettől eltekintve, a sok ezer név kinyomatása akár a Gyermeknaptárban, akár másutt rengeteg költségekkel járna.]

A 15. sz. munka szerzője a Liga tagjait gyűlésre tervezi hívni, ifjúsági elnököt, tisztviseleket választani, szabályos egyesületi életet akar folytatni.

[Ez a javaslat merően ellenkezik a Liga ama legsarkalatosabb alapelvével, hogy annak szervezetében ne legyen semmi olyan momentum, amely a pedagógia elveibe és a népiskola szellemébe ütközik. Ezért mellőztük teljesen a Liga szervezetében az egyesületi alakot, mert a népiskolát látogató 6–12 éves gyermekek egyáltalában nem érettek arra, hogy alapszabályszerű egyesületekbe csoportosítsanak, gyűléseket tartsanak és funkcionáriusokat válasszanak stb. Nem is szólván arról, hogy

népiskoláink túlnyomó nagy többségének növendékei az egyletesdire még kevésbé alkalmas falusi gyermekek sorából telnek ki.]

Szerző a tagsági jegyeket a tanítóval akarja aláíratni.

[A Liga szervezésekor a nyomtatványokat úgy szerkesztettük, hogy a Liga tagsági jegyei az egész országra egyaránt érvényes módon az Országos Állatvédő-Egyesület nevében és így az egyesület aláírásával legyenek kiállítva. Eltekintve attól, hogy nyomós indokot nem találhatni amellet, hogy a Liga-tagsági jegyeket a tanító írja alá és nem az Országos Állatvédő-Egyesület, a javaslat elfogadása ismét egy felesleges munkával terhelné a néptanítókat.]

Szerző továbbá azt javasolja, hogy a jelvény kitüntetés képezzen és három fokozatban legyen kiállítva.

[Ezzel a javaslattal szemben ismét csak azt kell a leghatározottabban hangsúlyoznunk, hogy a Liga minden iskolásgyermekre nézve egyenlő kötelezettségeket ismer, melyeknek megalkuvás nélkül minden gyermek egyformán megfelelni köteles. A Ligának jelvénye — melyet az Országos Állatvédő-Egyesület a beszerzéssel járó kiadás miatt kötelezővé tenni nem mert — nem lehet egyéb, mint látható jele vagy igazolása annak, hogy az a gyermek, amelyik azt bírja és öltönyén viseli, az Országos Ligának tagja. Ez a jelvény, mely az említett okból nem kötelező, egy mindenesetre alkalmas kiegészítése a Liga tagsági jegyének. Nem habozunk kifejezést adni annak a meggyőződésnek, hogy a jelvényt a Liga tagságának nagyon is kívánatos, mondhatni szükséges kellékének tartjuk. Nagyon fájjaljuk, hogy a fennálló viszonyokat tekintve, a Liga jelvényének megszerzését minden a Ligához szegődött iskolásgyermekre nézve kötelezővé nem tehattük. Nem tehattük pedig azért, mert a Ligának az ország minden részében, még a legszegényebb vidék iskoláiban való megalakítását nem volt szabad, egy bár minimális kiadással járó teher kirovásával megnehezíteni vagy éppen megakadályozni. Sajátképpen az lett volna a leghelyesebb, az intézmény szellemének leginkább megfelelő módozat, hogy az Országos Állatvédő-Egyesület épp úgy, mint azt a Liga-nyomtatványokkal teszi, a Liga-jelvényeket is minden díj nélkül állította volna a népiskolák rendelkezésére. Ezt a módozatot azonban az Országos Állatvédő-Egyesület nagyon is korlátozt és az egész országra kiterjedő sokoldalú, tevékenységéhez mérten túlszerű anyagi ereje miatt nem alkalmazhatta. Így történt, hogy a Liga-jelvény beszerzésének kötelezővé tételéről le kellett mondanunk.

Az a körülmény, hogy a Liga jelvénye nem lett kötelezőnek kimondva, adott alkalmat arra a több oldalról nyilvánuló nézetre, hogy a jelvényben dísz, kitüntetés vagy jutalmat keressünk, ami a főntebiek szerint a Liga egész szervezetének ellenmond.]

Mivel kötelességemnek tartottam tüzetesebben indokolni azt, hogy a Liga szervezésének mikéntjére nézve kiírt pályázat, mely számra és becsre nézve egyaránt megfelelő

dolgozatokat szolgáltatott, miért maradt eredménytelen, illetőleg miért nem talált kifejezést a dicsérettel kiemelt pályamunkák közöttételében, önként értetőleg kénytelen voltam a pályamunkák kifogásolt részeit feltüntetni és bírálat alá venni. És miután csak a kifogásolt részek megemlítésére kellett szorítkoznom, ez az ismertetés kedvezőtlen világításban látszik feltüntetni a pályamunkákat, holott a bírálók a dicsérettel kiemelt pályamunkák mindegyikéről nagy elismeréssel nyilatkoztak, mely elismeréshez a magam részéről is teljes odaadással hozzájárulok és a legnagyobb készséggel szolgáltatom az említett munkák szerzőinek azt az elégtételt, hogy az Országos Állatvédő-Egyesület e becses dolgozatok közrebocsátásától csak kényszerűségből és csak azért volt kénytelen elállani, mert a Liga szervezetének egyszerűségét féltette és ez egyszerűséggel több vagy kevesebb ellentétben álló, bár tetszetős újításokat kerülni kívánta.

A fenti ismertetés után a Liga szervezésének mikéntjére nézve feltett kérdések tekintetében részemről a következőkben kísérlem meg a válasz megadását oly irányban, hogy számot vessek egyrészt a Liga szervezetének egyszerűségével, másrészt pedig a Liga fennállása óta letelt idő rövidségével, mely utóbbi körülmény egy és más kérdésre nézve a végleges megállapodást még korainak tűn-teti fel.

Arra a kérdésre nézve, hogy a néptanító a Liga fogadalmát mely korú gyermekekkel tésesse le, annak a nézetemnek adok kifejezést, hogy ennek a kérdésnek eldöntése bizonyára leginkább a helyi körülményektől, nevezetesen pedig a gyermekek értelmiségi fokától tehető függővé.

De talán a gyermekeknek a Ligához való csatlakozása fokozatosan volna keresztülvihető, hogy minél előbb érettekké váljanak a Ligába való befogadásra.

A fogadalomnak fent közölt szövege, eltekintve a törvényes madárvédelemre hivatkozó néhány szótól, oly általánosan érthető, sőt mondhatni, magától értetődő szabályokat foglal magában, hogy azok az elemi iskolába belépő 6 éves gyermek felfogásának méretét egyáltalában túl nem haladják.

A tanító eszerint már az elemi iskola legalsó osztályában évközben ismertetheti, magyarázhatja a fogadalom tartalmát és biztathatja a gyermekeket a legközelebbi lépés kilátásával. A legközelebbi lépés pedig az lehet, hogy a gyermekek, midőn már nevük aláírására képesek, a fogadalmat ünnepélyesen leteszik, a fogadalmat magában foglaló nyomtatványt aláírják és ezzel a Liga tagjaivá válván, a nevükre kiállított tagsági jegyet megkapják.

Ahol a körülmények oly kedvezők, hogy a Ligába lépett gyermekek a Liga jelvényeivel is elláthatók, ott a jelvények kiosztása és feltűzése vagy mindjárt a fogadalom letétele alkalmával eszközölhető, vagy egy külön ünnepélyes alkalomra tartható fenn.

Ezekben az 1., 2. és 3. kérdést érintettem.

A 4. kérdésre nézve, mely a jelvények beszerzési módjáról szól, azt vélem, hogy azok a tanítók, kik a Liga eszméjével idővel megbarátkoznak és annak jelentőségét fokozatosan teljes egészében felismerik, a legtöbb esetben találnak módot arra, hogy a jelvények beszerzésével járó, valóban szerénynek mondható kiadás fedezésére alkalmas és hivatott pártfogókra tegyének szert.

Az 5. kérdésre nézve, mely a Ligába már felvett gyermekek fogadalmának megújításáról szól, az a nézetem, hogy az egyszer már letett fogadalomnak megújítása, illetőleg ismétlése nem szükséges.

Kívánatosnak kell azonban jeleznem azt, hogy minden tanév elején a Ligába már az előző években befogadott gyermekek a letett fogadalom megtartására újból ünnepélyesen figyelmeztessenek és a tagsági jegyek bemutatására a tanító által felszólítottassanak. Az esetleg elveszett tagsági jegyek ez alkalommal újakkal pótolhatók. Mindenképpen arra kell törekednie a tanítónak, hogy a gyermekek a letett fogadalom, a Liga és tag voltak fontosságáról minél teljesebb és hatásosabb fogalmat nyerjenek.

A Liga tagjainak nyilvántartásáról szóló 6. kérdést illetőleg az előzőkben már reámutattam arra, hogy a

nyilvántartás követelményének elég van téve azáltal, ha a Liga-nyomatványoknak ama lapjai, melyeken a gyermekek a fogadalmat aláírják, évről-évre egy-egy kötegbe gyűjtve csomagoltatnak és addig maradnak az iskola őrizetében, amíg az illető tanévbeli gyermekek az iskolából véglegesen ki nem kerülnek. Ha az aláírt lapok az illető évfolyamot magában foglaló kötegben betűsor szerint vannak elrendezve, ez minden későbbi esetleges kutatást csak megkönnyít.

Az 7. kérdés, mely arról szól, hogy minő eljárás követendő a Liga fogadalmát megszegő gyermekkel szemben, a tanító tapintatában találja leghelyesebb megoldását. Egyébiránt határozottabb választ is adhatni e kérdésre, t. i. azt, hogy a Liga fogadalmát megszegő gyermekkel szemben követendő eljárásra nézve az iskolában általában fennálló fegyelmi szabályok lehetnek irányadók.

Mint a mondottakból kivehető, a kérdések egy része nyílt kérdésnek marad fenn, melynek eldöntése részben a helyi viszonyoktól, mint legfőképpen a tanító tapintatától és úgyszeretétől függ.

Az ügy iránt való lelkesedésem teljes melegevel óhajtanám népiskoláink önfeláldozó vezetőit, a tanítókat és tanítónőket meggyőzni arról, hogy az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligát tekintenek úgy, mint én, a népnevelés egy nagy horderejű tényezőjének és kérem őket, hogy azt rokonszenvükbe fogadják és hathatós támogatásuk teljes mértékében részesítsék.

Örömmel állapíthatom meg, hogy a néptanítói kar igen számos tagja a jelzett irányban máris teljes odaadással buzgólkodott, aminek üdvös hatása abban a fényes eredményben nyilvánul, hogy az ország különböző részeiről beérkezett jelentések szerint ott, ahol az iskolás gyermekek körében a Liga szerveztetett, a madarak üldözése és a fészekrablás nemcsak hogy megszűnt, de a Liga tagjai éberen őrködnek afelett is, hogy mások a madárvédelem ellen ne vétssenek.

* * *

Áz Országos Állatvédő-Egyesületnek a népiskolákban folytatott és az előadottak szerint leginkább „Madarak és Fák Napja“-ra és az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligára épített akcióját kiegészíti az egyesület által évenként kiadott Gyermeknapotár, mely a Berliner Tierschutzverein és más külföldi állatvédő-egyesületek által kiadott állatvédő-napotárakhoz hasonló alakban és tartalommal jelenik meg. Ez a napotár is méltónak találhatott a vallás- és közoktatásügyi miniszter által arra, hogy azt az iskolai hatóságok figyelmébe ajánlja.¹²⁾

Á Gyermeknapotárt nemcsak az állatvédők, hanem mondhatni, ma már az egész ország ismeri. Á Gyermeknapotár ezidőszert mintegy százezer példányban kél el a népiskolákban. Egy-egy családra átlag 4—5 egyént számítva, mondhatjuk, hogy Gyermeknapotárunk közel félmillió ember kezén fordul meg.

Áz Országos Állatvédő-Egyesület Gyermeknapotára 62 lapra kiterjedő tartalommal és számos ábrával jelenik meg. Áz 1911. évi folyamban 41 kisebb-nagyobb közlemény és a színes borítéklapon felül 43 ábra foglaltatik. Ha összehasonlítjuk ezt a napotárt a külföldi hasonló irányú és árú napotárakkal, úgy tapasztaljuk, hogy a Németbirodalom állatvédő-egyesületeinek szövetsége (Verband der Tierschutzvereine des deutschen Reiches) által kiadott napotár tartalma mindössze 39 lapra terjed, a közlemények száma 7. Á Berliner Tierschutzverein napotára 48 nyomtatott lapot és 11 közleményt foglal magában. E különbségnek megfelelőleg az ábrák száma is jóval kisebb. Áz Országos Állatvédő-Egyesület Gyermeknapotára eszerint tartalom dolgában messze fölülmulja a külföldi hasonló kiadványokat.

Á napotár kiadásának anyagi oldalát is kell szóvátennünk. Áz Országos Állatvédő-Egyesület Gyermeknapotárát tudvalevőleg példányonként tíz fillértért árusítja. Áki a nyomda-

¹²⁾ Lásd: Függeték XII.

ipar viszonyaival és áraival ismerős, igazat fog adni nekünk, ha azt állítjuk, hogy egy díszes, színes borítékkal ellátott és 62 nyomtatott lapra terjedő könyvecskét technikailag eléggé nehéz 10 fillérért kiállítani, úgy hogy az eladási ár a legkedvezőbb esetben, a tömeges példányszámot tekintve, szűken fedezné az előállítás költségeit. De az Országos Állatvédő-Egyesület nem jut az egész tíz fillér birtokába, mert ebből letudandó az a jutalék, melyben egyesületünk a néptanítók özvegyeinek és árváinak segélyezésére rendelt E ö t v ö s - a l a p o t részesíti, mely jutalék révén az Országos Állatvédő-Egyesület az utóbbi években a következő összegeket fizette be az E ö t v ö s - a l a p pénztárába :

1905. évben	---	---	---	---	---	---	---	262·46 K
1906. "	---	---	---	---	---	---	---	953·12 "
1907. "	---	---	---	---	---	---	---	675·97 "
1908. "	---	---	---	---	---	---	---	1254·87 "
1909. "	---	---	---	---	---	---	---	1525·16 "

Az egyesület továbbá a vételár beszédésénél rövidséget szenved azáltal is, hogy ötven és több példánynak egyszerre való rendelésénél minden tíz példány után egy ingyenpéldányt juttat a vevőknek. Ha még figyelembe vesszük, hogy az egyesület az ezidőszerint kerekszám 100.000 Gyermechnaptár szétküldésével járó csomagolási és postaköltséget minden felszámítás nélkül viseli, akkor ebből kiviláglik az, hogy az Országos Állatvédő-Egyesület a Gyermechnaptár kiadásával egy nagy reáfizetést vállal, mely természetszerűleg a naptár kelendőségével egyenes arányban növekedik.

Mindamellet az Országos Állatvédő-Egyesület népnevelő missziójának tudatában mindent elkövet, hogy évről-évre új barátokat és pártfogókat toborozzon, akik az egyesületet a naptár terjesztésében támogatják.

Tanügyi hatóságaink és néptanítóink már évek óta felismerték a gyermekeknek erkölcsös és állatvédő-olvasmányokat nyújtó kis naptárunk értékét és elismerésreméltó jóindulattal működnek közre a naptár terjesztésében. Az

Országos Állatvédő-Egyesület azért teljes bizalommal néz a jövő elé abban a reményben, hogy a Gyermeknaptár mind több és több iskolásgyermek kezébe fog kerülni.

*
*
*

Egyesületünk tevékenységében azért helyezünk oly nagy súlyt az iskolában való propagandára és ennek kérdéseire azért terjeszkedtem ki bővebben, mert meggyőződésem az, hogy az iskolai propagandával valóban komoly célokat szolgálunk.

Minden madárvédő bizonyára egyetért velem abban, hogy a madaraknak legkonokabb és legkövetkezete-sebb ellensége az iskolásgyermek serege, mely minden képzelhető fegyverrel és eszközzel állandóan üldözi a madarakat és rombolja a fészkeket. Ha ettől a legfélelmetesebb ellenségtől képesek vagyunk a madárvilágot megóvni és egyszer mindenkorra megszabadítani, akkor a madárvédelemnek már oly jelentékeny szolgálatot teszünk, mely alighanem fölér a természetes fészkelőhelyek pótlására irányuló törekvéseink elérhető eredményeivel.

De iskolai akciónkkal nemcsak ezt a már magában véve is nagy eredményt véljük elérni, hanem meggyőződésünk az, hogy az említett úton madárbarát nemzedékek nevelésének alapját vetjük meg, mert kétségtelen, hogy azok a gyermekek, kik a népiskolai oktatás egész tartama alatt Gyermeknaptárunk, a „Madarak és Fák Napja“ és a Madárvédő-Liga útján úgyszólván állandóan és céltudatosan az állat- és madárvédelem híveinek neveltetnek, ennek hatása alatt maradnak nagyobb korukban is. Már maga az évről-évre napirendre kerülő fogadalomnak szövege úgy bevésődik a gyermek gondolatvilágába és emlékezetébe, hogy még férfikorában sem mehet feledésbe annak akárcsak egy parancsa is.

De ne hagyjuk figyelmen kívül az állatvédő-egyesület népiskolai akciójának azt a minden humánusan gondolkodó ember és szociológus előtt felette értékes oldalát sem,

hogy azáltal, hogy az iskolásgyermeket közelebb hozzuk a természethez, hogy megismertetjük és megszerettetjük velük a növény- és állatvilágot, nemesebb érzéseket oltunk a fogékony gyermekszívekbe és ezen az úton szelidebb erkölcsöket viszünk a nép nagy rétegeibe.

* * *

A nagyközönség megnyerése.

Az Országos Állatvédő-Egyesületnek a madárvédelem társadalmi propagandája érdekében folytatott tevékenysége a népiskolai akció mellett nagyarányú keretben érvényesül a felnőttek és elsősorban a művelt közönség megnyerése irányában tett intézkedéseiben is.

Már hatodik éve fenntartunk egy havi folyóiratot, melynek szakközleményeire kiváló gondot fordítunk.

Teendőink egyik legfontosabb ágazatát az a törekvés képezi, hogy a vidéken állat- és madárvédő-egyesületek alakításával a gyakorlati madárvédelemnek minél több központot teremtsünk.

Az „állat- és madárvédő-egyesület“ elnevezés tiszta pleonazmus, de már az egyesületek elnevezésében kiemelni és hangsúlyozni kívántuk a madárvédelemnek fontosságát, mely irányzatos eljárásunkra nézve biztató példát találunk a külföldön, nevezetesen Németországban, hol több egyesület viseli e kettős elnevezést, pl. Tier- und Vogelschutzvereine, Fraustadt (Posen), Verein für Tier- und Vogelschutz, Olpe (Westfalen), Tier- und Vogelschutzvereine, Warstein (Westfalen).

Szó volt arról is, vajjon a madárvédelem ápolása nem tételnék-e külön kizárólag e célra alakítandó egyesületek feladatává. De ettől az eszmétől elállottunk egyfelől azért, hogy az amúgy is nem könnyen nyerhető rokonszenvet, érdeklődést és munkaerőt szét ne forgácsoljuk, de másfelől is leginkább azért, mert nem kívántuk akciónknak etikai oldalát figyelmen kívül hagyni azáltal, hogy oly egyesületekbe igyekezzünk a közönséget csoportosítani,

melyek kizárólag a madarak védelmét tűzvéni ki czélul, egy oly czég alatt működnek, mely pusztán a hasznosság elvét hirdeti.

* * *

Állatvédő-Egyesületek Szövetsége.

Hogy a vidéki egyesületek alakítása körül minél eredményesebben működhessünk, a meglévő vidéki egyesületeket felhívtuk, hogy az országos egyesülettel és egymással szoros összeköttetésbe lépjenek és így megalakítottuk a Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségét. E Szövetségnek szervezete némileg eltér más hasonló szövetségek szervezetétől.¹³⁾ A Szövetséghez csatlakozott egyesületek a Szövetség címén semmiféle anyagi kötelezettséggel sem terheltetnek, kivéven azt az egyet, hogy a Szövetségnek közös hivatalos s z a k k ö z l ö n y é t valamennyi tag számára előfizetni kötelesek. Ennek a kötelezettségnek magyarázata az, hogy rendkívüli nagy horderőt tulajdonítunk annak, ha állatvédő-egyesületeink minden tagja egy oly folyóirathoz jut, mely őt állandóan tájékoztatja az állatvédelem ügyében a bel- és külföldön törtétekről, saját és a többi egyesületek működéséről, mely érdeklődését ébrentartja, mely emlékezetébe idézi vállalt kötelezettségeit és mely eléggé értékes egyenértéket képez az általa fizetett évi tagdíjért.

Az Országos Állatvédő-Egyesület, mint a Szövetség központja és vezetője, hogy az említett eléggé fontos czélokat elérhesse, egy igen jelentékeny, a vidéki egyesületek és tagok szaporodásával természetszerűleg folyton növekedő anyagi áldozatot vállal magára. Az országos egyesületnek szakközlönye, az „Állatvédelem“ című havi folyóirat évenként mintegy 18 nyomtatott ívnyi szöveget hoz. Előfizetési ára évenként 2 korona. Az országos egyesület tagjai, akik évi 4 korona tagdíjat fizetnek, a folyóiratot tagilletmény gyanánt díj nélkül kapják. A vidéki egyesületek tagjai rendszerint évi 2 korona tagdíjfizetésre kötelezik magukat. Az országos

¹³⁾ A Szövetség alapszabályait lásd Függelék XIII.

egyesület említett közlönyét a Szövetséghez csatlakozott vidéki egyesületek valamennyi tagjának címére közvetlen posta útján megküldi. Az országos egyesület által ez intézkedés nyomán vállalt anyagi áldozat abból áll, hogy a vidéki egyesületek a folyóiratot példányonként 70 fillér évi előfizetési díj ellenében járattják tagjaik számára. A 70 fillér előfizetési díjból a postai küldés költségeire eső 24 fillért leszámítva, az országos egyesület havi közlönyét a vidéki állatvédő-egyesületeknek évi 46 fillérért engedi át, mivel ha szembeállítjuk az évenként 18 ívnyi szöveget, kellő világításban látjuk a központnak az ügy érdekében hozott áldozatának mértékét. De ez az áldozat bár igen jelentékeny, sokszorosán gyümölcsöző, mert a jobbra igen szűk keretekben, sok nehézséggel küzdő vidéki egyesületek működésüket már a legelső napokban azonnal megkezdhetik azzal, hogy tagjaiknak egy szakfolyóiratot juttatnak, a tagokban így bizalmat keltenek, mert jelét látják annak, hogy új egyesületük tényleg működik és a tagok maguk is folyton tudatában maradnak annak, hogy egy állatvédő-egyesületnek tagjai és az állatvédelemnek vállalkozott munkásai.

Ez a minden szövetséges egyesületre nézve egyaránt kötelező közlöny kiválóan értékes segédeszköze lehet a gyakorlati madárvédelem fejlődésének és elterjedésének is, mert a gyakorlati madárvédelem megszilárdítását és sikerét csak kellő szakismeretek és tapasztalatok által nyert jártasság biztosíthatja. Ezt pedig nagyban előmozdíthatja egy oly folyóirat, melyből minden állat- és madárvédő a mások által tett kísérletekről, megfigyelésekről, intézkedésekről és tapasztalásokról tudomást szerezhet.

De a szövetségi közlöny, mely minden, bármely állat- és madárvédő egyesületbe lépő tagnak azonnal egy értékes kedvezményt nyújt, hozzájárulhat ahhoz is, hogy az egyesületek tagjai e kedvezmény révén is szaporodjanak. Ennek a kötelező közlönynek előnyeit közönségünk teljes mértékben méltányolja, mert eddig nemcsak a régibb, de minden újabban alakult állat- és madárvédő-egyesület kivétel nélkül a Szövetséghez csatlakozott.

* *
* *

Új egyesületek alakítása.

Midőn a Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségét három év előtt megalakítottuk, annak megerősítését, illetőleg a vidéki egyesületek létesítésének nehéz munkáját is meg kellett kezdenünk.

Évégből mindenekelőtt a vidéki állat- és madárvédő-egyesületek alakulását elősegítendő, egy alapszabály-mintát¹⁴⁾ készítettünk és ezt az alapszabály mintát a belügy-minisztériumnak bemutattuk, mely azt helybenhagyta, miáltal az újonnan alakuló egyesületek iránt érdeklődőknek nemcsak munkát, de igen sok vesződésget, kellemetlenséget és idővesztésget óhajtottunk megkímélni.

Ezután a propaganda érdekében egy útmutatást szerkesztettünk ezen cím alatt: Tájékoztató vidéki állat- és madárvédő-egyesületek alakításához.¹⁵⁾ Ez a füzet mindenekelőtt felsorolja a propaganda célját és mindazokat a kedvezményeket és eszközöket, melyekkel az országos egyesület mint központ az újonnan alakuló és a Szövetséghez csatlakozó egyesületeket támogatja.

A „Tájékoztató“ továbbá útmutatásokat közöl az új egyesületek alakítása körül felmerülő alakítások miként elintézésére, továbbá a különböző ülések jegyzőkönyveinek és a szükséges hivatalos beadványoknak mintáit. Ezekhez csatlakozik a már említett állat- és madárvédő-egyesületi alapszabályminta.

A „Tájékoztató“ végre egy teljesen kidolgozott, a kellő költségvetéssel felszerelt példát közöl egy ötven taggal meginduló új egyesület működésének mikéntjére nézve. Ezt a példát, mely egy oly egyesületet kontemplál, melynek csak 50 tagja, tehát mindössze 100 K évi bevétele van, azért adtuk közre, hogy adatot szolgáltatassunk oly irányban, hogy még apró egyletek is a legszerényebb anyagi eszközökkel több irányban hasznos tevékenységet képesek kifejteni kellő beosztás és körültekintés mellett.

¹⁴⁾ Lásd : Függelék XIV.

¹⁵⁾ Lásd : Függelék XV,

Azok közt az eszközök közt, melyekkel a vidéki egyesületek alakításának támogatására vállalkoztunk, a legjelentősebb az, hogy kilátásba helyeztük azt, hogy az országos egyesületnek egy szakbeli képviselője fog mindenütt ott, ahol azt az új egyesület alakítása iránt érdeklődők óhajtják, a helyszínen megjelenni, az összehívandó gyűlésen szakszerű előadást tartani, az új egyesület tevékenységének irányítására útmutatást adni és általában az illetőknek kezére járni. Ezen célból az országos egyesület egyfelől saját titkárát, másfelől egyes vidéki szakférfiak közreműködését vette igénybe. Azonban hogy a vidéki propaganda egységes irányt nyerjen és minél hatékonyabb színvonalra emeltesék, az országos egyesület Chernel István t, a hírneves ornithológust, a „Magyarország mada-
rai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre“ cz. alapvető munka szerzőjét, kérte fel és nyerte meg a vidéki propaganda vezetésére, mely misszióra Chernel István úr az ügy érdekében teljes önzetlenséggel vállalkozott.

Ez előzmények után és óta említett „Tájékoztatónkat“ terjesztjük, ahol némi érdeklődés mutatkozik, ott az illetőkkel érintkezésbe lépünk, az ottani helyi lapokban hangu-
latot igyekezünk kelteni, a helyi közigazgatási és közoktatási hatóságok és közegek támogatását kikérjük, mindannyiszor különféle kiadványaink és nyomtatványaink kíséretében. Midőn pedig a szintén általunk szolgáltatott taggyűjtő ívek már az alakulásra elegendő aláíróval vissza-
kerülnek és ha alakuló gyűlés megtartására kerül a sor, akkor az országos egyesület képviselője a helyszínén megjelenik, az érdeklődőkkel eszmecsere-t folytat és a gyűlésen az ügy jelentőségéről értekezvén, az új egyesületnek tevékenységére nézve úgyszólván programot fejt ki.

Az országos egyesület kérésére a földművelés-
ügyi miniszter a törvényhatóságok közgazdasági előadóit¹⁶⁾ és az összes állami állatorvosokat¹⁷⁾ rendeletileg fölhívta arra, hogy az Országos Állatvédő-

¹⁶⁾ Lásd : Függelék XVI.

¹⁷⁾ Lásd : Függelék XVII.

Egyesületet vidéki egyesületek alakítására irányuló törekvésében a maguk részéről hathatósan támogassák.

Á közönség felvilágosítása és megnyerése érdekében folyton új, kivált a madárvédelmet ismertető kiadványokat hozunk forgalomba, melyeket kivétel nélkül díjtalanul juttatunk az érdeklődők kezébe.

* * *

Madárvédő-tanfolyamok.

Még egy oly kérdést kell érintenem, mely a mi törekvéseinkre nézve a legnagyobb fontossággal bír. Minél több új egyesület alakításával a gyakorlati madárvédelem terjedésének ugyanannyi központot óhajtunk teremteni. Az új egyesületek azonban ennek a rendeltetésnek megfelelő módon csak akkor működhetnek, ha az egyesület vezetésében legalább egy oly személyiség vesz részt, mely az okvetlen megkívántató szakismeretekkel rendelkezik. Á fészekodúk, etetők alkalmazása, felállítása, megfigyelése és ellenőrzése; a természetes fészkelőhelyek létesítése és fenntartása stb. teljes körűtekintést, szakismereteket, buzgóságot és érdeklődést igényelnek, melyek hiányában a madárvédelem ügye hitelét veszti. Ebből következik, hogy csak ott igyekezzünk új egyesületeket létesíteni, ahol alkalmas, a szükséges szakismeretekkel bíró egyéneket találunk. Ez a körülmény rendkívül megnehezíti és meglassítja propagandánkat, mivel az említett minősítéssel rendelkező személyiségek ezidőszertint még csak igen gyéren jelentkeznek.

E jelentékeny akadálynak teljes tudatában már az 1907. évben tettünk lépést, hogy a propagandánknak útját álló akadály elháríttassék és a szakismerettel bíró egyének hiánya orvosoltassék. E részben való indítványunk¹⁸⁾ odaírányult, hogy a Kir. Magyar Ornithológiai Központ rövid tanfolyamokat szervezne, melyeken a vidéki egyesületek küldöttjei a szükséges szakismereteket megszerezhetnék. Az Ornithológiai Központot oly magas fokón álló tudósok

¹⁸⁾ Lásd : Függlék XVIII.

és szakértői vezetik, akik kiválóan hivatottak és képesek arra, hogy vezetésük alatt az egyesületek küldöttjei a megkívántató szakismereteket elsajátítsák. Az Ornithológiai Intézet tudományos gyűjteményei és a Margitszigeten létesített gyakorlati madárvédő-telep, melyek szintén az intézettel kapcsolatosak, a madárvédelem elméleti és gyakorlati tanítására gazdag anyagot nyújtanak.

Ez a három évvel ezelőtt tett kezdeményezése az Országos Állatvédő-Egyesületnek legnagyobb sajnálatunkra sikertelen maradt. De mivel a vidéki egyesületek alakítása körül azóta a legnagyobb odaadással folytatott akciónk közben mindinkább meggyőződést szereztünk arról, hogy a gyakorlati madárvédelem és az ezeket szolgáló egyesületek érdekében múlhatlanul szükségünk van minél több az ügy iránt érdeklődő és szakavatott egyénre, kötelességének ismerte az Országos Állatvédő-Egyesület, hogy a háromévi tapasztalás után helyesnek bizonyult lépését megismételje. Az egyesület azért az 1910. évben indokolt kérvénnyel¹⁹⁾ fordult a földművelésügyi miniszter úrhoz, többek között hivatkozván most már Németország példájára, mely ha nem is a tanfolyamok eszméjével, hanem a kivitelével megelőzött bennünket, amennyiben Seebachon, báró Berlepsch Európa-szerte ismert madárvédő-telepén államilag szervezett madárvédő-tanfolyamokat rendszerezített.

Ismét csak sajnálattal kell megállapítanunk, hogy kezdeményezésünkkel ezúttal sem voltunk szerencsések, amennyiben a földművelésügyi miniszter úr 1910. évi szeptember hó 15-én 76064/IX—A—2. sz. alatt kelt és az Országos Állatvédő-Egyesülethez intézett leirata szerint „örömmel értesült arról, hogy az egyesület a madárvédelmi munkásság irányításában is tevékeny részt kíván venni és a madárvédelem gyakorlati alkalmazása s a madárvédelmi ismeretek terjesztése érdekében rövid, párnapos tanfolyamokat kíván szervezni“.

„A Kir. Magyar Ornithológiai Központ véleménye sze-

¹⁹⁾ Lásd : Független XIX.

rint azonban, amíg az intézet jelenlegi czélszerűtlen helyiségében szorong és egyetlen kísérleti területét, a Margitsziget parkját is csak szűk korlátok között használhatja, a különben nagyon szűkséges tanfolyamok megtartására alig volna képes.

Ebből folyólag a miniszteri leirat kijelenti, hogy amíg az Ornithológiai Központ czélszerűbb elhelyezése biztosítva nem lesz, a tervezett madárvédelmi tanfolyamoknak az Ornithológiai Intézet gyűjteményeinek és a margitszigeti madártelep felhasználása mellett való tartásáról le kell mondani.

Ez a leirat az Országos Állatvédő-Egyesület kebelében beható tárgyalás anyagát képezte, melynek eredménye az volt, hogy tekintettel a tanfolyamok szervezése ellenében felhozott nyomós indokokra, meg kellett nyugodnunk a halasztásba, de értékes vívmánynak tekintjük azt, hogy nemcsak a Kir. Magy. Ornithológiai Központ, hanem földművelésügyi miniszterünk is a tanfolyamok szervezését nemcsak kívánatosnak, hanem nagyon szükségesnek itéli. Ez a körülmény pedig nekünk teljes biztosítékot nyújt arra nézve, hogy földművelési kormányunknak már a legközelebbi jövőben sikerülni fog a m. ornithológiai központot abba a helyzetbe juttatni, hogy a tanfolyamok létesítésével nagyarányú propagandát vezessen a madárvédelemnek országszerte leendő elterjesztése érdekében.

*
*
*

Nemzetközi madárvédelem.

Előadásunk teljessége érdekében meg kell emlékeznünk a hasznos madarak nemzetközi védelmének legújabb fejlődéséről azért, mert ebben az Országos Állatvédő-Egyesületnek is volt része.

Ismeretes dolog, hogy a földművelésre nézve hasznos madarak védelme érdekében évek hosszú során át folytatott nemzetközi tárgyalások nyomán egy nemzetközi egyezmény jött létre, melyhez azonban több állam, nevezetesen Olaszország hozzá nem járult,

Az olasz király kezdeményezésére Rómában a külföldi államok erkölcsi és anyagi hozzájárulásával egy nemzetközi gazdasági intézet alapított, azzal a célzattal, hogy a földművelés összes érdekei a világ valamennyi államának közreműködésével minél belterjesebb ápolásban részesüljenek. Ennek a nemzetközi intézetnek mult 1909. évi december hóban tartott közgyűlésének ötödik határozata a hasznos madarak védelmével foglalkozik. A közgyűlés kimondotta, hogy a hasznos madarak hatékony védelmét feltétlenül szükségesnek tartja s felhívja az összes az intézethez tartozó államokat, hogy az 1902. évi párisi nemzetközi madárvédelmi konvenczióhoz csatlakozzanak és hogy a hasznos madarak védelmének szükségességét az elemi iskolákban tanítsák.

Ez a határozat, mely az olasz fővárosban és Olaszország hozzájárulásával hozott, a madárvédők és természetbarátok körében világszerte nagy örömet keltett és azt mindenütt a hasznos madarak nemzetközi védelmének irányában igen nagy jelentőségű vívmánynak tekintették.

Elodázhatatlan kötelességünknek ismerjük, hogy Olaszországnak a nemzetközi madárvédelem keretébe leendő bevonása érdekében az Országos Állatvédő-Egyesület által már korábban tett és a nemzetközi mezőgazdasági intézet jelen határozatával összefüggő lépéséről megemlékezzünk.

Ismeretes, hogy a nagy német állatvédő-egyesületek állandó agitációt folytatnak abból a célból, hogy Olaszországot a madárvédelem eszméjének megnyerjék. Évről-évre százezernyi röpiratokkal látják el az Olaszországba utazó közönséget, hogy a madárvédelemnek propagandát csináljanak és időről-időre köriratokat intéznek a külföldi állatvédő-egyesületekhez, hogy a cél érdekében közös akcióban részt vegyenek.

Az 1904. évben is érkezett az Országos Állatvédő-Egyesülethez egy ily körirat, melyben arra szólították fel, hogy a madárvédelem érdekében az olasz kormányhoz forduljon.

Az Országos Állatvédő-Egyesület ezt a lépést nem tartotta alakilag elfogadhatónak, hanem az ügyre nézve

célravezetőbbnek találta, ha a magyar földművelésügyi miniszterhez fordul.

Æ 386/904. sz. a. december 10-én tett felterjesztésben az Országos Állatvédő-Egyesület, a mindenki előtt ismert indokok hangsúlyozása mellett, sajnálattal konstatálta azt, hogy Olaszország az 1902-ben Párisban a hasznos madarak nemzetközi védelméről szóló egyezményhez hozzá nem járult.

Æ azonban miután az egyezményt megelőző tárgyalások közben, 1875-ben, Æusztria-Magyarország és Olaszország között a hasznos madarak védelmére nézve egy külön egyezmény jött létre, melyben mind a három állam magát a hasznos madarak védelme tekintetében bizonyos fokig kötelezte, az Országos Állatvédő-Egyesület arra kérte a földművelésügyi minisztert, hogy az olasz kormánynál oly irányban tenne lépéseket, hogy az az utóbb említett egyezményben vállalt kötelezettségnek feleljen meg.

Æz Országos Állatvédő-Egyesületnek ez előterjesztésére a földművelésügyi miniszter tényleg az óhajtott irányban érintkezésbe lépett a közös külügyminiszterrel és ennek útján római nagykövetünkkel, mely iratváltások nyomán a földművelésügyi miniszter úr 3447/el. sz. VIII. Æ. 4. 1905. 1905 július hó 6-án kelt leiratával válaszolt az Országos Állatvédő-Egyesület felterjesztésére, melyben a miniszter úr a tett lépések felemlítése kapcsán többek között így nyilatkozik:

„Mint hogy a nemzetközi mezőgazdasági intézet létesítése iránti mozgalmat maga az olasz király indította meg, remélhető, hogy az intézmény létesülésével a hasznos állatok védelméről is gondoskodás fog történni.“

Tényleg gróf Zselénski Róbert, Magyarország delegáltja, a római nemzetközi mezőgazdasági intézet illetékes szakosztályában még az 1905. évben szívós következetességgel három ízben hozta szóba a madárvédelem ügyét, mely azonban, dacára a hozott előzékeny szakosztályi határozatoknak, csak az 1909. év december havában tartott II. közgyűlés alkalmával érvényesülhetett, midőn azt Miklós Ödön, volt földművelésügyi államtitkár, Magyarország delegáltja, szabatos formában és kimerítő indokolással szóvá tette.

Midőn ezekben számot adtunk arról, hogy minő szerepe volt az Országos Állatvédő-Egyesületnek a szóbanforgó határozat előzményeiben, a határozat érdemére nézve csak azt a megjegyzést fűzzük, hogy bár egy igen jelentős erkölcsi vívmányt látunk abban, hogy ez a határozat éppen a római nemzetközi gazdasági intézet által hozatott, tehát annak az országnak fővárosában, amelynek népe évszázadok óta irgalmatlanul pusztítja lelmi czélokra és vadászati kedvtelésből a madarak milliárdjait, mindazonáltal gyakorlati eredményt az ügyre nézve csak akkor remélhetünk, ha az olasz kormány, mely a nép erőszakkal meg nem másítható szenvedélyeivel megküzdeni nem képes, teljes odaadással a határozatnak azt a részét tenné magáévá, hogy a madarak védelmének szükségességét az elemi iskolákban taníttassa.

* * *

Á madarak gazdasági jelentőségének megvédése.

Végül említést kell tennem a folyó 1910. évrnek a hasznos madarak védelmét érintő egy oly eseményéről, mely az érdekelt körökben országszerte nagy feltűnést, mondhatni izgalmat keltett és melynek elsimításában az Országos Állatvédő-Egyesületnek főrésze volt.

Áz év tavaszán és nyarán az Országos Magyar Gazdasági Egyesület közlönyében, a „Köztelek“-ben egy, a madarak gazdasági jelentőségét tagadó közlemény nyomán ez a kérdés több oldalról tüzetesen lett megvitatva és annál nagyobb feltűnést keltett, mert eddigelé a madarak gazdasági jelentősége sem nálunk, sem másutt kérdés tárgyát nem képezte.*)

*) Ázok számára, akik esetleg az ügy iránt érdeklődnek, idejegyezzük a „Köztelek“ illető számaít és zárjelben azok neveit, akik a tárgyhoz hozzászóltak: 1910 évfolyam 7. szám (Herman Ottó, Jablonowski József), 12. szám (Máday Izidor), 15. szám (Kukuljevič József dr.), 20. szám (Bársony István), 25. szám (Westsik Vilmos, Vértesi Tóth Imre dr.), 32. szám (Jablonowski József), 34. szám (Jablonowski József), 36. szám (Jablonowski József), 42. szám (Herman Ottó), 45. szám (Jablonowski József), 48. szám Vegyesek rovatában „Helyreigazítás“.

Az Országos Állatvédő-Egyesület, mint a magyarországi állatvédő-egyesületek központja, mivel az említett vita folyamán a madarak gazdasági jelentősége általában vita tárgyát képezte, szükségesnek tartotta, hogy egy, az ország valamennyi állatvédő-egyesületéhez intézett körlevélben²⁰⁾ álláspontját kifejtse.

Ezt a körlevelet, melyet a napi sajtó útján is országszerte nyilvánosságra hoztunk, a jelen munka „Függelék“-ében egész terjedelmében közöljük. Ebben a körlevélben kerültünk minden állítást vagy érvelést, mely vita keltésére vagy támadásokra okot és alkalmat szolgáltatott volna. Tisztán arra szorítkoztunk, hogy a kérdésnek világszerte ismeretes és a madarak gazdasági jelentőségének kedvező állását pusztá tények felsorolásával igazoljuk és hogy reámutassunk arra, hogy a mi kormányunk és törvényhozásunk minden kétségen fölül álló határozottsággal foglalt állást a madarak gazdasági haszna mellett.

Az Országos Állatvédő-Egyesületnek, illetőleg a Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségének szóban forgó körlevele a madárvédelem nagyfontosságú ügyének az adott viszonyok között egy nagyértékű szolgálatot tett.

Egyfelől a M. kir. Rovartani Állomás, másfelől a Kir. Magyar Ornithológiai Központ vitatkoztak a madarak gazdasági jelentősége fölött. Előbbi támadta, utóbbi védte a madarak gazdasági jelentőségét. Mindkét előkelő tudományos intézet a földművelési kormány fennhatósága alatt áll, mely önként értetőleg a tudományos alapon folytatott vitába befolylni nem kívánt. De mivel e vitának az a káros kihatása el nem maradhatott, hogy a madárvédelem iránt érdeklődőket lehangolja és a még az ügynek megnyerendő nagyközönségnek a madarak hasznába vetett hitét megingassa, nagyon is helyén volt az Országos Állatvédő-Egyesületnek a körlevél alakjában tett közbelépése, melylyel, anélkül, hogy vitába bocsátkozott volna, pusztá adatokkal igazolta, hogy a madarak gazdasági jelentőségének beismerése ma már nem lehet kérdés tárgya.

* * *

²⁰⁾ Lásd Függelék XX.

Zárszó.

Mint az elmondottakból kivehető, a madárvédelemnek társadalmi úton való előmozdítása érdekében kifejtett tevékenységünk két főirányban mozog.

Åz egyik a népiskolákban folyó akció, mely az iskolai ifjúságnak madárbarát irányba való terelését és nevelését czélozza.

Å másik a nagyközönségnek megnyerése mindenekelőtt avégből, hogy vidéki egyesületek alakítása útján a madárvédelem felkarolásának minél több központot teremtsünk.

Å népiskolában folyó akciónk következetesen halad a tanítóság és az iskolai hatóságok támogatása nyomán és talán nem mondható vérmesnek az a remény, hogy belátható időben fentismertetett intézményeink keretébe az összes iskolák valamennyi tanulóját sikerülend belevonni.

Åmi a nagyközönségnek vidéki egyesületekben való csoportosítását illeti, itt is fokozatos haladás mutatkozik. Hogy ez nagyobb arányokat eddig fel nem mutat, annak oka részben az évek óta tartó és közgazdaságunk fejlődését károsan érintő politikai zavaroknak, részben pedig annak tulajdonítható, hogy egész akciónk még csak új keletű és hogy a vidék jobbára konzervatív természetű gazdákból álló közönségének rétegei új eszméknek és egyesületeknek csak hosszabb előkészítés és hangulatkeltés útján nyerhetők meg. De lényeges akadályt képez, mint már fentemlítettem, a szakismeretekkel rendelkező egyének érezhető hiánya is.

Å jól megvetett alap azonban, amelyen dolgozunk, biztosítékot nyujt arra nézve, hogy szívós munkával mindinkább megközelítjük azt a czélt, hogy országunknak kicsinyeés nagyja kivétel nélkül a madárvédelem hívévé és munkásává váljék.

Ha ez a remény egyhamar nem valósulna is meg, abban a nagy horderejű vívmányban, hogy az állat- és madárvédelemnek a népiskola keretébe való rendszeres beillesztését az államhatalom hozzájárulásával sikerült elérnünk, legalább egy szebb jövőnek, az ügy majdani teljes győzelmének zálogát üdvözölhetjük!

MADÁRVÉDELMI TÖREKVÉSEK
MAGYARORSZÁGBAN

II. RÉSZ

TÁRSADALMUNK TEVÉKENYSÉGE
A GYAKORLATI MADÁRVÉDELEM
TERÉN

IRTA

CHERNEL ISTVÁN

II. RÉSZ.

Társadalmunk tevékenysége a gyakorlati madárvédelem terén.

A madárvédelem klasszikus hazája Németország. Itt buggyant ki — még a múlt század derekán — az a forrás, melynek vizei mind hatalmasabb folyammá dagadva átömlöttek a szomszédos, sőt messzebb fekvő kulturországokba; itt működtek a jó ügy úttörői: Oken, Lenz, Gloger, Brehm, Baldamus, Russ és a modern madárvédelem megalkotója: Berlepsch János báró.

Ő volt az, aki az eladdig inkább elméleti téren mozgó vagy tapogatózva kísérletező munkálkodást szilárd alapokra fektetve a gyakorlati megoldás magaslatára emelte s kivitte a való életbe, oly eljárásokat és eszközöket ajánlva, melyek a sikert leginkább biztosíthatják. Évek hosszú során át megejtett kísérletezés, tanulmányozás és megfigyelés nyomán a kérdés kulcsát abban látta, „hogy biztosítsuk vagy pótoljuk a madarak alkalmas életfeltételeit“, még pedig úgy, hogy „magára a természetre támaszkodjunk és a természetes állapotokat híven utánozzuk“. Hogy e tételeit alkalmazva ő és követői olyan eredményeket értek el, aminőkhöz foghatókat eddig remélni sem mertünk, az kétségtelen bizonyosága, hogy kipattant a dolog nyitja. A kérdés lényegének megoldásával azonban elegendő tere marad még a kísérletezésnek, mert hiszen a Berlepsch ajánlotta módszerek és eszközök elsősorban Németország viszonyaihoz símulnak. A módosulások azonban csak a részletek dolgában állhatnak elő, amint azokat a különböző területek természeti és művelődési viszonyai követelik. Mindez nemcsak hogy nem akadályozza, hanem ellenkezően parancsolja, hogy a madárvédelmet gyakorlati alapon most

már minél szélesebb körben megvalósítani igyekezzünk, hogy a helyes eljárás ismerete minél mélyebben gyökeret verjen a népek minden rétegében s az államok és a társadalom lelkes közreműködése karöltve lássson hozzá a helyesnek felismert eljárás alkalmazásához, szóval a végrehajtáshoz.

Mert az elméleti propaganda a jó ügy érdekében mindig csak részben vezethet eredményre. Fél siker pedig igazában csupán érleli a gyümölcsöt, de hogy abból hasznunk is legyen, hát az érett termést le is kell szednünk. Attól, hogy megszerettjük a madarat az emberekkel, még nem lesz több a madár, ha ellenben biztosítjuk tartózkodóhelyeiket, szaporítjuk a meglevőket s az életükhöz szükséges tényezőket megszerezzük számukra, szóval gondosan tenyésztjük őket — akkor ügyünk teljes diadalt arat.

Az első nyomát a madárvédelem társadalmi mozgalmanak Magyarországon a múlt század elején találjuk. Már 1820-ban a „Tudományos gyűjtemény“-ben, majd egybeült is, közlemények jelennek meg Sípos József, Kerékgyártó Árpád, Kacs Kovács Lajos dr. és Török János tollából az állatkínzás ellen, tehát a madarak bántalmazása ellen is. És 1844-ben a magyar orvosok és természetvizsgálóknak Kolozsvárt tartott vándorgyűlésén Detényi Salamon János, a magyar tudományos madártan megalapítója, nemcsak ethikai, aesthetikai és gazdasági okokból szól az állatok megoltalmazása érdekében, hanem a célravezető utakat is megjelöli, miként volna e részben eredményre kilátás s végül egyesületek alakítására is buzdít. A kor felfogásához képest persze ő is csak a negatív védelmet hangsúlyozta s főleg az állatkínzások megakadályozását, a nép felvilágosítását az állatok szerepéről szorgalmazta. A madarak szorosabb értelemben vett védelme azonban ezidőtájt még nem keltette fel nálunk a figyelmet s az a madárvédő-mozgalom, mely Németországban a múlt század második felének hajnalán már élénken lüktetett s évről-évre mind szélesebb körben éreztette hatását elméleti és gyakorlati téren egyaránt, Magyarországon nem lobbant fel, sőt az általános állatvédelem ügye is Detényi fel-

szólalása után elaludt és évtizedeken át mélyen szunnyadt. Oka e jelenségnek közviszonyaink kedvezőtlen alakulásában rejlik, mert az 1848-iki szabadságharcunk után a magyar nemzet ereje megsibbadva, minden téren mozdulatlanul várta jobb napok hajnalát. 1867-ben felderengett végre. A hosszú álom után felpeszsdült elevenséggel a madár-tan is művelőkre talál nálunk, sőt a madárvédelem kérdése is megkapja egyeseek érdeklődését.

1873-ban — tehát az osztrák, magyar és olasz madárvédelmi egyezményt (Declaration) megelőző tárgyalások idejében — Lázár Kálmán gróf „A szabad természetből“ című munkája látott napvilágot, melyben ragyogó tollal több fejezetben ismerteti madárvilágunk jelentőségét, sőt a madarak védelmére is lelkes szavakkal buzdít, kivált a „Szegény madaraink télen“ című rajzában Gloger működésére és Németország, Svédország példájára hivatkozva mindenkire, különösen a lelkesekhez, néptanítókhoz és gazdákhöz fordul, hogy vegyék pártfogásba a madarakat, etessék télen a szükség napjaiban, alkalmazzanak részükre fészkelőházikókat, végül azt a kívánságát tolmácsolja, hogy minden községben, városban alakuljon egyesület, mely célul tűzné ki a madarak téli etetését. A következő évben — 1874-ben — ugyancsak egy másik munkájában, „Hasznos és káros állatainkról“, leírja az emlősök és hullók mellett a madarak leghasznosabb és legkárosabb fajait, sőt a madárvédelmet tüzetesen méltatva, ismerteti a Németországban már szélteben használatos, fából és cserépből készült fészkelőházikókat, azokat képen is bemutatja és alkalmazásuk módját leírja.

A gyakorlati madárvédelemnek tehát első szószólója ő nálunk.

Szavai azonban a pusztában hangzottak el, mert alig akadt ezidőtájt egy-két ember széles Magyarországon, aki megszívlevélve Lázár K. gróf tanácsait, fészkelőházikókat alkalmazott volna. A kevesek között, kik mégis kísérletet tettek, volt a Kőszegen lakó, szenvedélyesen kertészkedő háztulajdonos, Dax János, aki kertjében deszkából készült, nemkülönbén vízszintesen ágcsomók közé felrakott,

cseréppel elzárt fenekű spárgaborítókat alkalmazott fészkelőházikók gyanánt, sőt faliréseket, faodvakat is megfelelően átalakított s így a madaraknak kívánatosabb lakóhelyeket létesített. Példáját — akkor még mint gyermek — én is követtem kertünkben s így czinegéket, nyaktekerceket, rozsdafarkúakat, szürke légykapókat sikerült több párban tenyésztenünk. Persze ezek a próbálgatók legfőleg csak kedvtelés és mulatságszámba mentek s utánzókra nem igen találtak.

Hogy a külföldön mind sűrűbben elterjedő fészkelőházikókat, etetőket, szóval a gyakorlati madárvédelem eszközeit, Magyarországon sehogyszem karolta föl a közönség s általában a madárvédelemre alig gondolt, annak oka egyszerűen az volt, hogy nálunk a természetet ez időben még jórészt nem alakította át a kultúra oly nagy mértékben, mint nyugati szomszédságunkban, ahol a rohamosan fejlődő ipar és kereskedelem, erdő- és mezőgazdaság oly intenzíven markolt bele a természet ősi állapotába, hogy a madarak megfogyatkozásának folyamata is sokkalta előbb bekövetkezett, mint hazánkban.

Mihelyt azonban, az évek mulasztásait egy csapásra pótolni akarván, minden vonalon szinte lázas erőlködéssel iparkodott a nemzet szellemi és anyagi fejlődését biztosító, de az ősi természetes állapotokat mohón felforgató, eredetiségüket kivetkőztető modern kulturmunkába: akkor nálunk is nyomban mind feltűnőbben észrevehetővé vált a madárvilág fogyatkozása s fokozott mértékben, súlyosabban megéreződtek a madarak állományát veszélyeztető ama tényezők is (emberek pusztítása, ragadozók garázdálkodása, elemi csapások), amik azelőtt nem estek ennyire latba.

Ütött tehát a cselekvés órája — talán még nem későn!

Æ Herman Ottó lelkes buzgalmából 1882-ben megalakult „Állatvédő-Egyesület Budapesten“, mely két évvel utóbb már mint „Országos Magyar Állatvédő-Egyesület“ működik, kezdettől fogva a madárvédelem ügyét is elsősorú feladatának ismerte s bár a gyakorlat terén fennállásának első két évtizedében nem kapott bele

nagyobb akcióba, annál odaadóbb gondoskodással készítette erre elő a társadalomban a talajt s ébresztett benne fogékonyságot az eszme propagálásának minden eszközeivel. A gyakorlati madárvédelem terén is tett azonban némi kezdő lépéseket, amennyiben több kiállításon fészkelőházikókat mutatott be s a téli etetést a főváros több pontján végezte. Ez első állatvédő-egyesületünk mellett 1885-ben Kassán alakult meg a második, melynek alapszabályai már nemcsak a madarak óvását, hanem „a fészkelés előmozdítását és a téli etetést” is tartalmazták. Az 1893-ban Temesvárott s 1894-ben Kolozsvárt létesült állatvédő-egyesületek szintén támogatták az országos egyesület propagandáját s támogatták azt — érdeklődést keltve a madarak és oltalmuk iránt is — a Budapesten 1891-ben tartott nemzetközi ornithológiai és 1896-ban ugyanitt ülésző nemzetközi állatvédő-kongresszusok alkalmával elhangzott madárvédelmi előadások és tárgyalások.

A talaj megmunkálásán tehát folyt a munka s ezzel párhuzamosan az állam idevágó tevékenysége is nyomról-nyomra nevezetes alkotásokat végzett. 1894-ben Herman Ottó szívós kitartása és lankadatlan munkássága reávitte Csáky Albin gróf akkori vallás- és közoktatásügyi miniszterünket a Magyar Ornithológiai Központ megalapítására, mely intézet utóbb a földművelésügyi miniszter ügykörébe került s a gazdasági madártan és madárvédelem országos fóruma lett. Törvényhozásunk kifogástalanul rendezte madárvédelmünket, a törvényt kiegészítve azután földművelésügyi kormányzatunk 1901-ben külön körrendeletben intézkedett a madarak oltalmáról, sőt ezt megelőzőleg olyan jelentős, azzal szorosan egybefüggő hézagát töltötte be az állam a madárvédelem ügyének, mely nélkül annak egészséges fejlődése kérdésessé válhatott volna. Másutt e részben a magán-tevékenység pótolta a hiányzót, nálunk a kormányzat teremtette ki, köszönet Darányi Ignác akkori földművelésügyi miniszterünk finom érzékének és bölcs belátásának. Irodalmunkban ugyanis merőben hiányzott olyan madártani alapmunka, melyből a közönség tájékozódást szerezhetett volna madaraink életéről, annak jelentőségéről, amelyből

a nálunk előforduló madárfajok ismeretét elsajátíthatta, szóval az idevágó mindenféle útbaigazítást megtalálhatta volna. A német, angol, francia irodalom már réges-régen megteremtette a fejlődés és művelődés ezirányú folyamának elengedhetetlen feltételeit alkotó forrásokat, melyek híjával a törvény intézkedései szinte érthetetlenek maradnak. E munka megírásával a miniszter engem tisztelt meg s én azt „Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre“ címen meg is írtam, egyik fejezetében tüzetesen tárgyalva a madárvédelem kérdését és a megoldására vezető eszközöket, tudásunk akkori magaslátán.*) E munka 1900-ban jelent meg s a következő évben már követte azt ugyancsak a miniszter megbízásából Herman Ottó „A madarak hasznáról és káráról“ című, a nép nagy tömege számára írott könyve, mely utóbb több kiadást ért, német, sőt angol nyelvre is lefordítva széles körben elterjedt.

Így megalapozva elméleti téren, törvényekkel szabályozva és állami intézményekkel támogatva, madaraink védelmének ügye végre megérett arra, hogy most már a társadalom is felkarolja egész erejével és gyakorlati részét minél odaadóbb tevékenységgel véglegesen megoldani segítse.

* * *

Abban az időszakban, mikor Németországban a gyakorlati madárvédelem ügyében végzett nagy társadalmi munkálkodás elért odáig, hogy a sok kísérletezés, próbálgatás után fejlődésének koronáját kapta meg Berlepsch János bárónak a nyilvánosság elé való lépésével, nevezetesen „Der gesammte Vogelschutz“ című könyvének megjelenésével, tehát 1899-ben, Magyarország szorosán vett gyakorlati madárvédelmének, mint láttuk, úgyszólván nem volt még története és előzménye. És ez a körülmény az ügynek inkább javára, mint kárára vált. Javára pedig az okból, mert közönségünk ítéletét semmiféle helytelen és célra nem vezető módszerek még nem zavarták meg s mindjárt

*) Németül is: „Aquila“. 1899 VI. évf.

a kiindulásnál azt a tudományosan gyakorlati és észszerűen természetes eljárást ismerhette meg, mely egyedül biztosíthatja a sikert. Ez pedig nagy jelentőségű volt, mert fölöslegessé tette azt a mindenestre fáradságos, időt követelő munkát, amelyet különben a czélszerűtlenségek kiirtására vagy hosszadalmas tapogatódzásokra, próbálgatásokra kellett volna pazarolnunk.

Mi tehát gyakorlati madárvédelmünk szervezésénél a társadalomnak elejétől fogva a legkipróbáltabb eljárásokat állíthattuk oda követendő például s Berlepsch báró módszerén csak annyiban kellett változtatnunk, amennyiben viszonyaink sajátosságai megkövetelték. Ezekre az elkerülhetetlenül szükséges módosításokra pedig már az első évek kísérletei reátanítottak.

Még a mult század 90-es éveiben Kőszegen kipróbáltam az akkoron legtökéletesebb fészkelőházikókat, melyeket a német Fr ü h a u f-czég gyártott Schleussingenben, majd a Berlepsch-féle odvak forgalombakerültével nyomban ez utóbbiakkal is kísérleteztem s már ekkor tapasztaltam, hogy általános alkalmazásuk alig fog sikerrel járni, ha szószerint Berlepsch útmutatásaihoz ragaszkodunk, mert hazánkban, kivált a sík területeken, a rengeteg veréb — hacsak valami módon sikeresen nem védekezünk ellenük — az eredményt nemcsak kétségessé teszi, hanem teljesen meghiúsítja, sőt haszon helyett kárt okozunk, mert valóságos verébtenyésztőtelepeket létesítünk és ez alkalmatlan szárnyas proletárokat nyakunkra szaporítjuk. A verébkérdés tehát gondolkodóba ejtett, mindazonáltal bíztam benne, hogy a gyakorlat során majd megtaláljuk a megryugtató megoldást is.

Az 1900-ik év a gyakorlati madárvédő-mozgalom kiindulása nálunk. Ugyanis az 1898-ban alakult, de azután szünetelő és 1900-ban újra született Állatvédő - Egyesület Sopronban kezdte meg igazában a gyakorlati madárvédelem megvalósítását hazánkban, amennyiben megalakulása után nyomban, titkárának, Krump Miklósnak kezdeményezéséből, egy darabból való átfúrt, alul fadugaszszal, felül deszkalappal elzárt fatörzsekből fészekodvakat házilag gyártott és ezek terjesztésével, etetők készítésével és felállítá-

sával az aktív munka terére lépett. A mesterséges madártelepítésnek nálunk készült eszközeit mindenekelőtt magam is ki akartam próbálni s 1900 tavaszán Kőszeg vidékén 28 darabot alkalmaztam belőlük. A madarak pár nap múlva készségesen elfoglalták, czinegék, rozsdafarkúak, csuszkák, nyaktekercesek, légykapók is telepedtek beléjük, tehát ebben a tekintetben a Berlepsch-féle odúkkal megmérkőzhettek; hogy azonban tartósság dolgában kifogás férhet hozzájuk, valószínűnek látszott, de úgy gondolkoztam, némi javítással részben e gyengéjükön lehet segíteni s addig, míg majd a gyáripárunk is felkarolja a teljesen kifogástalan Berlepsch-féle odúk készítését, megállják a sarat s alkalmasak egyelőre arra, hogy közönségünk minél szélesebb köreit legalább megismertessük a gyakorlati madárvédelem legfontosabb eszközével, reávigyük azok alkalmazására és a velük való eljárásra. Ez akcióra már csak azok a körülmények is kedvező kilátással biztattak, hogy a külföldi gyártmányokkal szemben az itt készültet a közönség könnyűszerrel kényelmesen beszerezhetette, s ami nem kevésbé nyom a latban, nagyon olcsó áron.

† 1901 őszén Kukuljevič József dr., m. kir. állatorvos, az O. Á. V. E. támogatásával Kőszegen 10 etetőházikót is állított fel s így lakóhelyemen szemmel kísérve úgy a fészkelőkkel, mint az etetéssel való gyakorlati próbát, elérkezettnek tartottam az időt arra, hogy az aktív madárvédelem, vagyis a madártelepítés mozgalmát országszerte megoldani segítsük. 1902 február 2-án megalakítottam Kőszegen az „Állatvédő - Egyesületet“ s munkaprogramunk sarkalatos pontjául „a gyakorlati madárvédelem országszerte való megoldásának szorgalmazását és előmozdítását“ jelöltem meg. Működésünk első gondja a fészekodvak és etetők minél szélesebb körben való meghonosítása volt az ország területén, egyben azok helyes alkalmazásának és az etetés észszerű módjának ismertetése; röviden: igyekeztünk Berlepsch báró rendszerének a magyar közönséget megnyerni. Hogy némileg célt érhesünk, első dolgunk volt az O. Á. V. E. támogatását biztosítani, mert úgy tekintettük egyesületünket, mint az anya-

egyesület hadának ama csapatát, mely az általános működési program egyik speciális részének, a gyakorlati madárvédelemnek munkakörét öleli fel és hajtja végre, ami a vidéken sokkal előnyösebben végezhető, mint a fővárosban. 1902 április 2-án e tárgyban indítványt nyújtottunk az O. Á. V. E. választmányához, mely a gyakorlati madárvédelemnek a társadalom közreműködésével való megoldására vonatkozott. Megkezdtük egyúttal a fészekodvak gyártását is, a Krump-féle odvakat olyképpen tökéletesbítve és ellenállóbbakká téve, hogy fölül a tetőzet alatt is alkalmaztunk fadugót; azonkívül hasonló alakú, de levehető fedelű cserépodvakat is készítettünk, melyeket a czinegék, mint amelyeknek szánva voltak, meglepő gyorsan és előszeretettel foglaltak el. Á környéken 43 különféle etetőt állítottunk fel s már az első évben 23 megyében, 53 községben 1200 db fészekodvat helyeztünk el. Kísérletet tettünk azonkívül amerikai mintára: a „Madarak Napja“ ünnepség megtartásával is, még pedig kisebb keretben 1902 márczius 11-én, majd június 7-én nagy ünnepélyességgel, a kőszegi gimnázium növendékeinek részvételével. Á kísérlet váratlanul sikerült és biztató perspektívát nyitott a jövőbe. Lanthatatlanul folytatva az odúgyártást és terjesztést, nemkülönben az idevágó irodalmi propagandát, kiállításokon a gyakorlati madárvédelem tárgyainak gyűjteményes bemutatását, 1904-ben már kérdőívekkel fordulhattunk a fadodvakat és etetőket alkalmazó közönséghez bizonyos tanulságok céljából. Áz eredményből kiséült, hogy az 1902. és 1903. években 1377 odúból 345 maradt üresen, 811-be (113 czinege, 10 légykapó, 3 csuszka, 3 nyaktekeres, 5 rozsdafarkú, 5 harkály, 3 barázdabillegető stb.) hasznos madár telepedett, 220-ba veréb. Kiséült az is, hogy a magasan függő odvakat túlnyomóan verebek lepték meg — kivéve a hegyvidékek zárt völgyeit, ahol veréb nincs — és hogy az április második felében kifüggesztett odvak felét is elfoglalták a madarak (légykapó, czinege, rozsdafarkú, vagyis a verébnél későbbben fészkelők), végül, hogy nagy oltalmat nyújtottak az odvak a madaraknak télvíz idején.

1903-ban azután az állam is teljes erővel támogatni

kezdi a gyakorlati madárvédelmet mind határozottabb szervezettel — minő módon azt Csörgey Titusz ismertette — s ettől fogva állam és társadalom vállvetetten működik együtt, nyomról-nyomra fejlesztve a foganatos eljárásokat. Az O. Á. V. E. a maga részéről kivált abban ismerte fel tevékenységének súlyát, hogy törekedett minden módon új vidéki egyesületeket létesíteni, ahol erre fogékonyság és siker biztatott, hogy minél több középpontja legyen az országban a madárvédelemnek és szervezte, fejlesztette azokat az intézményeket, amiket e mű első részében talál az olvasó.

Mármost visszatérve az 1902. évre s megemlítve, hogy a soproni „Állatvédő-Egyesület“ gyakorlati működésével egyidőben Szászsebesen a „Szépészeti Egyesület“ is kísérletezett fészekodvak és etetők alkalmazásával, azt tapasztaljuk, hogy a Kőszegen alakult „Állatvédő-Egyesület“ után egyre-másra támadtak új egyesületek, még pedig: Szentgotthárdon, Fiumében, Hódmezővásárhelyen, Baján, Szegeden, Lugoson, Kecskeméten, Esztergomban, Faluszemesen, Ráczkéven, Pozsonyban, Czellődömölkön, Sárvárott, Dápán, Petrozsényben, Muraszombaton, Nyíregyházán, Nagyváradon, Áradon, Eperjesen, Ipolyságon, Nagybányában, Vasváron, Körmenten, Békéscsabán, Nagyszebenben, Resiczabányán, Szombathelyen; azonkívül szolgálták ügyünket: a „Mecsek“ Turista-Egyesület madárvédelmi szakosztálya Pécsen, a Kultur-Egyesület madárvédelmi szakosztálya Vácott, a Szépészeti Egyesület Szombathelyen és Szászsebesen, a Gazdák Körének állatvédő-szakosztálya Keszthelyen, nemkülönben számos földbirtokosunk, nagyobb uradalmak és erdők kezelői, fürdőtulajdonosok és mások. 1900-ig alig 4 egyesület terjesztette hazánkban a madárvédelem eszméjét, ma pedig, 10 év múltán — leszámítva a nem működő vagy ismét megszűnt egyesületeket — vagy 30 fejt ki számbavehető munkásságot nem csupán elméleti, hanem gyakorlati téren. S a cél nem közvetlenül, hanem csak közvetve előmozdító tényezők közül megemlítem azt is, hogy tanintézeteinkben sokhelyt a „Slöjd“ tanfolyamok növendékeit a fészekodvak és etetőkészülékek

készítésére is kioktatták, továbbá, hogy itt-ott a téli gazdasági tanfolyamok hallgatóival is megismertették és készítették ez eszközöket, sőt a fegyenczekkel is.

1904-ben azután bekövetkezett, amit reméltem, hogy a gyáripar is figyelemre fogja méltatni a madárvédelem érdekét szolgáló eszközöket. Ifj. Kühnel Márton, baranyakárászi fűrészárú-gyáros ugyanis hajlandónak mutatkozott a Berlepsch-mintájú fészekodvak nagyban való előállítására s ez ügyben a Kőszegi Állatvédő-Egyesülethez fordult, majd a Kir. Magy. Ornithológiai Központhoz utasítva s állami támogatást nyerve, 1905-ben létesítette az „Első magyar fészekodú és etetőkészülékek gyárat“ s az etetésre nagyon alkalmas madárkalácsot is forgalomba hozta.

Így hát nevezetes, sőt döntő lépéssel jutott előbbre gyakorlati madárvédelmünk ügye s a fészekodvak házilag való készítése elvesztette jelentőségét, mert közönségünknek immár módjában állott, hogy teljesen kifogástalan eszközöket könnyűszerrel szerezhessen be s nem volt kénytelen külföldi forrásokhoz fordulni, honnan bajosabban és drágábban rendelhette szükségletét. Ázonkívül a nálunk élő rengeteg veréb csakhamar arra kényszerített, hogy a Berlepsch-féle odúmintákat némileg módosítsuk, leemelhető fedéllel gyártassuk — az odvakba telepedő verebek könnyűszerrel való kilakoltatása és a tisztogatás miatt —, így hát a mi viszonyainknak az eredeti Berlepsch-odúknál is megfelelőbb odúk kerültek forgalomba.

Hogy e gyár létesülésével, mely a Kir. Magyar Ornithológiai Központ ellenőrzése alatt áll, csakhamar nagy mértékben fellendült a fészekodvak és etetők elterjedése hazánk különböző vidékein s mind nagyobb számban kerültek alkalmazásba — az csak természetes. Á vidéki állatvédő-egyesületek pedig nemcsak hathatósan közreműködtek ebben a terjesztésben, hanem azok helyes alkalmazásának ismeretét is előmozdították. S hogy helytelen eljárások nyomán keletkező balsikerek ne lanyhítsák közönségünk kedvét, az O. Á. V. E. kiadta „Az okszerű madárvédelem eszközei“ című művet, mely Csörgéy Titusz: „Útmutatója“ mellett hivatva volt arra, hogy a madártelepítés

dolgában megfelelő tanácsokat, útbaigazításokat adjon. Ezenkívül az új egyesületek alakulása alkalmával sokhelyt személyesen megjelentem s előadásokat tartottam a madárvédelem gyakorlati megvalósításáról.

* * *

Ezek után már most összefoglaló képét adom állatvédő egyesületeink tevékenységének, úgy amint az a gyakorlat különböző terén megnyilvánult.

Fészkelőhelyek biztosítása és alkotása.

1. Az odúban fészkelők részére.

Á fészkelőhelyeket házilag nagyobb arányokban csak a soproni és kőszegi egyesületek gyártották és hozták forgalomba. Á többi egyesületek és a magánosok szükségleteiket jobbra a gyáripar termékeivel fődötték. Áz egyesületek révén elhelyezett vagy forgalomba került fészkelőhelyek kimutatása íme ez:

Soproni	Állatvédő-Egyesület	(1900 óta)...	1624 drb
Kőszegi	" "	(1902 ")...	4312 "
Szentgotthárdi	" "	(1902 ")...	602 "
Bajai	" "	(1903 ")...	300 "
Szegedi	" "	(1904 ")...	38 "
Kecskeméti	" "	(1906 ")...	596 "
Lugosi	" "	(1906 ")...	60 "
Esztergomi	" "	(1907 ")...	470 "
Pozsonyi	" "	(1907 ")...	280 "
Czellőmölki	" "	(1907 ")...	90 "
Kolozsvári	" "	(1908 ")...	96 "
Eperjesi	" "	(1909 ")...	345 "
Áradi	" "	(1909 ")...	100 "
Nagybányai	" "	(1909 ")...	310 "
Nagyvárad	" "	(1909 ")...	47 "

Körmendi	Állatvédő-Egyesület	(1909 óta)...	445 drb
Vasvári	" "	(1910 ")...	20 "
Temesvári	" "	(1910 ")...	100 "
Budapesti O. Á. V. E.		(1910 ")...	400 "
Szombathelyi Szépészeti Egyesület		(1908 ")...	250 "
Keszthelyi Gazdák Köre		(1907 ")...	150 "
Keszthelyi „Otthon“-Kör		(1907 ")...	100 "
Décsi „Mecsek“ Turista-Egyesület		(1906 ")...	520 "
Váczi Kultúregyesület		(1908 ")...	168 "
Összesen ...			11794 drb

Mint hogy némely egyesület működése területén kifüggesztett odvak számáról nem szerezhettem biztos tudomást, alig tévedünk, ha a fentebb közölt főösszeget kikerekítve 12.000 darabra tesszük. Ha számításba vesszük továbbá, hogy magánosoknál egyebütt is legalább 10.000 fészekodu van alkalmazásban, nem fogunk hibázni, ha a csupán társadalmunk közreműködéséből kifüggesztett mesterséges fészekodvak számát 22.000-re becsüljük, megjegyezve, hogy a valószínűságnál inkább kevesebb ez a szám, mint több.

Az odvakat legtöbbször zárt kertekben, védett parkokban, nagyobb sétálóhelyek ültetvényeiben függesztették ki, szóval ellenőrizhető területeken, mert egyebütt már az első kísérletek is eredménytelenek voltak. Itt-ott azonban szabad területrészekben is alkalmazták a mesterséges fészekodvakat, így pl. erdőkben, még pedig — ha kellő ellenőrzés gyakorolható volt — szép sikerrel.

Általában az *A* odú szerepelt a legtömegesebben, szintúgy a *B* minta, mert a czinegék megtelepítésére és szaporítására esett a főszűly. Használatos volt a *C* minta is, de számbavehető eredménynyel nem járt alkalmazása, mert csak elvétve foglalták el a madarak. E tapasztalás nyomán kisült, hogy a forgalomba került *C* odúk készítése nem megfelelő s az a hibájuk, hogy túlságosan mélyek. Egy-két helyen a *D* odúval is megpróbálkoztak, így Kolozsvárott, hogy az ott több párban fészkelő érdekes

füleskuvikot (*Pisorhina scops* L.) állandóan megtelepítsék.²¹⁾

A fatörzsekből készült odvak mellett több helyt égetett cserépből való odvak is kerültek kifüggesztésre. Ilyeneket elsőízben a Berlepsz-féle faodúk mintájára a Kőszegi Állatvédő-Egyesület készítettett egyenesen a szénzinegék részére, majd az Esztergomi Állatvédő-Egyesület is. Ezekből mintegy 3—400 darab helyeztetett el.

Néhány egyesület külön emberével ellenőrizteti az odvakat, más egyesületek odvait az egyesület titkárja vagy hozzáértő tagja tartja szemmel. Kőszegen az Állatvédő-Egyesület az odvak kifüggesztését az elnök felügyeletével külön emberével az egyesület költségén végezteti. Itt minden egyesületi tag tagdíja fejében 2 odút kap évenként. Több egyesület minden tavasszal vagy ősszel rendszeren elhelyez bizonyos számú odvat működése helyének alkalmas területrészein s tagjainak is olcsó áron vagy ingyen juttat belőlük. Az egyesületek szorgoskodásából több helyt határozatot hoztak a városok a környéknek odvakkal való fokozatos ellátására, így Esztergom, Budapest.

Helylyel-közzel magánosok vagy egyesületek faliréseket is alkalmas módon átalakítottak, hogy az odúlakó madárfajok minél több kívánatosabb fészkelőhelyet találjanak.

Elmondhatjuk, hogy immár alig van az országban vármegye, hol a gyakorlati madárvédelem ismeretlen vagy ahol legalább a kezdő lépések nyomaira ne akadhatnánk. Határozott tudomásunk szerint csak a 20—100 odúnál többre rúgó telepek is meghaladják a 100-at, a kisebbek, tehát 20-nál kevesebb odúval rendelkező telepek száma pedig sok százra rúg. Ezeken kívül azután vannak uradalmaink, városi területeink, magánbirtokosaink kezén lévő telepeink, ahol az alkalmazott odvak mennyisége 100 és 400 között ingadozik; és bizonyos az is, hogy a kifüggesztett odvaknak legalább $\frac{3}{4}$ része kifogástalan minta s csak $\frac{1}{4}$ része silányabb, nem minden tekintetben megfelelő.

²¹⁾ Lásd: Függelék XXI.

2. A szabadon fészkelők részére.

Ez a fejezete a gyakorlati madárvédelemnek eleddig még, sajnos, a legkevésbé népszerű, mert eltekintve a költségektől, kitartó gondoskodást, évekre szóló figyelmet követel s nem biztat gyors sikerrel. Ismerve közönségünk jellemvonását, hogy a céltudatos, hosszú időszakra terjedő, következetes babrálástól idegenkedik, nemkülönben, hogy nálunk aránylag még sokkalta több az intenzivebb művelés alá nem fogott terület, mint a sűrűbb népességű, fejlettebb kulturájú és élénkebb iparú, kereskedelmű országokban, éppen nem csodálkozhatunk azon, hogy a madárvédelem e kiválóan fontos mezején alig lüktet élénkebb munkálkodás. Pedig hovatovább nem térhetünk ki a szabadon fészkelő fajok életfeltételeinek biztosítása és pótlása elől sem, kivált sík területeken, ahol az ültetvények, sűrűségek, bozótok úgyis szórványosabban akadnak, mint a hegyes, halmos vidékeken s a meglevők is, pl. az árkokat, mesgyéket lepő bozótok, a csepőtések stb. mind rohamosabban és kíméletlenebb módon esnek az irtókapának áldozatául. Megmenteni a meglevőket s alkotni újakat, határozottan a bokorlakó madárság életfeltételeihez szabott ültetvényeket, ez a teendőnk. Nagyobbszabású madárvédelmi sűrűségek berendezéséről azonban egyesületeink egyelőre még nem gondoskodtak s birtokosaink is csak annyiban tették meg e téren a kezdeményezést, hogy kertjeikben, ültetvényeikben itt-ott már figyelmet fordítanak a bokrozatok megfelelő nyelésére, a csalit meghagyására s egyéb, a madarak tartózkodását és szaporodását előmozdító tényezőkre. Szombathelyen a Szépészeti Egyesület, egyenesen a madárvédelmet tartva szem előtt, hosszabb eleven sövény ültetését tervezte. Én meg Kőszegen $3\frac{1}{2}$ holdnyi terület körül létesítettem élő sövényt 730 méter hosszúságban, részben fenyő, részben galagonya, gyertyán, vadrózsa, fagyal, vörös som, skót sövényrózsa, ribiszke és köszméte és bükkcsemetékből, $\frac{1}{3}$ részét pedig a területnek egyes túlevelű és lombos fákkal és bokorcsoportozatokkal ültettem be s víztartó árokról is gondoskodtam. A bokrokat többhelyt olyformán is alkalmassá

tettem a fészkelésre, hogy az ágakat csomóba kötöttem össze, a gyümölcsösben pedig felhalmozott rózserakásokat, kúpalakban összetűzködött ágakat vadkomlóval futtattam be. Ezzel már az első évben oly alkalmatosságokat szereztem a cserjékben fészkelő madárfajoknak, aminőket bokor-ültetéssel csak 6—7 év multán nyujthattam volna számukra.

Felemlítendőnek tartom még, hogy több egyesületünk, bár a kivitellel még késedelmeskedik, de foglalkozott már a madárvédelmi sűrűségek alkotásának gondolatával. A Soproni Állatvédő-Egyesület figyelmeztetésére pedig a hatóság eltiltotta a Sopron városához tartozó „Löver“-nyaralók kertjeiben az élősövények nyári nyesését, ami közvetlen oka számos fészkek pusztulásának.

Végül feljegyzem azt az úttörő kísérletet is, mely Haraszt-pusztán, Tura mellett (Pest m.) gondozásba és oltalomba vette az ott fekvő mocsarak és tavak környékén élő érdekesebb vízi és mocsári madárfajokat s biztosította költésüket.

A madarak állati ellenségei ellen való védekezés.

A merőben érzelmi alapon álló állatvédők szemében talán visszatetsző, hogy a madárvédők tábora bizonyos állatoknak, ha nem is kiirtását, de ritkítását, tizedelését fogamatba veszi. Sajnos, a gyakorlati madárvédelem, ha csakugyan való eredményekre törekszik, nem helyezkedhet tisztán ideálisan etikai álláspontra, mert az értelem szávara is kénytelen hallgatni az érzelem hangja mellett. Ez pedig arra tanít, hogyha munkarendünkből kihagyjuk amaz állatok számának korlátozását és az ellenük való védekezést, melyek, mint a ragadozók, túlságosan elszaporodva, megoltalmazott szárnyasainkat derűre-borúra öldökölhetnék, vagy mint a verebek, darazsak, egerek, a fészek-odvak erőszakos bitorlásával azokat elzavarnák, akkor hiábavaló minden jó szándékunk és törekvésünk a madártenyésztés és telepítés terén. Ismétlem, nem kívánjuk az állati ellenségeket véglegesen kiirtani, csak szabályozó

kézzel törekszünk belemarkolni állományukba s azt oly mértékben apasztani, hogy céljainkra nézve káros hatása megtompuljon. Ha ezt a szabályozó munkát nem végezzük okkal-móddal, feltétlenül kudarcot vallunk fáradozásainkkal. Nem tűrhetjük pedig védett területeinken: a héját (*Āstur palumbarius*), a karvalyt (*Āccipiter nisus*), a szajkót (*Garrulus glandarius*), a szürke varjút (*Corvus cornix*), a szarkát (*Pica pica*), a macskát, mókust, pelét, menyétet, görényt és a verebeket. Ā mi viszonyaink között Magyarországon mindezek a fajok — egyik-másik rengeteg számánál fogva is — kiadó módon üldözendők. Kivált a verebek roppant mennyisége, szaporasága és alkalmazkodásra való képességük kifejtettsége, szemtelensége, a leggondosabb figyelmünket követeli s nem túlzás, amikor állítom, hogy a verebkérdés helyes kezelése sarkalatos tényezője a gyakorlati madárvédelemnek. Ha nem lépünk föl a legerélyesebben e toladó proletársereg ellen, akár felhagyhatunk a madártelepítéssel s fészekodvainkkal több kárt okozunk magunknak, mint hasznot, mert valóságos mesterséges verébtenyésztő-telepeket alkotunk s nyakunkra szabadítjuk e gyümölcs- és gabonapusztító falánk hadat a többi odúlakó madárfaj rovására. Tapasztalataink szerint a verebek népesítette területeken egyedül csak az erdőkben és a közelükben fekvő zárt völgyekben nem foglalták el a verebek a kifüggesztett odvakat, egyebütt csak a rendszeres ellenőrzés, kilakoltatás és a hatásos védekezés egyéb eszközeinek felhasználásával volt lehetséges az odvaktól némileg távoltartani e lakásbitorlókat.

Minthogy madárvédőink általában nem fordítottak kiadósabb tevékenységet az imént érintett védekezésre, állatvédő-egyesületeink nem térhettek ki előle. Ā ragadozók ritkításának munkáját legtöbb helyen az illető egyesület felkérésére a környék vadászai, erdő- és vadőrei végezték. Sopronban az Ā. V. E. felkérésére a hatóság eltiltotta a gyümölcsöskertek nyaralóiban lakóknak a macskák tartását s ugyancsak az egyesület felszólította az ottani vadászársulatot, hogy a ragadozókat — névszerint megjelölve a

fajokat — tizedelje. Pozsonyban az Á. V. E. falragaszokon figyelmeztette a közönséget a kóbor macskák kártételeire és pusztítására.

Á verébfészkek megsemmisítését, a verébcsaládoknak az odúkból való kilakoltatását több egyesület rendszeresen végezte. Décsent a rendőrkapitányság intézkedett a „Mecsek“ Turista-Egyesület madárvédő-osztályának kérelmére a kóbor macskák pusztítása érdekében. Szentgotthárdon, Esztergomban, Baján a Á. V. E.-k pénzdíjakat fizettek a beszolgáltatott héja-, karvaly-, szürkevarjú- és szarkafejekért és tojásokért.

A téli etetés.

Á fészekodvak alkalmazásánál jóval előbb hódított társadalmunkban a madarak télen való etetése, e legnépszerűbb szakasza a gyakorlati madárvédelemnek. Nemcsak magánosok, hanem az egyesületek is megfelelő észszerű módon, a legtöbb helyen teljesen kifogástalan, korszerű készülékeken és az éhező madárság javára váló eleséggel gondoskodnak a télvíz idejére nálunk maradó szárnyasainkról. Csupán állatvédő-egyesületeink 800-nál több etetőkészüléket állítottak fel, még pedig legsűrűbben a hesszeni etetőházikó magyar mintáját, a Berlepsch-féle etetőburát, a „Parus-“, „Chrestensen-“ és Schwarcz-féle etetőkészülékeket, továbbá az etetőfácskát és etetőhasábot, ablak elé való etetőt, galambdúzetetőt stb. Eledeleül leginkább kendermag, tökmag, napraforgómag, dió, zsiradék és majdnem mindenütt madárkalács is szolgált. Nagyváradon az Á. V. E. a múlt évben 600 doboz napraforgómagot osztott ki, a többi egyesület az enyhe vagy keményebb időjárású telekhez képest 5—150 koronát áldozott eleség beszerzésére. Sokhelyt a közönség ingyen bocsátott madárelélmét az egyesületek rendelkezésére. Áz egyesületek etetőinek ellátását többnyire önkéntesen felajánlkozó tagok végezték vagy az egyesület szolgálja; sokhelyt — már csak pedagógiai célból is — a különféle tanintézetek növendékei bízták meg e feladattal. Kőszegen, Esztergomban és Áradon, de másutt

is, egyenesen a téli etetésre való napraforgómagot termeltek. Számszerint nem mondhatjuk meg, hány pontján hazánknak segített az emberi könyörületesség a zordon évszakban sínylő madárságon, de hogy sok ezer terített asztalon találtak szárnyasaink biztos falatot, azt kétségtelenül állíthatjuk.

Egyéb intézkedések és tevékenység a madárvédelem ügyében.

A madárvédelem jobb jövője nagyrészt azon fordul, hogy a mainál belátásosabb, a madarak iránt melegebb érzéket tanúsító új nemzedék nevelődjék. Mert csak akkor fog ügyünk igazán diadalt aratni, ha a társadalom minden rétegében meggyökeresedik a madárvilág jelentőségének helyes tudata, ha az összesség lelkében megfogamzik a természet e legszabadabb, vonzó és kedves lényeinek megszeretése és megbecsülése s mindnyájunk szemében úgy tükröződnek, mint akár az erdő, kert és mező virágai, melyeket gondozni, ápolni óhajtunk s elpusztítani, megrongálni nem engedünk. Am a madárságnál az esztétikai mozzanat mellett még a humanizmus hangja is közbeszól, mert hiszen ők nemcsak élő, hanem érző lények is.

E szebb jövő megalapozása és előkészítése érdekében munkálkodott teljes erővel az Országos Állatvédő-Egyesület ama intézmények megvalósításával, fejlesztésével és terjesztésével, amikről e könyvecske első része számolt be. A vidéki állatvédő-egyesületek kivétel nélkül lelkes buzgalommal támogatták az anyaegyesületet e nemes munkálkodásában s a társadalom különböző rétegei közül különösen a tanítószáz működése esett latba. Tanítóink odaadó fáradozásának köszönhetjük, hogy a „Madarak és Fák Napja“, az „Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga“ hamarosan meghonosodtak és mindjobban megerősödnek. Egyesületeink többhelyt a tanulóifjúságot úgy is serkentették a madárvédelemre, hogy az arra érdemeseknek jutalomkönyveket vagy pénzdíjakat adományoztak. A Pozsonyi Á. V. E. a

székhelyén létesült „Iskolakertben“ és a „Nép- és gyermekotthonban“ szemléltető madárvédelmi gyűjteményt állított ki.

A hatóságok is, karöltve az állatvédő-egyesületekkel, mind élenkebb érzéket tanúsítanak ügyünk iránt. Ahol szükséges volt, az egyesületek a sokszorosan túlterhelt hatósági közegeket úgy is sarkalták a madárvédelmi rendeletek és törvények ellenőrzésére, hogy a csendőröket, rendőröket, mező- és vadőröket, erdővédeket, útkaparókat, hegyőröket kioktatták az idevágó teendőikről s jutalmazással ösztönözték azok lelkiismeretes ellátására. Itt-ott az egyesületek felkérésére a hatóság rendeleteket adott ki a madárvédelem érdekében. Az O. Á. V. E. a parittyázás és flaubertezés megszüntetése vagy legalább korlátozása ügyében tett lépéseket; Sopronban e részben már a hatóság is intézkedett s megtiltotta e sok kárt okozó fegyverek használatát. Kozlovároton az Á. V. E.-nek külön alkalmazottja ügyel a madárfészekrombolókra s végzi a gyakorlati madárvédelem körül felmerülő teendőket.

A soproni és kőszegi Á. V. E.-k több országos és vidéki kiállításon a gyakorlati madárvédelem eszközeinek gyűjteményes bemutatásával is terjesztették az idevágó ismereteket. Nagyváradon az Á. V. E. kérelmére a rendőrkapitányság a hernyóirtás érdekében évenként kiadott rendeletében a madárvédelemre is reámutat s emlékezteti a közönséget a törvény idevonatkozó rendelkezéseire. Több megyében a „Gazdasági Egyesület“ vagy a „Mezőgazdasági Bizottság“ is üdvös intézkedéseket tesz a madarak oltalmazása tárgyában.

Kevés kivétellel valamennyi Á. V. E. működése területén a madárvédelemre buzdító állandó figyelmeztető táblákat állíttatott fel alkalmas pontokon vagy időnként falragaszokon emlékezteti kötelességeire a közönséget. Hogy az ismeretterjesztés és elméleti propaganda terén sem maradtak tétlenek egyesületeink, annak bizonyossága az a számtalan röpirat, tájékoztató füzet, hírlapi cikkely, felolvasás, előadás, mely a madárságot pártfogolva az utóbbi időben napvilágot látott vagy elhangzott, még pedig oly sűrűen, hogy az újabb termelés egy-egy

éve alig hasonlítható össze az előbbi évtizedek összes termésével. Még a templomban is, szent beszéd keretében (pl. Pozsonyban), hirdették az állat- és madárvédelem szívet nemesítő igéit. És kivették részüket Á. V. E.-eink az irodalmi termékek terjesztéséből is; hogy többet ne említsek, kivált az O. Á. V. E. kiadásában évenként megjelenő „Gyermeknaptár“-nak a tanulóifjúság között való tömeges szétszórására utalok.

Eredmények.

Kétségtelen való tény, hogy aránylag rövid, pár évre terjedő közreműködése társadalmunknak a gyakorlati madárvédelemben, máris gyümölcsöket érlelt és nem kicsinylendő eredményeket. Az előttem fekvő jelentések és közvetlen tapasztalataim nyomán bizonyos, hogy az Á. V. E.-ek működésének és a kifogástalan madárvédő-eszközök mind szélesebb körben való használatának köszönhetjük, hogy kivált czinegéink állománya nagy arányokban öregbedett. De egyéb odúlakó, sőt szabadon költő fajok száma is örvendetes gyarapodást mutat. Álljon itt néhány beszélő példa:

Kőszegen az odúban fészkelő madarak megfogyatkozása ezelőtt 10 évvel már általánosan feltűnt, még az avatatlan, közömbös szemlélő előtt is. Az Á. V. E. 8 évi tevékenysége óta azonban számuk jelentékenyen megsokasodott s a szénczinegék állománya a réginek ötszörösére emelkedett. Odúk segítségével sikerült itt több párban megtelepíteni a már nagyon megritkult s a város belső területén egyáltalán nem tartózkodó örvös légykapót (*Muscicapa collaris*), még pedig a város egyik nyilvános sétáló helyén, nemkülönben — ami még érdekesebb — egy módosított (sekély mélységű) C odúban ugyanott fészkelésre bírtuk — 1908-ban — a kormos légykapót (*Muscicapa atricapilla*), mely fajnak fészkeléséről eladdig alig volt biztos hazai adatunk. Elszaporodtak a csuszkák, rozsdafarkúak, nyaktekercesek is, sőt vagy 3 év óta a város

belső kertjeiben a seregély is több párban fészkel, holott előbb itt sohasem figyelhettem meg, sőt ama régi odvas fákból álló erdőrészlet letarolása óta, melyben 20 év előtt sok pár költött volt, mint fészkelő már szinte kimaradt vidékünkéről. Á már említett $3\frac{1}{2}$ holdnyi területemen, melyet 15 év előtt egyforma arányban gyümölcsös, kaszáló és szőlő foglalt el, bokrozatok nélkül s ahol akkor egyetlen fészek sem találkozott, a fennebb leírt ültetvények és bokrozatok létesítése és odvak alkalmazása után ma már következő fajok fészkelnek: szénczinege 3—4 pár, őszapó 1 pár, kékczinege 1 pár, kerti rozsdafarkú 1 pár, nyaktekeres 1 pár, kis poszáta 1 pár, karvalyposzáta 1 pár, mezei poszáta 2 pár, barátposzáta 1 pár, vörösbegy 1 pár, cigánycsaláncsúcs 1 pár, citromsármány 5 pár, zöldike 3 pár, csicsörke 1 pár, kenderike 2 pár, tengelicz 1 pár, mezei veréb 1 pár, házi veréb 1 pár, gerle 1 pár, tövisszűrő gébics 2 pár, fogoly 1 pár, fekete rigó 2 pár, pinty 1 pár, fülemüle 1 pár. Utóbbi faj már nagyon gyéren kerül elő vidékünkön s területem közelében elő sem fordult; a mult év óta azonban megtelepedett bokraimban. Tehát a szorosan vett ültetvényes részén területemnek, 2400 □-m.-nyi darabon, 15 év során 24 madárfajt telepítettem meg 37 fészkelő párban.

Sopronban az Á. V. E. működése előtt nagyon kevés volt már a madár, most pedig harsog az erdő a daltól s kivált a czinegék, fekete- és énekesrigók, de a fülemüle is elszaporodtak. Azokon a pontokon, ahol rendszeresen végezték az etetést, a káros rovarok nem szaporodtak el annyira, mint másutt s az emberi munkát e részben feleslegessé tették.

Szentgotthárdon is nagyon elszaporodtak a madarak, kivált a czinegék és a seregély.

Szegeden annyiban volt látható az Á. V. E. működésének eredménye, hogy a hasznos madarak feltűnő módon megsokasodtak s a gazdaságban is megéreződött számuk öregbedése.

Baján ugyancsak nagy arányban a czinegék állománya növekedett meg, szintúgy Kecskeméten, Pécsen, Nyíregyházán.

Esztergomban az Á. V. E. három évre terjedő tevékenységének köszönhető, hogy a madárfogdosás, fészekrombolás, parittyázás, flaubertezés alig ad okot panaszra s ennek következtében most már megint látni madarat, sőt a czinegék állománya megkétszereződött.

Pozsonyban az Á. V. E. rövid kétéves létezése óta ugyancsak a czinegék sokasodtak meg, de a rozsdafarkúak, harkályok és fülemülék is.

Vácson az aktív madárvédelemnek köszönhető, hogy ott, ahol ezelőtt 2—3 pár czinege lézengett, most 10—14 pár telepedett meg s télen át 40—50 drb bujta a gyümölcsösöket. A városi faiskolában pedig évenként kellett védekezni a hernyók ellen, mióta azonban czinegecsalád telepítettetett oda, a hernyózás feleslegessé vált.

Eperjesen az Á. V. E. titkárának 3¹/₂ holdnyi gyümölcsösében két év előtt az etetőt 47 szén-czinege, 3 kék- és 4 barát-czinege, 1 csuszka, összesen 55 drb látogatta, a múlt évben pedig már 68 szén-, 8 kék-, 2 barát-czinege, összesen 78 drb, noha jóval enyhébb időjárású volt a tél.

Nagybányán is az eszme terjedését nyomon követte a parittyázás, flaubertezés megszűnése, a pintyek, csuszkák s kivált a czinegék elszaporodása, a rovarkár apadása.

Ezek az eredmények úgyszólván merőben egyesületeink érdeméül számítanak. Magántelepek sikerei közül sok adatot említhetnék, de be kell érnem néhánynak ideiktatásával.

Selmeczbányán, hol régebben télen-nyáron irtották a madarakat flauberttel, parittyával s fogdosták nagy számban, Tóth Imre dr. vagy 10—15 éve foglalkozott az aktív madárvédelemmel s elérte, hogy most már 20—30 helyen etetik a madarakat s kb. 300 fészekodút függesztettek ki. „10—15 év előtt — írja — nem volt itt éneklőmadár, ma már meglehetősen sok van. Régebben az almamoly ellen a lehullott férges gyümölcs szorgalmas felszedésével és kéthetenként a fatörzsre alkalmazott

szalmakötéssel védekeztem s ilyen módon elértem, hogy 40—50%-nyi férges almát szüretelhettem. Amióta a téli etetést szorgalmasan űzöm s a fákra 80 odút akasztottam ki, azóta nincs hernyójárás, nincs almamoly, nincs araszoló lepke s bár se szalmakoszorúval, se a férges gyümölcs szedésével nem védekeztem, az almaférgesedés 3—5%-ra süllyedt.

Velenczén (Fejér m.) Meszleny Pál főispán parkjában azelőtt czinege sohasem fészkelte; a téli etetéssel odaszoktatott czinegék azonban, mióta fészekodvakat is ki függesztett, néhány párban megtelepedtek kertjében.

Az 1908-ban Kőszeg vidékén fellépett rendkívüli hernyójáráskor, mikor a gyümölcsfák május végén tisztára levéltelenek voltak, házikertünkben, hol évtizedek óta a legnagyobb kíméletben részesültek a madarak és fészekodvak is régtől fogva függtek, a fák levelesek maradtak. Szintúgy gyümölcsöskertemben is, ahol 10 év óta függtek fészkelők, aránylag keveset kellett védekezni a hernyók ellen, páréves újabb gyümölcsösömben ellenben, ahol még odvakat nem alkalmaztam, noha nap-nap után erővel védekeztünk a hernyók ellen, a fákat mégis kopárakká rágták.

Emelkedtek ugyan nálunk is hangok, melyek kétségbevonták a madarak gazdasági munkájának jelentőségét, sőt kárhóztatták a mesterséges fészekodvakat, mert szerintük ezek valóságos melegágyai a hernyóknak, pl. az almamoly fészkeinek. Ámde ezek a nézetek sehogysen állják meg a sarat, mert ha csakugyan megfészkelődik az odvakban az almamoly, hát az ember eljárását tisztításuk dolgában csak könnyítik: az odvak tisztításánál t. i. egyben az ott lappangó fészkeket is megsemmisíthetjük; másrészt meg bizonyos és tény, hogy ahol igazán okszerűen, hosszabb idő óta folyik a madártenyésztés és az állomány olyan bőséges, mint aminőt a terület egyáltalában megbír, ott — a hernyószaporodásnak különösen kedvező körülmények összejátszása következtében — legfőleg kivételesen állhat be a csapás, kivált ha a védett terület környéke jókora darabon nem madártenyésztésre berendezett s a hernyók a szomszédságból betelepülhetnek. Nem mondom, hogy a köz-

keletűen hasznosaknak tartott éneklőmadarak valamennyien erős munkatársaink a kártékony rovarok ellen való védekezésünkben; de hogy a czinegék mindenesetre azok — s a mesterséges telepítésnek éppen ők a legszámbavehetőbb elemei — azt tagadni csak egyoldalúsággal lehet.

* * *

Nagyon jól érezzük, hogy mindaz, amit társadalmunk ezideig rövid pár év során a gyakorlati madárvédelem érdekében cselekedett, csak kezdete a valóban általános sikert biztosító fejlődésnek. Ámde tudatában annak, hogy a fejlődést egészséges alapokra fektettük és ez alapokon minden észszerűen célravezető tényező megragadásával és kiművelésével továbbépíteni törekszünk, reményünk lehet arra, hogy a jövő nemzedék megint elmondhatja a néhai való Grossinger urammal: „*Amplissimum est Hungaria aviarium*“, különösen akkor, ha a társadalom és kormányzatunk vállvetett együttműködésével megvalósíthatjuk a gyakorlati madárvédelem szempontjából is égetően szükséges, de még hiányzó olyan védett területek — rezervációk — kihasítását, melyek jellemző vidékeink egy-egy darabját, a rajta kibontakozó életet és ősi természeti állapotot mindörökre biztosítják az emberi önzés mohósága ellen.

MADÁRVÉDELMI TÖREKVÉSEK
MAGYARORSZÁGBAN

FÜGGELÉK

I.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete az
állatvédő eszméknek a népiskolákban való terjesztése
iránt.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

91159 1900. szám.

Körrendelet.

Az állatvédelem eszméjének a serdületlen gyermekekre nemesítő s egyúttal nevelő hatása lévén, kívánatos, hogy eziránt a gyermekek fogékonysággal bírjanak.

Az Országos Állatvédő-Egyesületnek hozzám intézett kérelmére felhívom a kir. tanfelügyelőséget, ajánlja melegen figyelmébe a néptanítóknak, hogy az állatvédelem eszméjének az elemi népiskolai tanulók közt minél szélesebb körben való elterjedésére minden kínálkozó alkalmat használjanak fel.

Budapest, 1901. évi január hó 5-én.

Wlassics Gyula s. k.

II.

Az Országos Állatvédő-Egyesület körlevele a külföldi állatvédő-egyesületekhez, melyben a madárvédelem érdekében Magyarországon tett állami intézkedéseket ismerteti.

201/1901. szám.

Tisztelt Egyesület!

A magyar Országos Állatvédő-Egyesület feladatainak sorában elsőséget adván azoknak, melyek gyakorlati jelentősége nagyobb, kiváló súlyt fektet a mező- és erdőgazdaságra nézve hasznos madarak védelmének terjesztésére és előmozdítására.

Azoknak a rovaroknak pusztításáról, melyek kultúr-növényeinket károsítják, a természet gondoskodott a rovar-éví madarak nagyszámú táborával. De a természet ezen gondoskodását megghiúsítja a madarak fészkelését és nyugal-
mát megzavaró újabb mezőgazdasági átalakulás és meg-
ghiúsítja az emberiség, a madaraknak vadászat, élelmezés,
kedvtelés és egyéb szempontokból való könnyelmű és
meggondolatlan pusztítása által.

Ezen pusztítás ellen a legtöbb államban törvényes intézkedések állanak fenn.

De ezek elégtelenek, jórészt azért, mert nem eléggé szigorúak, másrészt azért, mert nem terjednek ki az államok összességére, holott a hasznos madarak nagyobb része vándormadár lévén, a védelmi intézkedéseknek egyöntetűen minden államra ki kellene terjeszkedniök.

Ezen meggyőződés által vezérelve, Ausztria és Magyarország közös külügyminisztere már az 1868. évben Európa többi államainál lépéseket tett, hogy a hasznos madarak védelme érdekében nemzetközi egyezmény létesüljön.

Ezen tárgyalások első eredménye Magyarország, Ausztria és Olaszország között 1876-ban létrejött egyezmény volt, melyben ez államok a hasznos madarak védelmére nézve bizonyos kötelezettségeket vállaltak.

A nemzetközi egyezmény létrejöttének érdekében folyó tárgyalások előmozdítása céljából az érdekelt szakkörök kebeléből 1884-ben indult ki az első ornithológiai nemzetközi kongresszus Bécsben, melyet 1891-ben egy második követett Budapesten.

Ezen kongresszusok hatása alatt az 1895. évben Párisban majdnem az összes európai államok képviselőinek részvételével nemzetközi értekezlet tartatott, melyen Olaszország kivételével a résztvevő kormányok a madarak védelmére nézve meglehetősen határozott kötelezettségeket vállaltak.

A tárgyalások kellő eredményre máig sem vezettek és az egyes államokban való intézkedések a régi hézagok állapotban maradtak, leginkább azért, mert aziránt, hogy melyek a hasznos madarak, tüzetes és egyöntetű megállapodások hiányában igen eltérő nézetek kerültek felszínre.

Így történt az, hogy több mint 30 évi tárgyalások után a legutóbbi múlt évben Párisban tartott nemzetközi ornithológiai kongresszus a hasznos madarak védelmére nézve csak általánosságban tartott óhajokat nyilvánított, melyek kapcsán csak azt a határozott megállapodást mondotta ki, hogy a madarak gazdasági jelentősége azok táplálkozási viszonyainak tanulmányozása útján deríttessék ki.

Ezen határozatokhoz, az ugyancsak Párisban tartott nemzetközi gazdasági és állatvédelmi kongresszusok egy-szerűen hozzájárultak.

Magyarország jelenlegi földművelésügyi minisztere, Darányi Ignác úr, a mező- és erdőgazdaságra nézve annyira fontos madárvédelem ügyét mindig nagy figyelemmel kísérvén, már hivatalba lépése után rövid idővel elhatározta, hogy a hasznos madarak védelmének ügyét mind Magyarországon, mind nemzetközileg előbbre vigye.

Ezen célból már az 1896. évben megbízta Herman Ottó Európa-szerte ismert szaktudósunkat, hogy a madár-

világot annak a földművelésre nézve hasznos volta tekintetében alapos kutatás és tanulmányozás tárgyává tegye és a munkatársaival elért eredményeket egy alapos munkálatba foglalja össze.

Miután a nevezett miniszter úr indítványára Magyarország törvényhozása az említett munkálatokra 62.000 koronát engedélyezett, az ornithológiában korszakot alkotó munka: „Magyarország madarai, különös tekintettel gazdasági jelentőségükre“ cím alatt 1899. évben két kötetben, 51 részben, színes táblával, 54 szövegrajzzal, 1017 lapra terjedő tartalommal megjelent.

Ezen munkálatot ugyancsak a nevezett miniszter úr intézkedése következtében egy népszerű kiadás követte 100 képpel, 256 lapon, melynek első 20.000 példánya most van terjesztés és kiosztás alatt.

Az említett beható munkálatok nyomán egyelőre 89 madárfajta állapítottat meg mint olyan, mely a mező- és erdőgazdaságra nézve feltétlenül hasznosnak mondható, mely tehát védelemben részesítendő.

Ennek alapján a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cikkben nyert felhatalmazás alapján Darányi Ignác földművelésügyi miniszter a belügyi és kereskedelemügyi miniszterek hozzájárulásával 24665. sz. alatt 1901. évi márczius hó 18-án törvényes erővel bíró rendeletet adott ki, melyben a hasznosnak ítélt 89 madárfajta védelmére nézve a következő rendelkezések foglaltatnak:

Aki e madarakat pusztítja, fészkeiket, tojásaikat elszedi, vagy forgalomba hozza, kihágást követ el, mely 100 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntethető; ezen madarakat élve elfogni, megölni, fészkeiket, tojásaikat elszedni csakis tudományos célra és hatósági engedély mellett szabad; ezek vasúton, hajón, postán vagy kézben szállítására nézve mindig hatósági engedély szükséges.

Engedély csak annak adatik, aki valamely tudományos intézet, szaktudós vagy természettudományokkal igazoltan foglalkozó egyéntől írásbeli megbízást vagy megrendelést felmutat.

Legfeljebb 10 madár, fészek vagy tojásra terjedhet ki az engedély és pedig ennyire is csak akkor, ha az az illető madárfajra nézve pusztítás jellegével nem bír.

Darányi földművelésügyi miniszter annak tudatában, hogy a hasznos madarak ügye, kivált pedig a madarak hasznos vagy nem hasznos voltának megállapítása, a madarak táplálkozási viszonyai a fajták, a vidékek és az időszakokra kiterjedőleg felölelő, éveket igénybevevő tudományos kutatásokat és tanulmányokat követel, az eredetileg a madárvonulások megfigyelésének szervezésére alkotott „Magyar Ornithológiai Központ“-ot a jelen évtől kezdve a földművelésügyi tárca ügykörébe vette át és ezen, Herman Ottó vezetése alatt álló intézetet megbízta azzal, hogy a madarak táplálkozási viszonyainak elméleti és gyakorlati tanulmányozását a magyar központi rovarfajta- és magvizsgáló-állomásoknak és egyéb szakközegeknek közreműködésével rendszeresen folytassa.

Mint az előadottakból kitűnik, Magyarországnak a hasznos madarak védelmére irányuló állandó tudományos szervezete és olyan törvényes rendelkezései vannak, melyeket szigor tekintetében egyetlenegy állam törvényes intézkedései sem érnek el, mert a hasznos madarak vadászása az év minden szakában bármiféle eszközzel tiltva van és ezen madarakkal való kereskedés és a forgalombahozatal vagy szállítás teljesen ki vannak zárva.

De azt hiszszük, hogy ezen intézkedések nemcsak a mi országunk földművelésének válnak majd javára, hanem a hasznos madarak névjegyzékének megállapítása, valamint az intézkedések szigorúsága tekintetében Magyarország ezen példája a hasznos madarak nemzetközi védelmének is jelentékeny szolgálatot tett.

Ezen meggyőződésben az „Országos Magyar Állatvédő-Egyesület“ a hasznos madarak nemzetközi védelmének érdekében azzal a kéréssel fordul a társegyesületekhez, hogy figyelemmel a nemzetközi egyezmény létrejötté céljából még mindig folyó törekvésekre és tárgyalásokra, a Magyarországon tett intézkedéseket minél tágabb körben nyilvánosságra hozni és illetékes helyen lehetőleg odahatni

sziveskedjék, hogy a hasznos madarak védelme körül mindenütt hasonló intézkedések foganatosíttassanak.

Á Magyarországon egyelőre védelemben részesített hasznos madarak jegyzékét van szerencsénk mellékelni azzal a kijelentéssel, miszerint nagy büszkeségünkre szolgálna, ha jelen tiszteletteljes megkeresésünkkel a mindnyájunk által szeretett ügynek szolgálatot tehetnénk.

Meleg köszönettel fogadnánk, ha a t. társalgóület jelen kérelmünk értelmében tett lépéseiről és azok eredményeiről bennünket értesíteni szives volna.

Kiváló tisztelettel maradtunk

Budapest, 1901. évi május hó 16-án.

marosi Máday Izidor s. k.,
elnök.

Monostori Károly s. k.,
igazgató titkár.

Grimm Gusztáv s. k.,
ügyvezető alelnök.

* * *

Á m. kir. földművelésügyi miniszter 1901. évi márczius 18-án 24655. sz. a. rendelete értelmében feltétlen védelemben részesülő hasznos madarak jegyzéke:

1. Kis fülemüle	<i>Luscinia luscinia</i> (L.)
2. Magyar fülemüle	<i>Luscinia philomela</i> (Bechst.)
3. Kékbegy	<i>Cyanecula suecica</i> (L.)
4. Házi rozsdafarkú	<i>Ruticilla tithys</i> (L.)
5. Kerti rozsdafarkú	<i>Ruticilla phoenicurus</i> (L.)
6. Veresbegy	<i>Erithacus rubecula</i> (L.)
7. Rozsdás csaláncsúcs	<i>Pratincola rubetra</i> (L.)
8. Czigány csaláncsúcs	<i>Pratincola rubicola</i> (L.)
9. Hantmadár	<i>Saxicola oenanthe</i> (L.)
10. Kövirigó	<i>Monticola saxatilis</i> (L.)
11. Énekesrigó	<i>Turdus musicus</i> (L.)
12. Feketerigó	<i>Turdus merula</i> (L.)
13. Léprigó	<i>Turdus viscivorus</i> (L.)
14. Örvösrigó	<i>Turdus torquatus</i> (L.)

15. Füzikék	<i>Phylloscopus</i>
16. Fattyú fülemüle	<i>Hypolais hypolais</i> (L.)
17. Tücsökmadár	<i>Locustella</i>
18. Sitke	<i>Calamodus</i>
19. Nádrigó	<i>Acrocephalus arundinaceus</i> (L.)
20. Poszáta	<i>Sylvia</i>
21. Szürkebegy	<i>Accentor collaris</i> (Scop.)
22. Ökörszem	<i>Troglodytes troglodytes</i> (L.)
23. Királyka	<i>Regulus</i>
24. Függő czinege	<i>Remiza pendulina</i> (L.)
25. Szakállas czinege	<i>Panurus biarmicus</i> (L.)
26. Őzsupó	<i>Aegithalus caudatus</i> (L.)
27. Kékcinege	<i>Parus coeruleus</i> (L.)
28. Széncinege	<i>Parus major</i> (L.)
29. Fenyvescinege	<i>Parus ater</i> (L.)
30. Búboscinege	<i>Parus cristatus</i> (L.)
31. Barát- és gáyszoscinege	<i>Parus palustris et lugubris</i> (L.)
32. Csúszka	<i>Sitta europaea</i> (L.)
33. Fakúsz	<i>Certhia familiaris</i>
34. Sziklamászó vagy hajnal- madár	<i>Tichodroma muraria</i> (L.)
35. Barázdabillegető	<i>Motacilla alba</i> (L.)
36. Sárgabillegető	<i>Motacilla flava</i> (L.)
37. Hegyibillegető	<i>Motacilla boarula</i> (Tenn.)
38. Réti pipis	<i>Anthus pratensis</i> (L.)
39. Parlagi pipis	<i>Anthus campestris</i> (L.)
40. Erdei pipis	<i>Anthus trivialis</i> (L.)
41. Havasi pipis	<i>Anthus spioletta</i> (L.)
42. Mezei pacsirta	<i>Alauda arvensis</i> (L.)
43. Erdei pacsirta	<i>Alauda arborea</i> (L.)
44. Búbospacsirta	<i>Alauda cristata</i> (L.)
45. Nádi sármány	<i>Emberiza schoeniclus</i> (L.)
46. Kerti sármány	<i>Emberiza hortulana</i> (L.)
47. Czitromsármány	<i>Emberiza citrinella</i> (L.)
48. Sordély	<i>Emberiza calandra</i> (L.)
49. Bajuszos sármány	<i>Emberiza cia</i> (L.)

50. Csicsörke	<i>Serinus serinus</i> (L.) (hortulanus Koch.)
51. Tengelicz	<i>Carduelis carduelis</i> (L.)
52. Csíz	<i>Chrysomitris spinus</i> (L.)
53. Kenderike	<i>Cannabina cannabina</i> (L.)
54. Nyíri zsezse	<i>Cannabina linaria</i> (L.)
55. Zöldike	<i>Chloris chloris</i> (L.)
56. Erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i> (L.)
57. Pásztormadár	<i>Pastor roseus</i> (L.)
58. Kis légykapó	<i>Muscicapa parva</i> (Bechst.)
59. Örvös légykapó	<i>Muscicapa collaris</i> (Bechst.)
60. Kormos légykapó	<i>Muscicapa atricapilla</i> (L.)
61. Szürke légykapó	<i>Muscicapa grisola</i> (L.)
62. Közönséges házi fecske	<i>Chelidonaria urbica</i> (L.)
63. Füstifecske	<i>Hirundo rustica</i> (L.)
64. Parti fecske	<i>Clivicola riparia</i> (L.)
65. Sarlós fecske	<i>Micropus apus</i> (L.)
66. Kecskéfejő	<i>Caprimulgus europaeus</i> (L.)
67. Szalakóta	<i>Coracias garrula</i> (L.)
68. Búbosbanka	<i>Upupa epops</i> (L.)
69. Zöld küllő	<i>Picus viridis</i> (L.)
70. Szürke küllő	<i>Picus canus</i> (Gm.)
71. Háromujjú hősík	<i>Picoides tridactylus</i> (L.)
72. Nagy fakopáncs	<i>Dendrocopus major</i> (L.)
73. Közép fakopáncs	<i>Dendrocopus medius</i> (L.)
74. Kis fakopáncs	<i>Dendrocopus minor</i> (L.)
75. Fehérhátú fakopáncs	<i>Dendrocopus leuconotus</i> (Bechst.)
76. Fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i> (L.)
77. Nyaktekercs	<i>Yinx torquilla</i> (L.)
78. Kakuk	<i>Cuculus canorus</i> (L.)
79. Gyöngybagoly	<i>Strix flammea</i> (L.)
80. Kuvikok	<i>Glaucidium</i>
81. Füleskuvik	<i>Pisorhina scops</i> (L.)
82. Réti fülesbagoly	<i>Asio accipitrinus</i> (Pall.)
83. Bibicz	<i>Vanellus vanellus</i> (L.)
84. Lile- és juhászkafajok	<i>Charadrius</i>
85. Székiésér	<i>Glaireola pratincola</i> (L.)

86. Kormos szerkő	Hydrochelidon nigra (L.)
87. Fehérszárnyú szerkő	Hydrochelidon leucoptera (Meisn. et Schinz)
88. Danka sirály	Larus ridibundus (L.)
89. Csóka	Corvus monedula (L.)

201/1901.

Geehrter Verein!

Indem der ungarische Landes-Thierschutzverein unter seinen Aufgaben denjenigen den Vorrang gibt, die von grösserer praktischer Bedeutung sind, legt er das grösste Gewicht auf die Verbreitung und Förderung des Schutzes jener Vögel, die für die Land- und Forstwirtschaft von Nutzen sind.

Mit dem grossen Heere der insektenfressenden Vögel hat die Natur für die Vernichtung der unsere Kulturpflanzen schädigenden Insekten Sorge getragen. Doch diese Fürsorge der Natur wird durch die, dem Nisten der Vögel nachteilige neuere Gestaltung der landwirtschaftlichen Verhältnisse und durch die Menschheit aus Jagd-, Genuss-, Belustigungs- und sonstigen Rücksichten mit der leichtsinnigen und unbesonnenen Verfolgung der Vögel vereitelt.

Gegen diese Verfolgung stehen wohl in den meisten Staaten gesetzliche Verfügungen in Kraft; doch haben sich diese nicht als genügend erwiesen, teils aus dem Grunde, weil sie nicht genug streng sind, teils aber deshalb, weil sie sich nicht auf die Gesamtheit der Staaten erstrecken, wo doch die Verfügungen im Interesse des Vogelschutzes, da der grösste Teil der nützlichen Vögel aus Wandervögeln besteht, auf jeden Staat gleichmässig ausgedehnt werden sollten.

Von dieser Überzeugung geleitet, hat der gemeinsame Minister des Aeussern von Oesterreich und Ungarn bereits im Jahre 1868 bei den übrigen europäischen Staaten Schritte unternommen, damit im Interesse

des Schutzes der nützlichen Vögel eine internationale Vereinbarung zustande komme.

Der erste Erfolg der diesbezüglichen Verhandlungen äusserte sich in der zwischen Österreich, Ungarn und Italien im Jahre 1876 abgeschlossenen Konvention in welcher diese Staaten hinsichtlich des Schutzes der nützlichen Vögel gewisse Verpflichtungen übernommen haben.

Behufs Förderung der im Interesse des Zustandekommens einer internationalen Konvention gepflogenen Verhandlungen, ist aus dem Schosse der interessierten Fachkreise im Jahre 1884 der erste internationale ornithologische Kongress in Wien ausgegangen, dem im Jahre 1891 ein zweiter Kongress in Budapest folgte.

Unter dem Eindrucke dieser Kongresse wurde im Jahre 1895 eine Konferenz in Paris abgehalten, an der die Vertreter fast sämtlicher europäischen Staaten teilgenommen und Italien ausgenommen, die übrigen beteiligten Regierungen ziemlich bestimmte Verpflichtungen in Betreff des Schutzes der nützlichen Vögel übernommen haben.

Die Verhandlungen hatten indessen keinen entsprechenden Erfolg und die in den einzelnen Staaten getroffenen Verfügungen sind zumeist aus dem Grunde im alten, lückenhaften Zustande verblieben, weil darüber, welche Vögel zu den Nutzvögeln zu zählen sind, in Ermangelung begründeter und einmütiger Bestimmungen, sehr divergierende Ansichten zum Ausdruck gelangten.

So konnte es geschehen, dass nach mehr als 30-jährigen Verhandlungen der zuletzt im vergangenen Jahre in Paris abgehaltene internationale ornithologische Kongress bezüglich des Schutzes der nützlichen Vögel nur allgemein gehaltene Wünsche ausgedrückt hat, mit Ausnahme der Resolution, demnach in sämtlichen Staaten die wirtschaftliche Bedeutung der Vögel auf Grund der Erforschung ihrer Nahrungsverhältnisse studiert werden möge.

Diesen Resolutionen haben die gleichfalls in Paris abgehaltenen landwirtschaftlichen und Tierschutz-Kongresse einfach zugestimmt.

Der gegenwärtige Ackerbauminister Ungarns, Herr Ignaz von Darányi hat die Angelegenheit des Schutzes der, der Land- und Forstwirtschaft nützlichen Vögel mit der, der Wichtigkeit der Sache entsprechenden Aufmerksamkeit verfolgt, und bereits kurze Zeit nach seinem Amtsantritte beschlossen, die Sache des Schutzes der Nutzvögel sowohl in eigenen Lande, als auch international vorwärts zu bringen.

Zu diesem Zwecke hat er bereits im Jahre 1896 unsern, in ganz Europa anerkannten Fachgelehrten Otto Herman damit betraut, die Vogelwelt hinsichtlich ihrer Nützlichkeit für die Landwirtschaft gründlich zu erforschen und zu studieren und die Resultate dieser mit seinen Mitarbeitern gemachten Studien in einem gründlichen Werke zusammen zu fassen.

Nachdem Ungarns Gesetzgebung über Antrag des genannten Herrn Ministers zum erwähnten Zwecke 62,000 Kronen bewilligt hat, so ist das in der Ornithologie epochemachende Werk „Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre“ im Jahre 1899 in zwei Bänden mit 51 teilweise kolorierten Tafeln, 54 Textzeichnungen und einem 1017 Seiten umfassenden Inhalte erschienen.

Diesem Werke folgte gleichfalls im Auftrage des genannten Herrn Ministers, eine populäre Ausgabe mit 100 Illustrationen, auf 256 Seiten, von welcher die ersten 20,000 Exemplare gegenwärtig versendet und verteilt werden.

Auf Grund der erwähnten eingehenden Arbeiten sind vorläufig 89 Vogelarten als solche festgestellt worden, die für die Land- und Forstwirtschaft unbedingt als nützlich bezeichnet werden können, die somit des Schutzes teilhaftig zu machen sind.

Infolgedessen hat der Herr Ackerbauminister Ignaz von Darányi auf Grund der im Gesetzartikel XII vom

Jahre 1894 über die Landwirtschaft und Feldpolizei erhaltenen Ermächtigung, mit Zustimmung des Ministers des Innern und des Handelsministers eine Gesetzliche Kraft besitzende Verordnung de dato 18 März 1901 s. Z. 24,655 zum Schutze der nützlichen Vögel erlassen, welche bezüglich des Schutzes der als nützlich anerkannten 89 Vogelarten folgende Bestimmungen enthält:

Wer diese Vögel vertilgt, ihre Nester, ihre Eier wegnimmt oder in Verkehr bringt, begeht eine Übertretung, welche mit einer Geldstrafe bis zu 100 Kronen geahndet werden kann; diese Vögel dürfen bloß zu wissenschaftlichen Zwecken und mit behördlicher Bewilligung lebend eingefangen, getötet, deren Nester und Eier weggenommen werden; zur Beförderung derselben mittelst Eisenbahn, Schiff, Post oder in der Hand ist stets die behördliche Bewilligung erforderlich.

Die Bewilligung wird nur demjenigen erteilt, der von einer wissenschaftlichen Anstalt, einem Fachgelehrten oder einer mit Naturwissenschaften bewiesenermassen sich befassenden Person einen schriftlichen Auftrag oder Bestellung aufweist;

höchstens auf 10 Vögel, Nester oder Eier kann sich die Bewilligung erstrecken und zwar auf soviel auch nur in dem Falle, wenn diese für die betreffende Vogelart nicht den Charakter einer Vernichtung besitzt.

Äckerbauminister Ignaz von Darányi, dessen bewusst, dass die Feststellung der nützlichen oder nichtnützlichen Eigenschaften der Vögel die genaue Erforschung der Ernährungsverhältnisse der Vögel, verschieden nach Arten, Gegenden und Jahreszeiten erfordert, und eingehende, jahrelange wissenschaftliche Untersuchungen und Studien in Anspruch nimmt, hat die Ungarische Ornithologische Zentrale, welche ursprünglich nur zur Organisation der Beobachtungen über den Zug des Vögel errichtet wurde, vom laufenden Jahre angefangen in das Ressort des Äckerbauministeriums übernommen und dieses unter der Leitung des Otto Herman stehende Institut damit betraut, das theoretische und praktische Studium der Ernäh-

rungsverhältnisse der Vögel unter Mitwirkung der Ungarischen Entomologischen und Samenkontroll-Zentralstationen und sonstiger Fachorgane systematisch fortzusetzen.

Wie aus dem Vorgetragenen erhellt, besitzt Ungarn zum Schutze der nützlichen Vögel eine ständige wissenschaftliche Organisation, und solche gesetzliche Bestimmungen, welche bezüglich ihrer Strenge durch gesetzliche Bestimmungen keines anderen Staates erreicht werden, indem die Jagd auf die nützlichen Vögel zu jeder Jahreszeit und mit jeder Waffe, Werkzeug, usw. verboten ist, und es ganz und gar ausgeschlossen ist, dass die Vögel in den Handel, in den Verkehr gebracht oder versendet werden.

Doch sind wir der Ansicht, dass diese Verfügungen dereinst nicht nur der Landwirtschaft unseres Landes zu nutzen kommen, sondern dass Ungarn durch sein Beispiel, das es hinsichtlich der Feststellung des Namensverzeichnisses der Nutzvögel, sowie der Strenge der Verfügungen geboten, auch dem internationalen Schutze der nützlichen Vögel schätzbare Dienste geleistet hat.

In dieser Überzeugung wendet sich der Ungarische Landes-Tierschutzverein im Interesse des Schutzes der, der Land- und Forstwirtschaft nützlichen Vögel an den geehrten Verein mit der Bitte, dass mit Rücksicht auf die noch im Zuge befindlichen Verhandlungen der internationalen Konvention, der geehrte Verein die in Ungarn bestehenden Verfügungen in je weiteren Kreisen veröffentlichen und an kompetenter Stelle nach Möglichkeit dahin wirken wolle, dass für den Schutz der nützlichen Vögel überall ähnliche Verfügungen getroffen werden mögen.

Das Verzeichnis der in Ungarn vorläufig Schutz genießenden Vögel beehren wir uns mit der Erklärung hier beizuschließen, dass wir nicht wenig stolz wären, wenn wir mit unserem gegenwärtigen höflichsten Ersuchen der Sache, die uns allen am Herzen liegt, einen Dienst erweisen könnten.

Zu wärmsten Dank wären wir verpflichtet, wenn der geehrte Verein die Güte haben würde, uns über die im

Sinne unserer vorstehenden Bitte unternommenen Schritte und den Erfolg derselben in Kenntnis zu setzen.

Mit vorzüglichster Achtung verbleiben wir

Budapest, am 16. Mai 1901.

Isidor Máday von Maros

Präsident.

Gustav Grimm

Vizepräsident.

Karl Monostori

Sekretär.

* * *

Verzeichnis der Vögel, welche laut Verordnung des kön. ungar. Ackerbauministers vom 18. März 1901 s. Z. 24655, als nützliche, unbedingten Schutz genießen:

1. Nachtigall	21. Alpenbraunelle
2. Sprosser	22. Zaunkönig
3. Blaukelchen	23. Goldhähnchen
4. Hausrothschwanz	24. Beutelmeise
5. Gartenrotschwanz	25. Bartmeise
6. Rotkehlchen	26. Schwanzmeise
7. Braunkehliger Wiesen-
schmätzer	27. Blaumeise
8. Schwarzkehliger
Wiesenschmätzer	28. Kohlmeise
9. Steinschmätzer	29. Tannenmeise
10. Steindrossel	30. Haubenmeise
11. Singdrossel	31. Sumpfbeise und
Trauermeise
12. Amsel	32. Kleiber
13. Misteldrossel	33. Baumläufer
14. Ringamsel	34. Mauerläufer
15. Laubsänger	35. Weisse Bachstelze
16. Gartensänger	36. Kuhstelze
17. Heuschreckensänger	37. Graue Bachstelze
18. Rohrsänger	38. Wiesenpieper
19. Rohrdrossel	39. Brachpieper
20. Grasmücke	40. Baumpieper
	41. Wasserpieper

42. Feldlerche	65. Mauersegler
43. Heidelerche (Baum-
lerche)	66. Ziegenmelker
44. Haubenlerche	67. Blaurake
45. Rohrammer	68. Wiedehopf
46. Ortolan	69. Grünspecht
47. Goldammer	70. Grauspecht
48. Grauammer	71. Dreizehenspecht
49. Zippammer	72. Grosser Buntspecht
50. Girlitz	73. Mittelspecht
51. Stieglitz	74. Kleinspecht
52. Zeisig	75. Elsterspecht
53. Bluthänfling	76. Schwarzspecht
54. Birkenzeisig	77. Wendehals
55. Grünling	78. Kukuk
56. Buchfink	79. Schleiereule
57. Rosenstaar	80. Steinkauz
58. Zwergfliegenschnäpper	81. Zwergohreule
59. Halsbandfliegen-
schnäpper	82. Sumpfohreule
60. Trauerfliegenschnäpper	83. Kibitz
61. Grauer Fliegenschnäp-
per	84. Regenpfeifer
62. Mehlschwalbe	85. Brachschwalbe
63. Rauchschalbe	86. Trauerseeschwalbe
64. Uferschwalbe	87. Weissflügelsee-
schwalbe
	88. Lachmöve
	89. Dohle

201/1901.

Honorable Société!

Tout en se vouant surtout à celles de ses tâches, qui ont une importance pratique considérable, la Société hongroise Protectrice des Animaux met des soins particuliers à étendre et à favoriser la protection des oiseaux utiles à l'agriculture et à la sylviculture.

En créant une grande armée d'oiseaux insectivores, la Nature a bien pourvu à la destruction des insectes nuisi-

bles aux plantes et aux cultures; toutefois sa prévoyance est déjouée par la transformation des conditions agricoles si défavorable à la nidification, comme aussi par la destruction irréflective et insoucieuse des oiseaux par la main de l'homme, soit pour ses besoins, soit pour son plaisir.

Dans la plupart des pays, la destruction des oiseaux est punie par les lois en vigueur, mais leurs dispositions se sont démontrées insuffisantes, d'abord parce qu'elles ne sont pas assez sévères et puis parce qu'elles ne s'appliquent pas à tous les Etats, tandis que la protection des oiseaux devrait exister dans tous les pays également, la plupart des oiseaux utiles étant en même temps des oiseaux migrateurs.

Guidé par cette pensée et convaincu de ce qui précède, le Ministère commun des Affaires étrangères d'Autriche-Hongrie a fait, dès 1868, des démarches auprès de tous les gouvernements européens en vue de conclure une convention internationale pour la protection des oiseaux utiles.

Le premier résultat des négociations qui s'engagèrent alors fut la convention conclue en 1876 entre l'Autriche, la Hongrie et l'Italie, dans laquelle les parties contractantes ont assumé certaines obligations à cet égard.

En vue de créer un mouvement d'opinion en faveur de la prise de mesures internationales, les personnes s'intéressant à la protection des oiseaux ont tenu, en 1884, le premier Congrès ornithologique international à Vienne, puis en 1891, le second Congrès à Budapest.

Sous l'impression de leurs délibérations, une conférence internationale eut lieu à Paris, en 1895, à laquelle assistèrent les délégués de presque tous les Etats européens. A part l'Italie, tous les gouvernements représentés à cette conférence ont pris des engagements assez nettement définis pour la protection des oiseaux utiles.

Néanmoins, ces délibérations n'eurent pas tout le succès pratique esiréd et les mesures prises dans les

différents États sont demeurées aussi incomplètes qu'au-paravant, surtout parce qu'on ne s'est pas mis d'accord sur les oiseaux qui sont incontestablement utiles et que des opinions divergentes ont été exprimées à cet égard.

Ainsi est-il arrivé, qu'après plus de trente années de négociations et de pourparlers, le Congrès ornithologique international tenu l'année dernière à Paris n'a pu qu'émettre des vœux conçus en termes généraux pour ce qui regarde la protection des oiseaux utiles, sauf la résolution de prier chaque Etat de faire faire, sur son territoire, des recherches en vue de déterminer l'alimentation des espèces et, par là leur degré d'utilité.

À cette résolution ont aussi adhéré le Congrès international d'Agriculture et le Congrès de l'Union protectrice des Animaux, tenus à Paris l'année dernière également.

Le ministre de l'agriculture de Hongrie, M. Ignace de Darányi, a suivi la question de la protection des oiseaux utiles à l'agriculture et à la sylviculture, avec toute l'attention qu'elle comporte, et dès le lendemain de son arrivée aux affaires, il a résolu d'en favoriser le progrès aussi bien dans le pays, qu'au point de vue international.

Dans ce but, il a chargé, en 1896, le savant ornithologue hongrois M. Otto Herman, qui jouit d'une réputation européenne, de rechercher et d'étudier les oiseaux utiles à l'agriculture, puis de consigner dans un ouvrage approfondi les résultats de ses études et de celles de ses collaborateurs.

Le Parlement hongrois ayant voté dans ce but, sur la proposition du ministre de l'agriculture, une somme de 62,000 couronnes, on put publier en 1899 le magnifique ouvrage intitulé: „Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre“, en deux volumes, avec 51 planches en partie coloriées et 54 gravures dans le texte. Les deux volumes comptent 1017 pages.

Cet ouvrage a paru ensuite sous la forme d'une édition populaire en 256 pages et avec 100 gravures,

toujours sur l'ordre du ministre de l'agriculture. Les premiers 20,000 exemplaires de cette édition sont distribués en ce moment.

En vertu des dites recherches et études, 89 espèces d'oiseaux ont été reconnues pour le moment comme étant incontestablement utiles à l'agriculture et à la sylviculture, et comme devant jouir d'une protection énergique et efficace.

Par suite de ce qui précède, et en vertu des dispositions de la loi XII de 1894 sur l'agriculture et la police rurale, le ministre de l'agriculture M. Ignace de Darányi a promulgué, d'accord avec les ministres de l'intérieur et du commerce, un arrêté ayant force légale — daté du 18 de mars 1901 et portant le No 24,655 — sur la protection des oiseaux utiles. Cet arrêté contient les dispositions ci-après, applicables 89 espèces susmentionnées:

Celui qui détruit ces oiseaux, qui enlève ou vend leurs nids ou leurs oeufs, commet une contravention passible d'une amende jusqu'à 100 couronnes. Ces oiseaux ne peuvent être pris vivants ou tués, leurs nids et leurs oeufs ne peuvent être enlevés que dans des buts scientifiques et avec l'autorisation de l'autorité; cette autorisation est également nécessaire pour le transport de ces oiseaux, de leurs nids et de leurs oeufs en chemin de fer, en bateau, par la poste ou à la main.

L'autorisation requise n'est accordée qu'aux personnes munies d'une commission ou d'une commande écrite d'un établissement de sciences naturelles ou d'un naturaliste reconnu comme tel.

L'autorisation ne sera donnée que pour 10 oiseaux, nids ou oeufs, tout au plus, et seulement dans le cas où cela n'aurait pas pour conséquence la destruction d'une espèce.

Pleinement convaincu, que la détermination du degré d'utilité des oiseaux exige l'étude de leur alimentation qui varie suivant les lieux, les contrées, les saisons, et que les recherches scientifiques à cet égard dureraiient plusieurs années, le ministre de l'agriculture M. Ignace de Darányi

vient d'attacher à son département la station ornithologique centrale de Hongrie, fondée à l'origine rien que pour les observations sur les migrations des oiseaux, et il a chargé cette institution que dirige M. Otto Herman, de continuer systématiquement l'étude théorique et pratique de l'alimentation des oiseaux, avec le concours des stations centrales d'entomologie et de contrôle des graines, ainsi que d'autres organes compétents.

On voit de ce qui précède, que la Hongrie possède, pour la protection des oiseaux, une organisation scientifique permanente, et des dispositions légales plus sévères que celles de n'importe quel autre Etat, attendu que la chasse des oiseaux utiles est interdite à toute saison, avec toute arme, instrument, etc., et qu'il est absolument impossible de mettre en vente, de transporter et d'expédier les oiseaux de ce genre.

Nous sommes d'avis, que ces dispositions ne sont pas seulement profitables à l'agriculture de notre pays, mais encore que la Hongrie a rendu service à la protection internationale des oiseaux utiles, aussi bien en établissant une liste de ces oiseaux, qu'en prenant des mesures de protection rigoureuses.

Dans cette conviction, et soucieuse de la protection internationale des oiseaux utiles à l'agriculture et à la sylviculture, la Société hongroise Protectrice des Animaux prend la liberté de s'adresser à votre honorable Association pour lui rappeler que les négociations relatives à la conclusion d'une entente internationale sont toujours en train et pour la prier de donner la plus grande publicité possible aux mesures prises en Hongrie. Il importe surtout d'insister auprès de qui de droit pour que des dispositions analogues soient arrêtées dans tous les Etats, en vue de protéger les oiseaux utiles d'une façon efficace.

Nous annexons à la présente la liste des oiseaux jouissant pour le moment chez nous de la protection légale, et nous nous permettons d'ajouter que nous serions fiers et heureux si nos démarches pouvaient être de quelque utilité à la cause qui nous tient tant à coeur, à nous tous.

Votre honorable Association nous obligera aussi, beaucoup, en nous faisant connaître les démarches qu'elle aura faites à la suite de notre prière et le résultat qu'elle aura obtenu.

Veillez agréer, Messieurs, les assurances de notre considération la plus distinguée.

Budapest, le 16 Mai 1901.

Isidore Múday de Maros

président.

Charles Monosiori

Secrétaire.

Gustav Grimm

viceprésident.

* * *

Liste des oiseaux qui doivent être protégés incontestablement comme utiles, par arrêté No. 24655 dt. 18. Mars 1901, du Ministre Royal Hongrois de l'agriculture.

1. Common nightingale	19. Great reed-warbler
2. Northern nightingale	20. True warblers
3. Blue-throat	21. Alpine accentor
4. Black redstart	22. Wren
5. Redstart	23. Gold-rests
6. Common redbreast	24. Penduline titmouse
7. Whinchat	25. Bearded reedling
8. Stonechat	26. White-headed long-tailed tit
9. Wheatear	27. Bleu tit
10. Rock-thrush	28. Great tit
11. Song-thrush	29. European coal tit
12. Blackbird	30. Crested tit
13. Mistle-thrush	31. Marsh titmouse Sombre titmouse
14. Ring-ouzel	32. Nuthatch
15. Willow-warblers	33. Tree-creeper
16. Common tree-warbler	34. Wall creeper
17. Grasshopper-warblers	35. White wagtail
18. Aquatic-, sedge-warblers etc.	

36. Blue headed wagtail	67. Common roller
37. Gray wagtail	68. Common hoope
38. Meadow-pipit	69. Green woodpecker
39. Tawni-pipit	70. Grey-headed greer
woodpecker
40. Tree-pipit	71. Three-toed woodpecker
41. Water-pipit	72. Great spotted wood-
pecker
42. Sky-lark	73. Middle spotted wood-
pecker
43. Wood-lark	74. Lesser spotted wood-
pecker
44. Crested-lark	75. White-backed wood-
pecker
45. Reed-bunting	76. Great black woodpecker
46. Ortolan bunting	77. Common wryneck
47. Yellow bunting	78. Common cuckoo
48. Corn-bunting	79. Barn-owl
49. Meadow-bunting	80. Pigmy owlet and Little
owl
50. Serin finch	81. Small tufted owl
51. Goldfinch	82. Short-eared owl
52. Siskin	83. Lapwing
53. Linnet	84. Golden plover
54. Mealy redpoll	85. Common pratincole
55. Greenfinch	86. Black tern
56. Chaffinch	87. White winged black
tern
57. Rose-coloured starling	88. Black-headed gull.
58. Red-breasted flycatcher	89. Jackdaw
59. Collared flycatcher	
60. Pied flycatcher	
61. Common flycatcher	
62. House-martin	
63. Chimney-swallow	
64. Sand-martin	
65. Common swift	
66. Common nightjar	

201/1901.

Honoured Society!

Amongst the tasks of the Hungarian National Society for the Protection of Animals, giving preference to those whose practical importance is greater, the especial weight is laid on the extension and promotion of the protection of birds useful in agriculture and forestry.

For the destruction of those insects hurtful to our culture plants Nature has provided with the great army of insect-devouring birds. But this provision is frustrated by mankind in its thoughtless and unadvised destruction of the winged tribe, impelled by the newer agricultural metamorphoses and by motives of necessity or pleasure. In most states legal measures against this devastation exist.

But these are insufficient, mostly because they are not severe enough and because they do not extend to the sum total of all the states, whereas, the greater part of useful birds being birds of passage, the measures of protection should be extended uniformly in every land.

Led by this conviction, the common Ministry of foreign affairs of Hungary and Austria entered into negotiations in 1868 with several European states for the formation of an international compact in the interest of the protection of useful birds.

The first result of these negotiations was the agreement entered into in 1876 between Hungary, Austria and Italy, according to which, these states undertook certain duties as regards their protection.

In the interest of this international compact, for the promotion of ensuing negotiations, in 1884, from the midst of the circles of experts interested in the matter, came into existence the first Ornithological International Congress in Vienna, which in 1891 was followed by another in Budapest.

Under the effect of these congresses was held in 1895 in Paris a conference represented by almost all the European states, in which, with the exception of Italy, the

several governments took upon themselves fairly determined obligations.

But the negotiations did not lead to a fitting result and the measures in the various states remained in the old faulty condition, principally because through loss of detailed and uniform agreement as to which are the useful birds, exceedingly diverse opinions made their appearance.

And so it happened that, after more than 30 years of negotiations, the International Ornithological Congress held last year in Paris expressed its wishes only in general terms as regards the protection of useful birds — with which the international congresses economical and those for the protection of animals — held indeed in Paris only simply agreed.

The present Hungarian Agricultural Minister, Ignatius de Darányi quickly recognizing the position of things, shortly after his entering into office, decided to take up the matter of the protection of useful birds both internationally and in his own country.

With this aim, as soon as the year 1896 he commissioned Otto Herman, our expert universally recognized in Europe, to make the bird-world the subject of thorough research and study respecting its useful nature in relation to agriculture, and to comprise the results thus reached with his collaborators into a thoroughly fundamental work.

After, on the proposition of the above-mentioned Minister, the Hungarian State had given a grant of 62,000 crowns, the said work, forming an epoch in ornithology, appeared in 1899 in two volumes with 51 plates, partly coloured, and 54 text drawings, the whole extending to 1017 pages.

This work, again, on the disposition of the said Minister, was followed by a popular edition of 256 pages, with 100 illustrations, the first 20,000 copies of which are now under circulation and distribution.

According to the above-mentioned searching work,

for the present 89 bird-species have been established, which, as regards agriculture and forestry can be considered unconditionally useful and which, therefore ought to lay claim to protection.

On the basis therefore of the authorization gained in Article 1894 : XII, which treats of agriculture and rural police, Ignatius de Darányi, Agricultural Minister, with the cooperation of the Minister of Internal Affairs and the Minister of Commerce, issued a decree March 18th 1901. No. 24,655 in which, as regards the protection of the above-mentioned 89 bird-species, the following dispositions are comprised :

He who destroys birds, steals their nests, eggs, or sells the same, is guilty of trespass finable to the extent of 100 crowns: to catch birds alive, to kill them, to take away their nests or eggs is forbidden except for scientific purposes and with legal permission: for the delivery of these by train, boat, post or hand, legal permission is always necessary.

Permission is only given to those, who can shew an order or commission in writing from an authorized individuality occupying itself with some literary institution, expert or natural science :

at the most the permission extends to 10 birds, nests, or eggs, and only to such an extent, if the destruction of the bird-species in question is not entailed.

I. de Darányi, Agricultural Minister, in the consciousness that this matter of useful birds demands the scientific research and study of years, — especially the establishment of their usefulness or non-usefulness comprising their subsistence conditions according to species, district and season, — from the beginning of the present year, took under his administration the Hungarian Ornithological Institution formed for the organization of the observation of the migrations of birds. This institution, under the leadership of Otto Herman, he commissioned to systematically continue the theoretic and practical study of the subsistence conditions of the birds with the collaboration

of the Hungarian Central Entomological and Seeds-Examining Institutes and other experts.

As may be seen from the above, Hungari possesses a standing literary organization and such legal dispositions for the protection of useful birds, which, strictly speaking, are not existent in any other state. The pursuit of useful birds is allowed with no kind of weapon and traffic with these, their sale or delivery is completely forbidden.

In our opinion, these dispositions will not only have a beneficial effect on our own agriculture, but by the establishment of the nomenclature of useful birds and the severity of the dispositions, we think that Hungary has done valuable service to the international protection of useful members of the winged tribe.

In this conviction, the National Hungarian Society for the Protection of Animals, in the interest of the international protection of useful birds, begs of its Sister Society to be good enough to make public the matter and to bring it into operation in as wide and competent circles as possible, so that for the protection of useful birds similar dispositions may everywhere be undertaken.

We have the pleasure of subjoining a list of useful birds for the present protected in Hungari, and should feel indeed proud if they could be of any service to the subject of interest to all of us.

We should feel deeply grateful if the honoured Sister Society were so good as to inform us as to the steps taken in reference to our present request and their results.

We have the honour to remain

Budapest, 16 May 1901.

Isidore Máday de Maros

président.

Charles Monostori

secrétaire.

Gustav Grimm

vice-président.

* *
*

List of birds, unconditionally to be protected, as useful, by decree of the Royal Hung. Minister of Agriculture dt. March 18th 1901, N° 24,655.

1. Rossignol ordinaire	27. Mésange bleue
2. Grand rossignol	28. Mésange Charbonnière.
(Grosse mésange)
3. Fauvette gorge-bleue	29. Mésange noire. (Petite
Charbonnière)
4. Rouge-queue tithys	30. Mésange huppée
5. Rouge-queue Rossignol
de murailles Rouge-
cul.	31. Mésange de marais e
lugubre
6. Rouge-gorge	32. Sittelle Torche-pot.
7. Tariier ordinaire	33. Grimpereau familier
8. Tariier-rubicol Traquet
pâtre	34. Tichodrome échelette
9. Motteux cul blanc	35. Bergeronnette grise.
(Hoche-cul gris)
10. Merle de roches	36. Bergeronnette printa-
nière
11. Grive musicienne	37. Bergeronnette jaune
12. Merle noir	38. Pipi des prés
13. Grive-draine	39. Pipi rousseline
14. Merle à plastron	40. Pipi des arbres
15. Les bec-fins	41. Pipi spioncelle
16. Bec-fin à poitrine jaune	42. Alouette des champs.
17. Bec-fin locustelle, rive-
rain etc.	43. Alouette lulu
18. Calamodyte	44. Alouette cochevis
19. Rousserolle	45. Bruant de roseaux
20. Fauvettes. Babillardes	46. Bruant Ortolan
21. Fauvette des Alpes	47. Bruant jaune
22. Troglodyte mignon
(Petit-boeuf)	48. Bruant proyer
23. Roitelets	49. Bruant fou
24. Mésange rémiz	50. Serin
25. Mésange à moustache	51. Chardonnerez élégant
26. Mésange à longue-
queue	52. Tarin
	53. Linotte
	54. Linotte ordinaire

55. Verdier ordinaire
(Rutant)
56. Pinson ordinaire
57. Martin roselin
58. Gobe-mouche rouge-
âtre
59. Gobe-mouche à collier
60. Gobe-mouche noir
61. Gobe-mouche gris
62. Hirondelle de fenêtre
63. Hirondelle de cheminée
64. Hirondelle de rivage
65. Martinet noir (Griffon)
66. Engoulevent d'Europe
(Crapaud-volant)
67. Rollier
68. Huppe vulgaire
(Boutbout-Pupue)
69. Pic vert
70. Pic cendré
71. Pic tridactyle
72. Pic epeiche
73. Pic mar
74. Pic epeichette
75. Pic leuconote
76. Pic noir
77. Torcol
78. Coucou
79. Chouette effraie
80. Chouette chevêche et
chevêchette
81. Hibou scops
82. Hibou brachyote
83. Vanneau huppé
84. Pluvier
85. Glaréole pratincole
86. Hirondelle de mer
épouvantail
87. Hirondelle de mer
leucoptère
88. Mouette rieuse
89. Corneille choucas
-

III.

Herman Ottó indítványa a «Madarak és Fák Napja» tárgyában, az Országos Állatvédő-Egyesület közgyűlésén, 1900-ik évi február hó 25-ikén.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Az ember kebelében lakozó legtisztább, legnemesebb és éppen azért valóban szent érzelem, a könyörületesség nevében emelem fel szavamat e nemes egyesület közgyűlésének kegyes színe előtt, hogy külön is felhívjam a madarak védelmére; védelmére azoknak a kedves teremtéseknek, amelyeket a népszellem szeretete az „égi“ jelzővel ruházott fel.

Amidőn pedig e felhívást itt megteszem, ne vegye a mélyen tisztelt közgyűlés szerénytelenségnek, ha önmagam-ból indulok ki; reáutal erre az egész helyzetem, állapotom.

Ákadhat ebben a lelki sívárságra, önzésre és rideg anyagiságra nagyon is hajló korban valaki, aki, amidőn a madarat énekéért szeretem és védem, így szól hozzám: mi hasznod vagy élvezeted lehet tenéked a madár énekében, neked, aki azt nem is hallod?

Tehát érdekl, haszon, ez legyen az egyetlen rugó, amely cselekvésre bírjon, amely e cselekvést megokolja!? Hozzá a kérdés nem is alapos és nem is igazságos, mert én — s ez való igaz — süketen is tisztán hallom a madár dalát, minden hangját.

Hogyan?

Hallom feleségem szemén és szíven át. Á szem a pacsirta repeső énekére fellángol; a szív az fellobog. Ezeket látom és érzem és akkor a pacsirta dalának minden hangocskája, trillája visszazeng emlékezetemből, mely réges-régen, amikor még hallottam, a legkisebb hangot is fel-

szívta magába, hűségesen őrzi s elzengi bensőmben, valahányszor a szántóka madár rezgő szárnynyal ég felé kél.

Áz a lelki sívárság nem tudja azt, hogy a süket ember szeme élesebb, figyelőbb; hogy a legcsekélyebb rezdülést is észreveszi és jobban átérzi, mint az, aki hallásában bízva, felszínesen tekintget.

Én látom a kis fitiszmadár surranását az ősbükkök koronájában; a királyka bujkálását a fenyvek tömött ágazatában . . .

Igy is tehát meg van okolva felszólalásom.

Ami pedig külön is késztet és feljogosít, ez az, hogy mind ritkábban látom kelni ég felé a pacsirtát; leghűségesebb barátunk, a füsti fecske mindinkább elmaradoz fészektől; a kert, az erdő és liget fáinak, bokrainak sűrűjében nincs mozgás; azokat évről-évre több káros bogárság lepi el. Es feljajdul a kertész, a gazda, mert elpusztítja termését a féreg, amely ellen emberi módjával, erejével hiába védekezik. Igen! mert ritkul az égi madár.

Amidőn a pusztulás okának felderítéséhez hozzáfognék, meghódolok néhány perczre a modern sívárság előtt, mely nem törődik a szív hangjával, hanem számszerű, eltagadhatatlan bizonyítékot követel tőlem és mindenkitől. Álljanak tehát itt a számok, bizonyítsanak és vádoljanak.

Hivatalos kimutatás szerint Friaulban csak egyetlen esztendőben, a madárvonulás idejében 206.832 madár került konyhai czélokra piacra, tényleg pedig kitett a szám 620.496 darabot!

Ázt hiszik, hogy talán valami vérengző kerecsenek, vándorsólymok vagy sasok? Oh dehogy! Csupa szemünk gyönyörúsége, erdő, mező ékessége, a gazda, a kertész legjobb barátja: vörösbecgyek, hantmadarak, pintyőkék, búbospacsirták s hasonló kedvességek teletelésre vonulva hálóba, kelepczébe kerültek.

Bresciában — mely előttünk magyarok előtt mindig egy bizonyos hiéna emlékrét idézi fel — tehát egyetlen város piacán, egyetlen vonulási idő alatt, hivatalos kimutatás szerint 423.792 ártatlan, hasznos kis madár került olasz inyenczek konyhájára, gyomrába.

Montegrado szorosában három vadász három nap alatt 14.000 füsti fecskét hálózott össze; áldozatul inyenczek gyomra és a divat ördöge számára.

Signor Salvadori a legridegebb pontossággal kimutatja, hogy egyetlen madárfogó roccolója 20 év alatt 135.485 apró madárnak került életébe.

A divat, szellemesség és finomság világraszóló közép-pontja, Páris, hivatalos kimutatás szerint egyetlen évad alatt 32.000 rigót, 114.000 pacsirtát emésztett fel.

Igen, pacsirtát! Es csak ennyit. Mert volt idő, amikor a divat ördöge a pacsirtaszárnyat tétette a női kalapra és ekkor a divat metropolisának egyetlen üzletébe 400.000 pár pacsirtaszárny érkezett Finnországból . . .

Hát a fűrj! Ez a madár csupa kedvesség, csupa haszon; szavával bejutott a nép költészetébe és a magyar klasszikusokéba is. Néha 12—16 apró pelyhes sűrög a fűrjanyó körül, szedi a bogárságot . . . Tömegei télire elvonulnak Afrikába, hol újabb időben már készen várja őket a hálóból alkotott útvesztő. Három esztendő alatt csak Egyiptomból, hivatalos kimutatás szerint két millió hatszáznyolcvanöt-ezer fűrj indult mint eleven hajórakomány. Hová? Talán a zulukafferekhez? Dehogy! Elindult a legműveltebb nyugot legélén járó fővárosaiba, különösen Londonba s ez a rettenetes könyörtelenség ott találkozik azzal a betegségig menő állatvédelemmel, mely a czellengő kutyáknak, macskáknak menedékházat épít s egy leszúrt borjú láttára görcsökben rángatódzik.

De a fűrj, a finom „saisonszerű“ nyálánkság, az más! Egy-egy hajón kilenczven, százezer van alacsony kaliczkába betömve; 25% el is pusztul útközben; de a többi 75% mégis csak bejut azokba az érzékeny gyomrokba, amelyeknek vágya hatalmasabb minden nemes indulatnál.

Nem is két-, hanem százmilliókról van szó azokon a területeken, amelyekre a holtrafáradt fűrjmadár pihenőre száll, hogy vesztét találja. A mi tájainkon pedig elhallgat a „pitypalaty“ s ha Arany János élne, csak elvétve hallhatná meg a kis párok szerelmi vallomását, melyet kevés sorban oly mesterileg leírt volt.

Áz, amit Európa déli országainak madárevő népei kis madarakban elpusztítanak és amit a divat ördöge elnyel, nem százezrekre, hanem milliárdokra megyen; a számot pedig a modern közlekedés folytonosan szaporítja, mert ez a könyörtelenség „kereskedelmi cikket“ illet.

Amikor Brazília kolibrimadarai, az élő természet e valódi drágakövei és ártatlan szemefényei jöttek volt divatba, kimutathatólag hat milliárd, vagyis hatezerszer egy millió kis madár lakolt ezért életével!

Igen, mert a divat és a gyomor irtóztató hatalom. Mi, akik közelebb állunk a közügyekhez, az egyesület elnökével együtt részesei vagyunk annak a szívós küzdelemnek, amely nem is gátat vagy korlátot akar vetni a könyörtelenségnek, mely oktalanság is — csak enyhítésére törekszünk nemzetközi viszonylatban — máig is hiába.*)

E nemes gyülekezet hölgytagjai talán nem is sejtik, mily gondolat cikázik át agyamon, amidőn szememmel végigtekintek rajtok? Remény kél bennem, hogy egy felvetendő eszme jó talajra akad; a nő érző szívére, mely megőrzi érzelme nemességét és tisztaságát a divat ördöge kísértésének ellenében is.

Látom, hogy önök nem tartoznak ama modern delnök sorába, amelyek — különösen napjainkban — mindig eszembe juttatják James Fenimore Cooper indián regényeinek törzsfőnökeit. Valamint e vadak, úgy delnőink is rettetesen megcsönkített madártetemekkel rakják meg fejüket, nyakukon pedig a vadállatok lenyúzott bőrét fejestől, mindenestől viselik.

Hogyan fordulhatnék én ezekhez a kis kékczinke érdekében, melynek egyetlen családja huszonnégy millió káros rovarnak vesztét jelenti; mely apróka társaival szövetkezve, megvédi a kertet, a mezőt, az erdőt és a ligetet a pusztulástól; oly szorgalommal és szemességgel, aminő az embernek és eljárásának nem adatott, mert lehetetlen?! Hát ezekhez hiába fordulnék!

De önökhöz és az Országos Állatvédő-Egyesület egye-

*) A Nemzetközi Konvenczió azóta létrejött.

teméhez bizalommal fordulok, mert tudom és érzem, hogy itt szavam nem lesz a pusztá kiáltó szava.

Ámazonban egy perczig sem ámitom magamat és a tisztelt közgyűlést azzal, hogy bármi mozgalommal eldöntjük a madárvédelemnek nemzetközi feladatait, amelyeknek megoldásán a nemzetközi diplomácia legfinomabb elméi egy negyedszázad óta hiába fáradoznak.

Nem; erre mi mint egyesület — sőt mint kisszámú nemzet — eszközzel és hatalommal nem bírunk.

De ez még nem jelentheti azt, hogy a madárvédelemről lemondjunk — semmiképpen sem.

Mi meg fogjuk védeni a hasznos madarat az igazság és könyörületesség szent nevében, legjobb érzületünkben kiindulva, saját hatáskörünkben és nem kérdezve: mit csinálnak mások?

Ezzel pedig előttünk áll a kérdés: mivel és hogyan fogjunk a védelem berendezéséhez?

Ámidőn a feleletet keresem, felötlik emlékezetemben egy láncolat, mely néhány évvel ezelőtt meghatott.

Spanyolország ismét vonaglott. Barcelona anarchistái tömeges gyilkolásra vetemedtek; a kormány elnökét hitvese oldalán terítette le a gyilkos golyója; Cuba szigetén a legkegyetlenebb polgárháború rombolt, a tömeg pedig a vértől csepegő bikaviadalban kereste gyönyörét.

És ekkor valami váratlan, meglepő dolog történt, mi úgy jelent meg a véres dulakodás közepett, mint valami földöntúli engesztelő látomány.

Donna Christina régensnő saját és kiskorú fia, Don Alfonso — a király — nevében törvényt szerzett és bocsátott ki, mely a kis madaraknak és fészüknek védelmét rendeli el, amely azt is meghagyja, hogy minden iskola ajtajára táblácska szegezendő, amely a madár és fészke védelmét a gyermekek jószívűségére bizza!

Mélyen tisztelt közgyűlés! Ez a kulcs, amelylyel megnyithatjuk a jobb jövőt! Ez, vagy semmi!

Balgatag vállalkozás tőlem és bárkitől azokhoz fordulni, kiknek szíve éppen csak egy hatalmas izom, amely a vérkeringést intézi; amely izom lüktetésére már nem

gyakorol érezhető, élő hatást az, amit az értelem szépnek, nemesnek, rútnak, vagy bűnnek tart és bizonyít; de egy érzés igenis: a rideg önzés, mely nem ismeri felebarátját, embertársát, csak saját hasznát és egyebet semmit; mely ezért a haszonért megtagad minden nemesebb érzést és képtelen az áldozásig, a könyörtelenségig felemelkedni.

Hát hogyan emelhetnék szót a könyörtelennel szemben a kis madarak védelme érdekében?

De e nemes gyűlés előtt felemelem a szavamat, mert hiszen az állatok védelme az a kapocs, mely a testületet egybefűzi, cselekvésre és áldozatra, önmegtagadásra és fáradozásra serkenti.

Nekünk cselekvésünk legjavával mindent el kell követnünk, hogy a madárvédelem eszméjét bevigyük az iskolába s ott valami állandó intézmény alakjában iparkodjunk reáhatni a még romlatlan, alakítható gyermek lelkiületére. Egyedül ebben látom én egy jobb, etikai tartalma szerint nemesebb jövő biztosítékát.

Valamennyi intézmény között, amelyet ismerek s amelyet a magyar szemlélődés sajátosságával egybevettem, reám az Északamerikai Egyesült-Államoknak két remek és folyton fejlődő intézménye meggyőző erővel hatott.

Az egyik a „Madarak Napja“ — Bird day —, a másik a „Fák Napja“ — Arbor day — intézménye, melynek értelme íme ez.

Az Egyesült-Államok minden iskolájában évenként egy nap kizárólagosan a madaraknak van szentelve akként, hogy a tanító azon a napon, tanítványainak felfogásához mérten, szép és beható előadást tart a madarak életéről, jelentőségéről a természet háztartásában, az ember gazdagságában, de lelkiületében is.

Önök velem együtt jól tudják és érzik, hogy a kép, amelyet az eresz alatt fészkelő füsti fecske családi élete nyújt, a jó oktatónak biztos eszköz arra, hogy növendékeiben a legnemesebb ösztönöket érintse. fakaszsa s így irányt adjon a gyermek felelőtlenségének abban a zsenge

korban, amidőn a családi élet bensőségének hatása alatt áll, vagy ennek befogadására legfogékonyabb.

És ugyancsak minden iskolában az évnek egy napja a fáknek van szentelve. E napon az oktató a fák jelentőségét fejtegeti, a súly azonban arra van fektetve, hogy minden gyermek valamely alkalmas, kopár helyen egy pár csemetét ültet el, mely azután magával a gyermekkel növekszik, így a gyermek lényéhez fűződik.

Nekünk tudnunk kell azt, hogy gazdálkodási rendszerünk átalakulásával járt egy fa- és bokorirtó korszak, melynek következménye az volt, hogy számos hasznos madár elvesztette a fészkelésre való alkalmat s ekkor elmaradt. A „Madarak és Fák Napja“ behozásának szép intézménye egymást egészítené ki a madárvédelem és szaporítás javára.

Es gondoljunk csak falvaink nagyrészének dísztelenségére, parlagon heverő helyeire, melyek mérges maszlagos szírommal, *Datura stramonium*, embert, állatot kínozó szerbtövissel — *Xanthium spinosum* — van borítva s amelyek annyira elégtelenítők. Gondoljunk e dudvások helyén vígan növekedő facsemetékre, melyeknek gondozása azokra a gyermekekre van bízva, amelyek a „Fák Napja“-n ültették azokat és előttünk áll az intézmény egész nemességével, nevelő hatásával.

Legyen immár szabad, mélyen tisztelt közgyűlés, hogy előadásomnak kifejtett tanúságaiból két indítványt meríthessek s annak elfogadását kérem.

Az egyik indítvány czélzata az, hogy azoknak, akik a madárvédelem ügyét az ország különböző pontjain felkarolni hajlandók, legyünk annyiban segítségükre, hogy nekik az erők egyesítéséhez szükséges alapszabálytervezetet nyujthassunk, amelyet tehát ki kell dolgoznunk.

A másik indítvány azt czélozza, hogy a „Madarak és Fák Napja“-ra vonatkozólag dolgozzunk ki egy alapos emlékiratot,

amelyet illetékes helyen bemutathassunk és az eszme megvalósítását kérhessük.

Jóltudom én, hogy ily fontos eszméknek dekretálása lehetetlen ott, ahol életük feltételei nincsenek biztosítva. A memorandumon túl nagy munka vár reánk, mert nem minden oktató alkalmas arra, hogy saját tudásából merítse a vonzó, különösen pedig a gyermek felfogásához mért előadást. Majd azon kell lennünk, hogy a két kedves napra szánt alkalmas előadásokat kiteremtjük, elterjeszszük s így könnyítsünk a tanítón és biztosítsuk az eredményt.

Ez ma már lehetséges is, mert látjuk, hogy vannak kormányférfiak, akik ily eszméket táplálnak, azoknak feltételeiről gondoskodnak.

Előttünk van az Erzsébet királyné emlékére ültetett fákkal elért eredmény és az az ékes könyv, mely Magyarország madarait ismertetve, kiterjed azoknak védelmére is.

Az Országos Állatvédő-Egyesület tagjai tudják, hogy én az általam fölvetett eszmék szolgálatában állok, van akaratom és bátorságom, ha kell az előítélettel szembeszállani és szeretem a munkát...

Szívből köszönöm kegyes türelmüket.

IV.

**Az Országos Állatvédő-Egyesület előterjesztése a
vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz a «Madarak
és Fák Napja» tárgyában, 1906.**

83/1906. szám.

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Az Országos Állatvédő-Egyesület nevében egy tiszteletteljes kéréssel bátorkodunk Nagyméltóságodhoz fordulni.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy előrebocsássuk, miszerint az állatvédő-egyesületek feladata és tevékenysége ma már nemcsak arra szorítkozik, hogy az állatkínzásokat lehetőleg megakadályozni igyekeznek, hanem egy jóval nagyobb és joggal közhasznúnak mondható keretben mozognak. Nevezetesen az állatok szeretetének propagálása által szelidebb érzületet visznek be a tömegbe és ezáltal a mai korban fokozottan jelentékeny szociális missziót teljesítenek. Másrészt fontos közgazdasági missziót is végeznek, mert eltekintve attól, hogy a nemzeti vagyonnak oly jelentékeny részét képező háziállatok kímélését és értékgyarapodását mozdítják elő, felkarolják a mező- és erdőgazdaságra, a kertészetre és szőlőművelésre nézve kártékony rovarok milliárdjait pusztító hasznos madarak védelmét. És ez utóbbi feladatnak oly módon igyekeznek az állatvédő-egyesületek megfelelni, hogy a hasznos madarak nagy közgazdasági jelentőségéről a közönséget felvilágosítják, e madarak természetét és életmódját ismertetik, útmutatást adnak a madarak védelmére és szaporításának előmozdítására nézve és mesterséges etetők és fészkelődvak felállítását propagálják és ilyen odvaknak czélszerű alakban és jutányos árban való tömeges készítését és terjesztését

elősegítik. A hasznos madarak védelmére vonatkozó fent érintett tevékenységet az Országos Állatvédő-Egyesület is egyik legfőbb feladatának tekinti és ide irányuló tevékenységében az egyesület tiszteletbeli elnökének, Herman Ottónak, a Magyar Ornithologiai Központ európai hírű főnökének nagy szakértelme hatalmasan támogatja.

Ugyancsak Herman Ottónak nevéhez fűződik az az eszme, melynek kivitele érdekében jelen tiszteletteljes kérelmünket előadni bátorkodunk.

Mint minden állatvédelmi eszmének, úgy az embernek megmérhetlen hasznot szolgáltató hasznos madarak védelmének általános és biztos elterjedése nem a felnőttektől, hanem a fogékony gyermekvilág, a tanulóifjúság megnyerésétől remélhető egyedül.

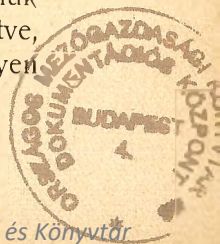
Herman Ottó szerint cselekvésünk legjavával mindent el kell követnünk, hogy a madárvédelem eszméjét bevigyük az iskolába s ott valami állami intézmény alakjában iparkodjunk reáhatni a még romlatlan, alakítható gyermek lelkiületére.

Ez a meggyőződés vezette Herman Ottót, midőn az Országos Állatvédő-Egyesületnek ajánlotta, tegyen lépéseket aziránt, hogy Magyarországon is meghonosodjék két oly intézmény, mely az Amerikai Egyesült-Államokban már évek óta kiváló eredménnyel gyakorlatban van és folyton fejlődik.

Az egyik a „Madarak Napja“ (Bird day), a másik a „Fák Napja“ (Arbor day) intézménye, melynek értelme íme ez:

Az Egyesült-Államok minden iskolájában évenként egy nap kizárólagosan a madaraknak van szentelve akként, hogy a tanító azon a napon tanítványainak felfogásához mérten szép és beható előadást tart a madarak életéről, jelentőségéről a természet háztartásában, az ember gazdaságában, de lelkiületében is.

És ugyancsak minden iskolában az évnek egy bizonyos napja a fáknek van szentelve. E napon az oktató a fák jelentőségét fejtegeti, a súly azonban arra van fektetve, hogy minden gyermek valamely alkalmas, kopár helyen

egy pár csemetét ültet el, mely azután magával a gyermekkel növekszik, így a gyermek lényéhez fűződik.

Mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy e két röviden vázolt intézménynek az ország népiskoláiban való meghonosítását és rendszeresítését egyszersmindenkorra elrendelni méltóztassék.

Úgy véljük, hogy a „Madarak és Fák Napja“-nak intézménye nálunk egy napra egyesíthető és úgyszólván az iskola tavaszi ünnepévé avatható volna.

Az intézmény meghonosításának első lépése, tiszteletteljes nézetünk szerint az volna, hogy Nagyméltóságod külön rendeletben kimondani méltóztatnék azt, hogy a folyó 1906. évtől kezdve minden elemi és népiskolában május vagy június hóban egy külön nap legyen szentelve kizárólag arra a célra, hogy azon a napon a tanító a hasznos madarak természetével, jelentőségükkkel, e madarak védelmének és szaporításának szükséges voltával az erre szolgáló módokkal és eszközökkel az iskolai ifjúságot megismertesse és ugyanezt a napot felhasználja arra is, hogy a fáknak és cserjéknek a hasznos madaraknak fészkelésére és szaporodására való befolyását megvilágosítván, a fák és a befásítás nagy jelentőségét is megmagyarázza és ahol ezt a helyi viszonyok megengedik és indokolják, hasson oda is, hogy a gyermekek, a vidéki viszonyokhoz képest, legtöbb előnyt szolgáló fák és csemeték ültetésével tegyék a „Madarak és Fák Napja“-t emlékezetessé és állandóan hasznossá. A „Fák Napja“-nak meghonosítása által, úgy véljük, el lesz érve az is, hogy a néptanítók eleget tegyenek a törvény ama rendelkezésének, hogy a gyermekeket a fatenyésztésre buzdítsák és tanítsák, ami ezidő szerint a népiskoláknak csak egy igen csekély részében valósult meg.

Megemlítjük még, hogy két buzgóbb állatvédő-egyesület, a soproni és a kőszegvidéki már gyakorlatilag is és több ízben tett kísérletet a „Madarak és Fák Napja“-val.

A tanfelügyelőkhöz a fenti értelemben Nagyméltóságod által intézendő rendeletben kimondatnék az, hogy minden tanfelügyelő a maga területére nézve állapítaná meg a

madarak és fák ünnepélyének napját; továbbá, hogy az elemi tanítók, addig is, míg a „Madarak és Fák Napja“-n tartandó előadásra nézve külön útmutatások és vezérfonalak fognának kiadatni, Herman Ottónak, a „Madarak hasznáról és káráról“ szóló munkájából merítsék a szükséges adatokat.

Abban a tudatban, hogy ez utóbbi munka nem lesz minden elemi tanítónak rendelkezésére és abból a célból, hogy a tanítóknak feladatukat megkönnyítsük, az Országos Állatvédő-Egyesület évről-évre pályázatot fog hirdetni a „Madarak és Fák Napja“-ra alkalmas előadások írására, ezek megbírálására a Magyar Ornithologiai Központot fogja felkérni és a díjazott pályamunkákat fogja díj nélkül a tanfelügyelőségeknek a szükséges mennyiségben rendelkezésére állítani.

A „Madarak és Fák Napja“-nak a befásításra vonatkozó részét illetőleg tiszteletteljes nézetünk az, hogy elsősorban a selyemtenyésztés üzéséhez szükséges szederfák jelentőségének ismertetésére és terjesztésére kell a főszólyt fektetni és csak másodsorban a gyümölcsfákra.

Ezt a tiszteletteljes nézetünket azzal indokoljuk, hogy a szederfának és az ezek által feltételezett selyemtenyésztési iparnak az országban igen nagy közgazdasági és szociális jelentősége van. Közgazdasági azért, mert egy oly iparágról van szó, melynek viszonyaink az ország túlnyomó nagy részében kedveznek, mely fejlődésképes és ma már 140,000 tenyésztő családot és hét gyárban több ezer munkást foglalkoztat. Szociális jelentősége abból áll, hogy extenzív gazdasági viszonyaink mellett a szegényebb-sorsú munkáscsaládokba pénzt juttat abban az évszakban, midőn ez a legnagyobb jótétemény, tudniillik az aratás előtt.

A másik ok, amiért a szederfát elsősorba helyezük az, hogy a „Madarak és Fák napja“-n az iskolai ifjúság, úgy mint az Egyesült-Államokban történik és amint az a dolog természetéből is folyik, csemetéket és fákat csakis közterületet képező kopár helyekre, utakra stb. ültethet. Ezekben a területeken pedig a gyümölcsfák elhelyezése a kártételek szempontjából ezélszerűnek nem mondható.

Ezeket számbavéve és abban az esetben, ha Nagyméltóságod a „Madarak és a Fák Napjá“-nak a fákra vonatkozó részénél is kegyes lenne szerény közreműködésünket igénybevenni, összeköttetésbe lépnénk Bezerédj Pállal, a selyemtenyésztési miniszteri meghatalmazottal, ki százakra menő és hatáskörébe eső faiskolában nemcsak szeder-, hanem gyümölcsfacseteteket is neveltet és leginkább hivatott arra, hogy mindkét fanemnek arányára nézve a kellő irányítást megadja. Innen remélhetjük a „Madarak és Fák Napjá“-nak a fákra vonatkozó előadásra nézve a kellő irányítást és az ültetésre szükséges csetetéknek a készlet erejéig díj nélkül való adományozását.

Abban a reményben, hogy Nagyméltóságod tiszteletteljes kérésünket és annak röviden vázolt indokait bölcs belátásával és a nép javának előmozdítására irányuló tevékenységének szellemében méltányolni kegyes leendő, mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy az előadottak értelmében a „Madarak és Fák Napjá“-nak rendszerezését az ország összes elemi iskoláiban elrendelni kegyeskedjék.

Á legmélyebb tisztelettel stb.

Budapesten, 1906. évi márczius 14-én.

Országos Állatvédő-Egyesület:

Máday Izidor s. k.
elnök.

Grimm Gusztáv s. k.
üggy. alelnök.

Franke Ágost s. k.
titkár.

V.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete a
«Madarak és Fák Napja»-nak az ország népiskoláiban
leendő meghonosítása iránt.

26120/1906.

KÖRRENDELET

valamennyi kir. tanfelügyelőnek és a tanfelügyelőségi ki-
rendelettség vezetőjének. Valamennyi közigazgatási bizottság-
nak. Valamennyi főtiszt. egyházi főhatóságnak.

Az Országos Állatvédő-Egyesület azzal a kéréssel for-
dult hozzám, hogy két oly intézményt honosítsak meg
hazánk népoktatási tanintézeteiben, mely az Amerikai
Egyesült-Államokban már évek óta kiváló eredménnyel
gyakorlatban van és folyton fejlődik.

Az egyik a „M a d a r a k N a p j a” (Bird day), a másik
a „F á k N a p j a” (Arbor day) intézménye.

Az Egyesült-Államok minden iskolájában ugyanis éven-
ként egy nap kizárólagosan a madaraknak van szentelve
akként, hogy a tanító azon a napon, tanítványainak fel-
fogásához mértén, szép és beható előadást tart a madarak
életéről, jelentőségéről a természet háztartásában, az ember
gazdaságában; de lelkületében is.

És ugyancsak minden iskolában az évnek egy bizonyos
napja a fáknek van szentelve. E napon az oktató a fák
jelentőségét ismerteti, a súly azonban arra van fektetve,
hogy minden gyermek valamely alkalmas kopár helyen
egy pár csemetét ültet el, mely azután magával a gyermek-
kel növekszik, így a gyermek lényéhez fűződik.

A szóbanforgó intézmény meghonosítása czéljából
ezennel elrendelem, hogy lehetőleg már a folyó 1906. évtől
kezdve minden állami, községi, társulati és magán elemi

népiskolában május vagy június hóban a Czim által minden évben meghatározandó külön nap szenteltessék kizárólag arra a célra, hogy azon a napon a tanító a hasznos madarak természetével, jelentőségükkel, e madarak védelmének és szaporításának szükséges voltával, az erre szolgáló módokkal és eszközökkel az iskolai ifjúságot megismertesse, és ugyanezt a napot felhasználja arra is, hogy a fáknek és cserjéknek a hasznos madarak fészkelésére és szaporodására való befolyását felvilágosítván, a fák és a befásítás nagy jelentőségét is megmagyarázza és ahol ezt a helyi viszonyok megengedik és indokolják, hasson arra is, hogy a gyermekek a vidéki viszonyokhoz képest legtöbb előnyt szolgáltató fák és csemeték ültetésével tegyék a „Madarak és Fák Napja“-t emlékezetessé és állandóan hasznossá.

Áz elemi népiskolai tanítók addig is, míg a madarak és fák napján tartandó előadásra nézve külön útmutatások és vezérfonalak nem adatnak ki, Herman Ottónak a „Madarak hasznáról és káráról“ szóló munkájából meríthetik a szükséges adatokat.

Mínhogy pedig e munka nem áll minden elemi népitanító rendelkezésére, az Országos Állatvédő-Egyesület évről-évre pályázatot fog hirdetni a „Madarak és Fák Napja“-ra alkalmas előadások írására és a díjazott pályamunkát fogja díj nélkül a Czimnek a szükséges mennyiségben rendelkezésére bocsátani.

Á „Madarak és Fák Napja“-nak a befásításra vonatkozó részét illetőleg elsősorban a selyemtenyésztéshez szükséges szederfák jelentőségének ismertetésére és terjesztésére kell a fősúlyt fektetni és csak másodsorban a gyümölcsfákra és pedig azért, mert a szederfáknek és az ezek által feltételezett selyemtenyésztési iparnak az országban igen nagy közgazdasági és szocziális jelentősége van.

Közgazdasági azért, mert egy oly iparágról van szó, melynek viszonyaink az ország túlnyomó nagy részében kedveznek, mely fejlődésképes s ma már 140,000 tenyésztő családot és hét gyárban több ezer munkást foglalkoztat. Szocziális jelentősége pedig abból áll, hogy extenziv gazda-

sági viszonyaink mellett a szegényebb sorsú munkáscsaládokba pénzt juttat abban az évszakban, midőn a legnagyobb jótétemény, tudniillik az aratás előtt. Továbbá azért fektendő fősúly a szederfák terjesztésére, mert a „Madarak és Fák Napja“-n az iskolai ifjúság, úgy mint az Egyesült-Államokban történik és amint az a dolog természetéből is folyik, csemetéket és fákat csakis közterületet képező kopár helyekre, utakra stb. ültethet. Ezekén a területeken pedig a gyümölcsfák elhelyezése a kártételek szempontjából czél-szerűnek nem mondható.

Meg vagyok arról győződve, hogy ezen a nép javának előmozdítására irányuló rendeletemet a néptanítók buzgón és lelkiismerctesen fogják végrehajtani és igyekezni fognak azon, hogy a fa, a bokor szeretete elterjedjen a nép között, mert annak megóvásával és ápolásával együtt önként fel-támad és gyökeret ver a nép szívében s értelmében egy-aránt a hasznos madarak védelme is.

Felhívom a Cízmet, hogy annak idején tegyen jelentést intézkedésének eredményéről és terjeszse fel azon tanítók névsorát, akik ezen intézmény meghonosítása körül kiváló buzgóságot fejtettek ki.

Budapest, 1906. évi április hó 27-én.

Apponyi s. k.

VI.

Az Országos Állatvédő-Egyesület körlevele a külföldi állatvédő-egyesületekhez, melyben a «Madarak és Fák Napja»-nak a magyarországi népiskolákban történt rendszeresítését tudatja. 1906.

KÖRLEVÉL

az összes külföldi jelentékenyebb állatvédő-egyesületekhez.

Az hasznos madarak védelme egyik legfontosabb feladatát képezi az állatvédelmi törekvéseknek.

Mivel pedig a hasznos madarak védelme csakis úgy biztosítható, ha az nemzetközileg szerveztetik, a világ legtöbb állama házzájárult a Párisban 1895-ben létrejött nemzetközi egyezményhez, mely nemzetközileg gondoskodik a hasznos madarak védelméről.

Az idézett nemzetközi egyezmény a dolog természetéből folyólag kimondja azt, hogy az államok a madárvédelem tekintetében hozott intézkedéseket egymással állandóan közölik. Ebből a szempontból 1901 május hó 16-án 201/901. sz. a. volt szerencsénk a külföld társegyesületeit értesíteni arról a rendeletről, melylyel Darányi Ignác földművelésügyi miniszter úr 89-féle hasznos madárnak általános és feltétlen védelmét biztosította.

Az jelen alkalommal a madárvédelem érdekében létrejött újabb intézkedésről van szerencsénk a t. társegyesületeket értesíteni.

Az Országos Állatvédő-Egyesület azzal a kéréssel fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz, hogy az Amerikai Egyesült-Államok példájára rendelné el, hogy az ország összes népiskoláiban évenként egy nap kizárólag a madarak védelmének (Birds Day) és ezzel összefüggésben a fáknek (Arbor Day) szenteltessek.

Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter úr egyesületünk felterjesztésében foglalt indokokat méltányolván, a népiskolák gondozásával megbízott összes közegyekhez és hatóságokhoz f. évi április 27-én 26120. sz. a. rendeleteket intézett, melyből kivonatilag a következőket van szerencsénk közölni:

„Az Országos Állatvédő-Egyesület azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy két oly intézményt honosítsak meg hazánk népoktatási tanintézeteiben, mely az Amerikai Egyesült-Államokban már évek óta kiváló eredménnyel gyakorlatban van és folyton fejlődik.

Az egyik a „Madarak Napja“ (Birds Day), a másik a „Fák Napja“ (Arbor Day) intézménye.

Az Egyesült-Államok minden iskolájában évenként egy nap kizárólagosan a madaraknak van szentelve akként, hogy a tanító azon a napon tanítványainak felfogásához mértén szép és beható előadást tart a madarak életéről, jelentőségéről a természet háztartásában, az ember gazdaságában, de lelkületében is.

És ugyancsak minden iskolában az évnek egy bizonyos napja a fáknak van szentelve. E napon az oktató a fák jelentőségét fejtegeti, a súly azonban arra van fektetve, hogy minden gyermek valamely alkalmas, kopár helyen egypár csemetét ültet el, mely azután magával a gyermekkel növekszik, így a gyermek lényéhez fűződik.

A szóbanforgó intézmény meghonosítása céljából ezennel elrendelem, hogy lehetőleg már a folyó 1906. évtől kezdve minden állami, községi, társulati és magán elemi iskolában május vagy június hóban a cím által meghatározandó külön nap szenteltesék kizárólag arra a célra, hogy azon a napon a tanító a hasznos madarak természetével, jelentőségükkel, e madarak védelmének és szaporításának szükséges voltával, az erre szolgáló módokkal és eszközökkel az iskolai ifjúságot megismertesse és ugyanazt a napot felhasználja arra is, hogy a fáknak és cserjéknek a hasznos madarak fészkelésére és szaporodására való befolyását megvilágosítván, a fák és a befásítás nagy jelentőségét is megmagyarázza és ahol ezt a helyi viszo-

nyok megengedik és indokolják, hasson arra is, hogy a gyermekek a vidéki viszonyokhoz képest legtöbb előnyt szolgáltató fák és csemeték ültetésével tegyék a „Madarak és Fák Napja“-t emlékezetessé és állandóan hasznossá . . .

Meg vagyok arról győződve, hogy ezen, a nép javának előmozdítására irányuló rendeletemet a néptanítók buzgón és lelkiismeretesen fogják végrehajtani és igyekezni fognak arra, hogy a fa, a bokor szeretete elterjedjen a nép között, mert annak megóvásával és ápolásával együtt önként fel-támad és gyökeret ver a nép szívében s értelmében egy-aránt a hasznos madarak védelme is.

Felhívom Czimet, hogy annak idején tegyen jelentést intézkedésének eredményéről és terjeszse fel azon tanítók névsorát, kik ezen intézmény meghonosítása körül kiváló buzgóságot fejtettek ki.

Budapest, 1906. évi április 27-én.

Apponyi.“

Egyesületünk kellemes kötelességének ismerte, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak idézett és a legnemesebb intencziókból keletkezett és a tanítói, gazda- és állatvédő-körök egyaránt országszerte örömmel üdvözölt rendeletét a társjegyletek szíves tudomására hozza abban a reményben, hogy ennek az intézkedésnek példája csak-hamar követőkre fog találni.

Kiváló tisztelettel maradtunk
Budapest, 1906 május.

marosi *Máday Izidor* s. k.
elnök.

Franke Ágost s. k.
titkár.

Grimm Gusztáv s. k.
alelnök.

ZIRKULARSCHREIBEN

an alle bedeutenderen Tierschutzvereine des Auslandes.

Der Schutz der nützlichen Vögel bildet eine der wichtigsten Aufgaben der Tierschutzbestrebungen.

Und da der Schutz der nützlichen Vögel nur so gesichert werden kann, wenn er auf internationalem Wege organisiert wird, sind die meisten Staaten der Welt der im Jahre 1895 in Paris zustande gekommenen internationalen Konvention, welche auf internationalem Wege für den Schutz der nützlichen Vögel sorgt, beigetreten.

Die erwähnte internationale Konvention bestimmt naturgemäss, dass die Staaten ihre im Interesse des Vogelschutzes getroffenen Verfügungen einander ständig mitteilen. Aus diesem Gesichtspunkte beehrten wir uns am 16. Mai 1901 sub Zahl 201/901 die Tierschutzvereine des Auslandes von jener Verordnung zu verständigen, mit welcher Herr Ackerbauminister Ignaz von Darányi den allgemeinen und bedingungslosen Schutz von 89 Gattungen nützlicher Vögel sicherte.

Mit Gegenwärtigem haben wir die Ehre, die Tierschutzvereine des Auslandes von einer im Interesse des Vogelschutzes getroffenen neuerlichen Verfügung zu verständigen.

Der Ungarische Landes-Tierschutzverein hat sich an den Herrn Kultus- und Unterrichtsminister mit der Bitte gewendet, nach dem Vorbilde der Vereinigten Staaten von Nordamerika anzuordnen, dass in sämtlichen Volksschulen des Landes alljährlich ein Tag ausschliesslich dem Schutze der Vögel (Birds day) und in Zusammenhang damit den Bäumen (Arbor day) gewidmet werde.

Der Herr Kultus- und Unterrichtsminister Graf Albert Apponyi hat in Würdigung der in unserer Eingabe angeführten Motive an sämtliche, mit der Aufsicht über die Volksschulen betrauten Organe und Behörden unter dem

27. April 1906 sub Zahl 26120 eine Verordnung gerichtet, aus welcher wir das Nachfolgende auszugsweise mitzuteilen uns beehren:

„Der Landes-Tierschutzverein hat sich mit der Bitte an mich gewendet, ich möge in den Volksschulen des Landes zwei solche Institutionen einbürgern, welche in den Vereinigten Staaten von Nordamerika schon seit Jahren mit ausgezeichnetem Erfolge wirken und in stetiger Entwicklung begriffen sind.

Die eine dieser Institutionen ist der Vogeltag (Birds day), die andere der Baumtag (Arbor day).

In allen Schulen der nordamerikanischen Union ist alljährlich ein Tag ausschliesslich der Vogelwelt gewidmet, in der Weise, dass an diesem Tage der Lehrer — dem Auffassungsvermögen der Schüler entsprechend — einen schönen und eindringlichen Vortrag hält über das Leben der Vögel, über ihre Bedeutung im Haushalte der Natur, in der Wirtschaft und auch im Gemütsleben des Menschen.

Ebenso ist in allen Schulen ein bestimmter Tag des Jahres den Bäumen gewidmet. An diesem Tage erläutert der Lehrer die Bedeutung der Bäume; das Gewicht wird aber darauf gelegt, dass jedes Kind an einem geeigneten kahlen Orte einige junge Bäume pflanzt, welche dann mit dem Kinde zugleich gedeihen, gleichsam mit dem Wesen des Kindes verwachsen.

Zum Zwecke der Einbürgerung der in Rede stehenden Institution verfüge ich, dass nach Möglichkeit schon vom laufenden Jahre 1906 angefangen in allen staatlichen, kommunalen, gesellschaftlichen und privaten Elementarschulen im Monate Mai oder Juni ein von der Schulbehörde zu bestimmender besonderer Tag ausschliesslich dem Zwecke gewidmet werde, dass der Lehrer die Schuljugend mit der Natur und der Bedeutung der nützlichen Vögel, mit der Notwendigkeit des Schutzes und der Vermehrung dieser Vögel und den hiezu dienenden Mitteln und Wegen bekannt mache und diesen Tag auch dazu benütze, den Einfluss der Bäume und Sträucher auf das Nisten und auf die Vermehrung der Vögel zu beleuchten und so die

grosse Bedeutung der Bäume und der Baumpflanzungen zu erklären; dort, wo die lokalen Verhältnisse dies gestatten und begründen, soll der Lehrer auch dahin wirken, dass die Kinder durch Pflanzung von Bäumen und Sträuchern, welche nach den Verhältnissen der Gegend den meisten Nutzen verheissen, den „Vogel- und Baumtag“ zu einem denkwürdigen und dauernd nützlichen gestalten . . .

Ich bin überzeugt, dass die Volksschullehrer diese meine, auf die Förderung des Volkswohles abzielende Verfügung treu und gewissenhaft vollziehen und dahin streben werden, dass die Liebe für Baum und Strauch im Volke Verbreitung finde, weil mit dem Schutze und der Pflege von Baum und Strauch zugleich im Herzen und im Geiste des Volkes auch der Schutz der nützlichen Vögel Wurzel fassen wird.

Ich fordere Sie auf, mir seinerzeit Bericht über den Erfolg meiner Verfügung zu erstatten und das Namensverzeichnis jener Lehrer vorzulegen, die um die Einbürgerung dieser Institution einen besonderen Eifer an den Tag gelegt haben.

Budapest, am 27. April 1906.

Apponyi.“

Unser Verein hat es für seine angenehme Pflicht erachtet, die hier angeführte, den edelsten Intentionen entsprungene und in den Kreisen der Lehrer, der Landwirte und der Tierschutzvereine des ganzen Landes mit der grössten Freude begrüsst Verordnung des Herrn Kultus- und Unterrichtsministers den Brudervereinen zur freundlichen Kenntnisnahme mitzuteilen, in der Hoffnung, dass das mit dieser Verfügung gegebene Beispiel alsbald überall Nachahmung finden werde.

Mit ausgezeichnete Achtung

Budapest, im Mai 1906.

Isidor Máday von Maros

Präsident.

August Franke

Sekretär.

Gustav Grimm

Vizepräsident.

Máday-Chernel: Madárvédelmi törekvések.

9

LETTRE CIRCULAIRE

à l'adresse des principales sociétés protectrices des animaux
à l'étranger.

Le protection des oiseaux utiles est une des tâches les plus importantes de l'oeuvre de protection des animaux.

Et comme la protection des oiseaux utiles ne peut être assurée que par une organisation internationale, la plupart des États du monde ont adhéré à la Convention internationale conclue à Paris en 1895 et qui a pour but d'assurer par voie internationale la protection des oiseaux utiles.

La dite convention internationale contient la disposition, d'ailleurs naturelle, que les États doivent se communiquer entre eux toutes les mesures prises pour la protection des oiseaux utiles. Aussi nous eûmes l'honneur d'informer, le 16 mai 1901 sous No 201/901 les sociétés protectrices des animaux à l'étranger d'une ordonnance par laquelle M. Ignace Darányi, ministre de l'agriculture, a assuré la protection générale et obligatoire de 89 espèces d'oiseaux utiles.

Par la présente lettre nous avons l'honneur de communiquer aux sociétés protectrices des animaux à l'étranger une mesure récente prise dans l'intérêt de la protection des oiseaux utiles.

La Société hongroise protectrice des animaux a adressé à M. le ministre des Cultes et de l'Instruction publique la requête le priant de vouloir bien ordonner que dans toutes les écoles primaires du royaume, à l'exemple des États Unis d'Amérique, une journée soit vouée entièrement à la protection des oiseaux utiles (Birds Day) et en même temps aux arbres (Arbor Day).

M. le ministre des Cultes et de l'Instruction publique, Comte Albert Apponyi, appréciant les arguments invoqués

dans notre pétition a adressé à tous les organes et à toutes les autorités supérieures de l'instruction primaire une ordonnance datée du 27 avril 1906, sous No 26120, dont nous reproduisons ici les parties suivantes :

„La Société hongroise protectrice des animaux m'a présenté une requête demandant d'établir dans les écoles primaires du royaume deux institutions qui, dans les États Unis d'Amérique du Nord, fonctionnent depuis des années avec des résultats très satisfaisants et qui se perfectionnent de plus en plus.

L'une de ces institutions est le jour des oiseaux (Birds Day); l'autre, le jour des arbres (Arbor Day).

Dans toutes les écoles de l'Union Américaine une journée est entièrement vouée, chaque année, aux oiseaux, et ce jour-là, le maître d'école tout en se conformant à la capacité de ses élèves, tient un discours éloquent et instructif sur la vie des oiseaux et sur leur importance dans la nature, dans l'économie domestique et même dans la vie morale de l'homme.

De même, dans toutes les écoles de l'Union une journée est vouée aux arbres. Ce jour-là, le maître d'école explique à ses élèves l'importance des arbres. Mais on veille surtout, à ce que chaque enfant plante quelques jeunes arbres dans un endroit dénudé. Ces arbres grandissent avec l'enfant et deviennent ainsi comme une partie de son être.

Pour introduire ces deux institutions en Hongrie, j'ordonne que — dès l'année 1906, si faire si peut — et dans toutes les écoles primaires du pays (dans celles de l'État, des communes, des associations religieuses et des particuliers) — un jour du mois de mai ou de juin, fixé par les autorités scolaires, soit entièrement consacré à ce que le maître d'école donne aux enfants des explications sur la nature et l'importance des oiseaux utiles, sur la nécessité de la protection et de l'augmentation de ces oiseaux, sur les moyens d'y arriver. Les instituteurs profiteront aussi de cette occasion, pour faire connaître l'influence des arbres et des arbrisseaux sur la indification et sur la multiplication des oiseaux, et pour expliquer, ainsi, la

grande importance des arbres et des pépinières. Là où les conditions locales le permettent et le motivent, l'instituteur veillera également à ce que, en plantant des arbres et des arbrisseaux promettant le meilleur profit par rapport aux besoins du pays, le „jour des oiseaux et des arbres“ devienne mémorable et, en même temps, utile . . .

Je suis persuadé que les instituteurs exécuteront fidèlement et consciencieusement mes ordres qui visent à favoriser le bien-être du peuple et qu'ils s'appliqueront à ce que l'amour de l'arbre et de l'arbrisseau se propage parmi le peuple, puisque, avec la protection et le soin des arbres et arbrisseaux, naissant aussi dans l'âme et dans l'intelligence populaire la protection et le soin des oiseaux utiles.

Messieurs les inspecteurs de l'instruction primaire auront à me soumettre leurs rapports sur les résultats de cette disposition, ainsi que les noms des maîtres d'école qui pour acclimater cette institution dans le pays ont témoigné un zèle louable.

Budapest, 27 avril 1906.

Apponyi.“

Notre association croit accomplir un agréable devoir en communiquant aux sociétés protectrices des animaux à l'étranger de cet ordre de notre ministre, qui s'inspire des intentions les plus nobles et qui a été accueilli avec la plus grande joie par les instituteurs, les cultivateurs et les associations protectrice des animaux dans tout notre pays. Nous Vous en faisons part avec le désir et dans l'espoir que l'exemple donné par cette disposition soit bientôt suivi dans tous les états du monde.

Veillez agréer l'assurance de notre très haute considération.

Budapest, le mai 1906.

Isidore Máday de Maros

président.

August Franke

Secrétaire.

Gustav Grimm

vice-président.

A CIRCULAR

to all important foreign Societies for the Prevention of
Cruelty to Animals.

The protection of useful birds forms one of the most important tasks of the Society for the prevention of cruelty to animals. And as the protection of useful birds can only be insured when internationally organised therefore the most countries of the world have joined the Convention which was formed in Paris in 1895 for the protection of useful birds.

The above-mentioned international Convention provides that all measures taken to secure the protection of birds should be made known to all other countries.

From this point of view we informed you on May 16th 1901 (according to paragraph 201/901. of the rules of the Society) of the regulations by which the minister of Agriculture Ignatius de Darányi insured the general and unconditional protection of 89 species of useful birds. In the present Circular we beg to apprise the foreign Societies for Prevention of cruelty to Animals of a new measure passed for the protection of birds.

The Hungarian Society for the prevention of cruelty to Animals presented a petition to the Minister of Education to set apart a day after the exemple of the United States of North America in all national schools of the country, to be devoted to the protection of birds (called Bird's Day), and in connexion with this another day dedicated to trees (Arbor Day). The minister of Education Count Apponyi taking in consideration the arguments of our petition graciously accepted the proposals of the national school authorities, and issued an order on April 27th 1906. (paragraph 26120), from which we beg to communicate the following extract:

„The Hungarian Society for the prevention of cruelty to animals has addressed itself to me, to establish in the National Schools of this country two institutions similar to those which have been working for years with success in the United States of America and are steadily developing.

One of the institutions is the Bird's Day, the other the Arbor Day.

In all schools of the United States a day has yearly been set apart, which is entirely devoted to birds, on which day also the teacher gives a beautiful and touching lecture on the life of birds, their importance in the economical arrangements of nature, in agriculture and in the intellectual life of man. In the same manner in all schools a certain day of the year has been dedicated to trees. On this day the teacher explains the importance of trees. Special weight is attached to each child planting a few young trees in suitable vacant places, which are to grow with the child and so to speak form part of his being. For the purpose of establishing the above named institution I decree that commencing, if possible with the following year 1906, a day shall be set aside in all the national, corporative, private and elementary schools of the country in the month of May or June; a day chosen by the authorities and devoted by the teachers for the purpose of making the scholars acquainted with the nature and importance of useful birds, with the necessity of protecting and breeding them and the means and ways to accomplish these purposes. And they shall make use of this day to point out the influence that trees and shrubs have upon the nesting and breeding of birds, and so explain the use of trees and bushes. Where the local authorities of the country permit, the teacher should aim at making the Bird's and Arbor Day a memorable and lastingly useful one by causing the children to plant such trees as are most useful to the country . . .

I am convinced that the National School teachers will conscientiously carry out the dispositions I have laid down for the welfare of the people so that the love of trees

and shrubs will be spread among the people and that the protection and cultivation of trees and bushes and the care of useful birds will grow side by side in their hearts and minds.

I request you to send me in due time a report of the result of my dyspositions, and the names of those teachers who have shown particular zeal in promoting them.

Budapest, April 27th 1906.

Apponyi "

Our society regards it as a pleasant duty to make known to its brother Societies the above-mentioned decree of his Excellency the Minister of Education, which has sprung from the noblest motives, and has been joyfully accepted by the teachers, farmers and Societies for the prevention of cruelty to animals; and we hope that the good example given will soon be imitated in all other countries.

With kind regards

Budapest, May 1906.

Isidore Máday de Maros
president.

August Franke
Secretaire.

Gustav Grimm
vize-president.

VII.

Az Országos Állatvédő-Egyesületnek az «Országos Ifjúsági Madárvédő - Liga» megalapításáról szóló alapvető kiadványa.

347/1907. szám.

FELHIVÁS ÉS KÉRELEM

az elemi iskolák tisztelt tanítóihoz és tanítónőihöz.

Önök előtt ma már nem szükséges hosszasabban bizonyítani azt a nagy jelentőséget, melyet a mező- és erdőgazdaságra nézve a hasznos madarak védelme képvisel. Ennek a jelentőségnek felismerését hatalmasan előmozdította gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter úr önagyméltóságának korszakos rendelete, melylyel a „Madarak és Fák Napja“-nak évenként való megünneplését az ország valamennyi elemi iskolájában rendszerezítette.

Ennek az iskolai ünnepélynek létesítése hazánkban csakhamar élénk visszhangot keltett mindenfelé és a magyar tanítók, akik minden szép és magasztos eszmének az ifjúság nemesbítésére czélozó intézkedésnek mindenkor lelkes ápolói, a madarak védelmének ügyét is lelkes buzgalommal felkarolták.

Nyilvánult ez abban, hogy a „Madarak és Fák Napja“-t mindig több és több iskolában a szép intézményhez méltó módon megünneplik, hogy nyilvános előadásokban a felnőtteket is a madárvédelem ügyének megnyerni igyekeznek, hogy mindig több és több munka jelent meg, mely a madarak védelmét tárgyalja és nyilvánul végre abban is, hogy legújabbán az a törekvés merült fel, hogy az elemi iskolák tanulóinak körében mozgalom indíttassék oly

irányban, hogy az ország összes tanuló-ifjúsága mintegy a madarak védelmére hivatott nagy sereggé szerveztessék.

Ez a mozgalom az ország különböző részeiben azzal a jelszóval indult meg, hogy az ország egész ifjúsága a madárvédelem érdekében egy Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga kötelékében egyesíttessék.

Az Országos Állatvédő-Egyesület egyrészt azért, hogy ez a mozgalom egy már rendelkezésre álló központból irányíttassék, másrészt azért, hogy a liga szervezése ügyében hozzá érkezett kérdéseknek és kéréseknek megfelelhessen, de leginkább azért, hogy ennek az üdvös és szép reményekre jogosító mozgalomnak minél gyorsabb és teljesebb, az egész országra kiterjedő sikert biztosítson:

elhatározta, hogy az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligát lehetőleg az ország minden elemi iskolájában az Önök szíves segítségével bevezetni igyekeznek.

Az O. Á. V. E. ennek a célnak elérése érdekében kifejtendő tevékenységet, valamint a liga szervezését is a lehető legegyszerűbb, tehát legkönnyebben megvalósítható alakban szervezi.

Az O. I. M. L. nem képezne alapszabályokon nyugvó akár országos, akár vidéki egyesületeket, nem ismerne tisztikart, pénztárt és üléseket, hanem tisztán oly módon létesülne, hogy a gyermekek, kiket tanítóik az állatok iránt való szeretetnek erkölcsi súlyáról, az állatok kínzásával járó kegyetlenkedés gyűlöletességéről, a madarak ethikai jelentőségéről és közgazdasági értékéről, azok kímélésének és megvédésének szükségéről oktatásaik folyamán meggyőzték és előkészítették, egyszerű fogadalmat tegyenek arra nézve, hogy az állatok, kiváltképpen pedig a madarak védőivé szegődnek.

Az O. Á. V. E. ebből a célból a mellékelt mintához hasonló szövegű és alakú nyomtatványt készíttette és tartja készenlétben avégből, hogy azokat minden tanügyi hatóságnak, tanítótestületnek, igazgatónak vagy tanítónak egyszerű megkeresésére a kívánt mennyiségben díj nélkül megküldje.

Ez a nyomtatvány egy megfelelő ünnepélyességgel

rendezendő alkalommal a tanulóknak felolvastatván és megmagyaráztatván, annak egyik lapját (A) a tanuló a fogadalom elmondása után aláírja s az így aláírt lapokat a tanítók az iskolában őrizet alá veszik.

A nyomtatvány másik lapja (B), mely névre szól, igazolványt képez az illető tanuló számára arra nézve, hogy a liga tagjai közé soroztatott.

A madárvédő-liga eszméjével úgyszólván egyidőben felmerült az az eszme is, hogy a liga tagjai országszerte ugyanazon egy jelvényt nyel láttassanak el, hogy azt összetartozandóságuk jeléül viselhessék.

Ily jelvények máris kaphatók Brust Béla műtermében (Budapest, VII. ker., Erzsébet-körút 23.), százanként tíz koronával, ami darabonként tíz fillér árnak felel meg. Mivel azonban a nevezett cég, ha száz darabnál kevesebb rendeltetik, a jelvényeket darabonként tizenkettő (12) fillérrel számítja, ajánlatos, hogy annyi megrendelés gyűjtsék és eszközöltessék egyszerre, hogy a megrendelt jelvények száma száznál kevesebb ne legyen.

A tisztelt tanítók és tanítónők a helyi viszonyok mérlegelése nyomán fogják majd eldönteni azt a kérdést, vajjon általában igényelhető-e a gyermekektől, illetőleg azok szülőitől a jelvények költségével járó áldozat, vagy hogy ez kivált a szegényebb tanulók érdekében más forrásból pótolható-e. Ugyancsak a tanítók és tanítónők szintén saját ügykörükben és a pedagógiai szempontok, illetőleg az egész madárvédelmi akció sikere szempontjából fogják mérlegelni azt is, vajjon az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligához való csatlakozás, illetőleg a fogadalmak átvétele és a tagsági jegyek kiállítása alkalmával egyidőben a liga jelvényei is kiosztásra kerüljenek-e vagy pedig a jelvények kiosztása egy külön ünnepélyes alkalomra tartassék fenn.

Az O. I. M. L. alakítására irányuló mozgalomnak és az O. Á. V. E. jelen felhívásának célja és lényege az, hogy a tanuló-ifjúságnak minél nagyobb része és minél előbb soraközzék az állat-, illetőleg madárbarátok és védők országos kötelékéhez. És azért Önöket, a tisztelt tanítókat

és tanítónőket arra kérjük, hogy felhívásunkat szíves figyelemre méltassák és a liga megalakításához szükséges és általunk díj nélkül és postadíjmentesen szállított nyomtatványokat a tanulók számának megfelelő mennyiségben minél előbb megrendeljék. Csak azt jegyezzük meg, hogy munka- és postaköltségekímélés szempontjából kívánatos, hogy minél több megrendelés történjék egyszerre és egy címre.

Ezek után a legszebb reményekkel bízunk tisztelt tanítóink és tanítónőink hazafias érzületére az O. I. M. L. ügyét és kérjük, hogy ebben az irányban is egyesületünk tevékenységét hathatósan támogatni szíveskedjenek.

Az Országos Állatvédő-Egyesület nevében:

Máday Izidor s. k.
elnök.

Grimm Gusztáv s. k.
alelnök.

Monostori Károly s. k.
titkár.

Túllapon az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga szervezéséhez szükséges, az Országos Állatvédő-Egyesület által kiadott és ott (Budapest, IX., Ernő-utca 11—13.) díj nélkül kapható nyomtatványok mintája.

A) lap.

ORSZÁGOS ÁLLATVEDŐ-EGYESÜLET.

Álulírott, mint az

ORSZÁGOS IFJÚSÁGI MADÁRVEDŐ-LIGA

tagja, komolyan megfogadom:

hogy a madarakat, kiváltképpen pedig a törvényesen védett hasznos madarakat mindig kímélem és megbecsülöm, azokat sem puskával, sem parittyával, sem hálóval, sem lépvesszővel, sem semmiféle más eszközzel nem üldözöm és nem bántalmazom,

hogy ezeknek a madaraknak sem fészkeiket, sem tojásait el nem szedem és el nem pusztítom,

hogy mindenfajta háziállattal, lóval, csikóval, tehénnel, borjúval, birkával, báránnyal, disznóval, malaczczaal, apró baromfival stb. kíméletesen és szeretettel bánok,

hogy kutyát, macskát, békát, gyíkot, bogarat, sem semmiféle más állatot nem bántalmazok, nem kínozok és nem üldözök,

hogy ezeket nemcsak magam vallom és követem, hanem minden gyermektársamat, kit madárfészekromboláson vagy állatkínzáson rajtakapok, lehetőleg visszatartom kegyetlen és oktalan szándékától és rajta leszek, hogy belőle is állatvédő pajtást faragjak.

Kelt..... 19..... hó.....n.

.....
aláírás.

B) lap.

AZ ORSZÁGOS IFJÚSÁGI MADÁRVÉDŐ-LIGA
tagjával

.....ai
iskola tanulója jelentkezett és bejegyeztetett.

..... 19..... év..... hó.

AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ-EGYESÜLET.

Ennek a *B)* lapnak hátsó oldalán az *A)* lapon foglalt fogalom szövege van ismételve a célból, hogy a liga tagjának mintegy emlékeztetőül szolgáljon. A *B)* lap a liga tagjánál marad.

VIII.

Az Országos Állatvédő-Egyesületnek a népiskolai ifjúsághoz intézett felhívása az «Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga» tárgyában.

Kiadatott 1907. évi augusztus hóban. (L. Gyermek-Naptár 1907—1908.)

Kedves gyermekeim!

Ennek a Naptárnak minden olvasója, legyen az fiú vagy leány, nemcsak a Naptárból, de a tanító vagy a tanítónő okos magyarázatából ismeri azt a véghetetlen hasznot, melyet a madarak, a szabad természetnek ezek a legszebb ékességei az egész emberiségnek szereznek.

Az emberek nemcsak gyönyörködhetnek a kedves állatok pompás énekében, hanem mivel a madarak majdnem mindnyájan csakis férgekkel, bogarakkal és hernyókkal táplálkoznak, megszámlálhatatlan milliókban irtják éppen azokat a kis állatkákat, melyek pusztítják a gabonákat, rontják és károsítják a gyümölcsöket, a konyhakerteket, az erdei fákat.

A különböző fajta káros rovarok, férgek és hernyók, amint tudjátok, gyakran oly mértékben szaporodnak el, hogy vetések és kertek, gyümölcsösök és berkek termésében néha igen is nagy kárt okoznak, sőt néha-néha annyira hogy alig marad valami.

Már most ezek, a mezőnek és erdőnek, gyümölcsösnek és szőlőnek, vetéseknek és kerteknek annyi kárt tevő férgek, ha a madarak őket táplálékul nem keresgelnék össze és falnák fel, annyira elszaporodnának, hogy tőlük meg nem maradna épségben sem gabona, sem fűszál, sem gyümölcs, sem szőlő, sem semmiféle termés és az emberek és állatok nem tudnának miből megélni.

Ebből is láthatjátok kedves gyermekeim, hogy milyen megbecsülni való barátja az emberiségnek a madár s valóban legderekabb segítőtársa a gazdának és kerésznek.

De ezeknek a mi kedves barátainknak, a madaraknak, sok az ellensége: a ragadozó állatok és madarak minden fajtája, amin nincs mit csodálkozni, mert ezek az állatok prédából élnek és válogatás nélkül ott veszik, ahol kapják. Annál csodálatosabb és annál inkább sajnálatos, hogy kedves madarainkat, a szabad természet eme díszzeit, az embereknek ezeket a valójában megbecsülhetetlen barátjait éppen maguk az emberek is eléggé oktalanul és gonoszul üldözik, lövöldözik, fiókáikat és tojásaikat elszedik, fészkeiket elpusztítják.

De még az apró emberek, a gyermekek között is találkoznak akárhányan, akik még nem tudják, mert nekik kellőképpen meg nem magyarázták, hogy miért nem szabad a madarakat, fészkeiket, tojásaikat és fiókáikat bántani és miért kell mindnyájunknak mindent elkövetni, hogy a madarak szeretetével és kímélésével azok minél inkább elszaporodjanak.

Elmondtuk, hogyha káros férgekkel táplálkozó madaraink nem volnának, nem maradna meg vetés, nem lenne termés sem földön, sem mezőn, sem kertben, sem szőlőben.

Ebből világos, hogy az egész ország, valamennyiünk érdeke azt kívánja, hogy a káros férgemet irtó madarakat mindenkor és mindenki kímélje és ezzel is elszaporodásukat elősegítse. Mert ha van bőven gabona és gyümölcs, takarmány és eleség, akkor van haszon és kereset, jólét és gyarapodás országszerte.

Ha tehát a madarakat kíméljük, hasznot teszünk az egész országnak.

De ebből világos az is, hogy országos dologról lévén szó, nem elég, ha itt-ott néhány gyermek, egy-egy iskola vagy község gyermekei állanak a madarak kímélői és védői közé, hanem magyar hazánk minden községének minden iskolájában valamennyi gyermeknek tudni, érteni

és éreznie kell, hogy minő nagy szolgálatot tesz az országnak, ha a hasznos madarakat kíméli és védi és országszerte valamennyi gyermeknek meg kell fogadni, hogy a madarakat és azok fiókáit nemcsak kíméli és megvédi, de mindent elkövet arra nézve, hogy ezt mások is megtegyék.

Ázért, hogy az ország valamennyi gyermekét ebben a szép és nagy dologban: a madarak szeretetében egyesítsük, úgyszólván egy kalap alá hozzuk, azért létesült és létesül az

ORSZÁGOS IFJÚSÁGI MADÁRVÉDŐ-LIGA.

Liga, az annyit jelent, mint szövetség vagy szövetkezés. Az ifjúsági madárvédő-liga tehát annyit jelent, hogy az ország valamennyi iskolás gyermeke, de még a nagyobb iskolák tanulói is mindnyájan vallják a madarak kímélését, szeretetét és védelmét és vállalják, hogy a madaraknak minél több barátot és védőt szereznek.

Az „Országos Állatvédő-Egyesület“ azt óhajtja, hogy az ifjúsági madárvédő-ligának minden gyermek, fiú és leány tagja legyen.

Ezért az „Országos Állatvédő-Egyesület“ hozzátok, kedves gyermekeim, azzal a felhívással fordul, hogy a tanító urat vagy a tanító nénit, akik titeket szeretettel, okos beszéddel és atyai tanácsal jóra való, hazaszerető, jószívű és jólelkű emberekké igyekeznek nevelni, kérjétek meg, hogy ti is az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga tagjai lehessetek.

Arra pedig, hogy ti is az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga tagjai lehessetek, nem szükséges egyéb, mint hogy a tanító úr vagy tanító néni titeket meggyőzzön kedves madaraink értékéről és nagy hasznáról, hogy megfogadjátok, hogy a madarakat szeretni, kímélni és védeni fogjátok és

hogy azon lesztek, hogy ezt tegyék mások is.

Ha így el vagytok készülve arra, hogy mindnyájan a madarak védelmére egyetemben és összesen szövetkeztek, akkor kaptok egy-egy czédelát, melyet néktek a tanító úr vagy tanító néni felolvas és megmagyaráz, ti pedig aláírjátok.

Ez a czédula pedig következőleg szól:

ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ-EGYESÜLET.

Alulírott, mint az

ORSZÁGOS IFJÚSÁGI MADÁRVÉDŐ-LIGA

tagja, komolyan megfogadom:

hogy a madarakat, kiváltképpen pedig a törvényesen védett hasznos madarakat mindig kímélem és megbecsülöm, azokat sem puskával, sem parittyával, sem hálóval, sem lépvesszővel, sem semmiféle más eszközzel nem üldözöm és nem bántalmazom,

hogy ezeknek a madaraknak sem fészkeit, sem tojásait el nem szedem és el nem pusztítom,

hogy mindenfajta háziállattal, lóval, csikóval, tehénnel, borjúval, birkával, báránnyal, disznóval, malaczczal, apró baromfival stb. kíméletesen és szeretettel bánok,

hogy kutyát, macskát, békát, gyíkot, denevért, vakondot, bogarat, sem semmiféle más állatot nem bántalmazok, nem kínozk s nem üldözök,

hogy ezeket nemcsak magam vallom és követem, hanem minden gyermektársamat, kit madárfészekromboláson vagy állatkínzáson rajtakapok, lehetőleg visszatartom kegyetlen és oktalan szándékától és rajta leszek, hogy őt is állatvédő pajtássá tegyem.

Kelt..... 19..... hó..... n.

.....
aláírás.

Ha ezt a czédulát aláírtátok, azt a tanító úr vagy tanító néni töletek elszedi és egybegyűjtve megőrzi, hogy mindig tudja, kik voltak azok a derék és jólelkű gyermekek, akik a Madárvédő-Ligához sorakoztak.

Minden gyermek, aki a czédulát aláírta, egy másik czédulát kap, amely bizonyítvány arról, hogy az illető gyermek a Madárvédő-Ligának szintén tagja.

Ez a czédula pedig a következőleg szól, ha például Kovács Sándorról, a nagyhádi községi iskola tanulójáról van szó:

AZ ORSZÁGOS IFJÚSÁGI MADÁRVÉDŐ-LIGA

tagjául Kovács Sándor, a nagyhádi községi iskola tanulója jelentkezett és bejegyeztetett.

Kelt Nagyhat, 1907hón.

Az Országos Állatvédő-Egyesület.

Ennek a czédulának a másik lapján pedig fel van jegyezve mindaz, amit a czédula tulajdonosa, mint a liga tagja megfogadott.

Ezt a czédulát pedig, kedves gyermekeim! mindannyian nagy becsben tartjátok és őriztétek meg, mint annak bizonyosságát, hogy a Madárvédő-Liga tagjai vagytok és kötelességet vállaltok az iránt, hogy a madarakat megvédjétek minden ellenségtől.

Egy derék tanítónak az a kedves gondolata támadt, hogy legyen egy jelvény, mely a Madárvédő-Liganak tagjai ruhájukra feltűzhessenek, hogy így mindenki tudja és megláthassa, hogy az, aki viseli, a Madárvédő-Liga tagja.

Kedves gyermekek! Most mindent elmondottunk, amit az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligáról tudnotok szükséges.

Hogy mit jelent az, ha a gyermekek az állatvilág és kivált a madarak védőivé szegődnek; hogy mit jelent az, ha sok ezer és ezer gyermek az állatok és madarak szeretetében és kímélésében, megóvásában és védelésében szövetkezik és kezet fog az irgalom és szeretet nevében a hazá javára: mindezt azok, akik titeket tanítanak és vezetnek, jó szívvel fogják nektek megmagyarázni.

Rajtatok áll, hogy azt, amit vállaltatok és komolyan megfogadtatok, mindig szem előtt tartjátok és híven teljesítétek és akkor áldás fogja kísérni munkátokat!

Isten veletek!

Az Országos Állatvédő-Egyesület.

Az igen tisztelt tanítók és tanítónők szíves figyelmébe ajánljuk a következőket:

A felhívásunkban említett kétrendbeli czédulákat az Országos Állatvédő-Egyesület kinyomatta, készletben tartja és a tanítótestület bármelyik tagjának megkeresésére a kívánt mennyiségben postán minden díj nélkül megküldi. A megkeresések levélben vagy levelezőlapon az „Országos Állatvédő-Egyesülethez” Budapest, IX., Ernő-utca 11—13. intézendők.

A jelvények Csörgey Titusz, a Magyar Ornithologia Központ tagjának rajza után Brust Béla székesfővárosi műtermében készültek.

A kerek jelvény nemzeti színű háttérrel egy madarat ábrázol, ezzel a körirattal: Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga.

E jelvények a nevezett czégnél (Budapest, VII., Erzsébet-körút 23) százanként tíz koronáért kaphatók.

IX.

Az Országos Állatvédő-Egyesület felterjesztése a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga tárgyában.

349/1907. szám.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Áz a meggyőződés, hogy az állatvédelemnek eredményes propaganda csakis a gyermekek nevelésével szerezhető, egyesületünket, valamint az ország többi állatvédő-egyesületeit is arra indította, hogy tevékenységünk fősúlyát a tanulóifjúság megnyerésére fektessék.

Áz ebben az irányban történt lépések és kísérletek sorozatából kiemeljük, hogy több évvel ezelőtt a Soproni Állatvédő-Egyesület az iskolák tanulóit, mint az Állatvédő-Egyesület ifjúsági tagjait vette be kebelébe és velük egy „Emléklap“-ot íratott alá, melyben az illetők magukat kötelezték arra, hogy az állatokat és kíváit a madarakat kímélni fogják.

Áz Országos Állatvédő-Egyesület 1905/6-iki „Gyermek-naptár“-ában első helyen egy felhívást intéztünk a tanulóifjúsághoz, hogy állatvédő egyesületeket alakítsanak, mely egyesületeknek alapjául az a fogadalom volt kijelölve, hogy az illető gyermek az állatokat nem bántalmazza és üldözi, a madárfészkeket és tojásokat el nem szedi és el nem pusztítja, és hogy ezeket nemcsak maga vallja, hanem rajta lesz, hogy mások is így cselekedjenek.

Á „Madarak és Fák Napja“-nak Nagyméltóságod által az ország összes népiskoláiban történt rendszerezése óta egy Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligának eszméje merült föl, mely azonban az alapszabályok tervezésénél tovább nem jutott.

Ez előzmények után és az ügy beható tárgyalása nyomán egyesületünk elhatározta, hogy az egész országra nézve egységes alapon mozgalmat indít egy Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga létrejötté érdekében, de minden

főlsleges alakíságot mellöz, azaz eltekint minden alapszabályszerű vagy egyleti alapon való szervezkedéstől és a Madárvédő-Ligát egy minden iskolában ismétlődő egy-szerű aktusnak alapjára fekteti, mely abból áll, hogy a gyermekek, mint az állatok és kivált a madarak védői, fogadalmat tesznek és erről egy igazoló jegyet kapnak.

Áz ez irányban tett lépések elsejét egy, az ország összes néptanítóhoz intézett felhívás képezi, mely az „Állatvédelem“ tisztelettel idemellékelt augusztusi számában foglaltatik.

Ezt követi egy, az elemi iskolák ifjúságához intézett és az 1907/8. „Gyermeknaptár“-ban első helyen közölt és a mellékelt kefelevonatban tiszteletteljesen bemutatott felhívás.

Á mindkét rendbeli felhívásban említett nyomtatványt valamint a liga jelvényét szintén van szerencsénk Nagyméltóságodnak tiszteletteljesen bemutatni.

Nagyméltóságod f. é. május hó 13-án 1387. eln. szám alatt kelt leiratában azt a reánk nézve értékes és nagyra-becsült kijelentést méltóztatott tenni, hogy egyesületünket hazafias irányú törekvéseiben erkölcsileg szívesen támogatni kegyeskedik.

Nagyméltóságodnak eme nagybecsű kijelentésére való tiszteletteljes hivatkozással bátrak vagyunk Nagyméltóságodat arra kérni, hogy az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga érdekében az elemi iskolák tanítóságához intézett felhívásunkat az illetékes tanügyi hatóságok útján, az érdekeltek figyelmébe ajánlani kegyeskedjék.

Mély tisztelettel maradtunk

Budapest, 1907. évi augusztus 25-én.

Nagyméltóságú Miniszter Úrnak

az Országos Állatvédő-Egyesület nevében

(az Országos Állatvédő-Egyesület pecsétje)

Grimm Gusztáv s. k.
alelnök.

Máday Izidor s. k.
elnök.

Hänsler Károly s. k.
h. titkár.

X.

Vallás- és közoktatásügyi miniszter az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligának működéséhez hozzájárul.

Magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter.

27171. szám.

**Gróf Apponyi Albert miniszternek 1908 június hó 15-én
27171 sz. a. az Országos Állatvédő-Egyesülethez intézett
leírata.**

Az Országos Állatvédő-Egyesületnek Budapest. Mult évi augusztus hó 25-én 349. sz. alatt kelt felterjesztésére a kir. tanfelügyelőségekhez intézett rendeletem mását azzal küldöm meg az Egyesületnek, hogy megkeresésemre a belügyminiszter úr folyó évi február hó 27-én 8062. sz. alatt kelt nagybecsű intézkedésével hozzájárult az Egyesület által tervezett Madárvédő-Liga alapszabályon és formális egyesületen kívüli működéséhez.

Budapest, 1908. évi június hó 15-én.

A miniszter helyett:

Tóth s. k.
államtitkár.

XI.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete az Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga szervezése érdekében.

Gróf Apponyi Albert miniszternek 1908 június 15-én 27171. sz. a. kelt, valamennyi kir. tanfelügyelőhöz és tanfelügyelői kirendeltséghez intézett körrendelete.

Az állatvédelemnek eredményes felkarolása csakis az ifjúság nevelésével érhető el. Evégből az Országos Állatvédő-Egyesület az 1905/6-iki „Gyermennaptár“-ban felhívást intézett a tanulóifjúsághoz állatvédő-egyesületek alakítására. Ezen egyesületek alapjául az a fogadalom volt kijelölve, hogy az illető gyermek az állatokat nem bántalmazza, nem üldözi, a madárfészkeket és tojásokat el nem szedi, el nem pusztítja és hogy ezeket nemcsak maga vallja, hanem rajta lesz, hogy mások is így cselekedjenek.

Hogy pedig különösen a madárvédelem a tanulóifjúság körében az egész országban egységesen szerveztessék, a nevezett egyesület mozgalmat indított egy Országos Ifjúsági Madárvédő-Liga létrejötté érdekében, melynek szervezete minden fölösleges alakíságot mellöz, azaz: a belügyminiszter úr engedélyével eltekint minden alapszabályszerű vagy egyesületi alapon való szervezkedéstől és a Madárvédő-Liga tagjait fogadalom alapján arra kötelezi, hogy az állatokat, kivált pedig a madarakat megvédelmek. A fogadalomról minden fogadalmat tett tanuló egy nyomtatott szövegű lapot és egy jelvényt kap. A nyomtatvány egyik lapja a fogadalom szövegét, másik lapja pedig az illetőnek a ligába történt felvételét igazolja. Az ízlésesen kiállított nyomtatványt az O. Á. V. E. (Budapest, IX., Ernő-utca 11—13) az érdeklődő tanítóknak, tanító-

nőknek díjmentesen bocsátja rendelkezésére, ellenben a jelvényekért tömeges megrendelésnél darabonként 10 fillér fizetendő.

Miután kiváló gondoskodásom tárgyát képezi, hogy a „Madarak és Fák Napja“ a gyakorlati életben a lehető legjobb erkölcsi és anyagi eredményeket hozza létre, ami csak úgy lehetséges, ha a gyermekek az állatok iránt való szeretetnek erkölcsi súlyáról, az állatok kínzásával járó kegyetlenkedés gyűlöletességéről, a madarak közgazdasági értékéről, azok kímélésének és megvédésének szükségességéről meggyőzetnek, kötelességévé teszem a kir. tanfelügyelő úrnak, hogy buzdítsa a tanítókat a szóban forgó liga megalakítására, annak eredményéről pedig iskola-látogatásai alkalmával szerezzen meggyőződést.

XII.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete az Országos Állatvédő-Egyesület által kiadott Gyermeknaptár érdekében.

Valamennyi kir. tanfelügyelőségnek és tanfelügyelőségi kirendeltségnek.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

92220/1904. szám.

KÖRRENDELET.

Tekintettel az állatvédelmi eszmék nevelő hatására, már hivatali elődöm 91150/1900. számú rendeletében felhívta az elemi iskolai tanítókat arra, hogy az állatvédelmi eszmének a népiskolákban való terjesztésére minden alkalmat ragadjanak meg. Az Országos Állatvédő-Egyesület most arról értesít, hogy a tanfelügyelőséget 334/1904. szám alatt „Gyermeknaptár“ című kiadványának hatáskörében való terjesztésére felkérte.

Nevezett egyesület céljait a magam részéről is helyeseknek és támogatandóknak találván, megkeresését a tanfelügyelőségnek figyelmébe ajánlom.

Budapest, 1904. évi december 21-én.

Berzeviczy s. k.

XIII.

A Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségének alapszabályai.

109/1909.

A Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségének alapszabályai.

I. A szövetség címe, székhelye.

1. §.

A szövetség címe: „Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetsége“.

Székhelye: Budapest.

II. A szövetség célja és eszközei.

2. §.

A szövetség célja: az állatvédelem érdekeinek hatékonyabb támogatására és előmozdítására az állatvédelem érdekeit szolgáló országos és vidéki állatvédő-egyesületeket vagy egyéb egyesületeknek alapszabályszerűleg fennálló állat- és madárvédő szakosztályait önálló működésük és szabad tevékenységük teljes épségben hagyása mellett egy szövetséggé tömöríteni.

Eszközei: a) az ifjúságnak a természet megismerése és szeretete irányában való nevelése érdekében az iskolákkal és a tanfériakkal, elsősorban a népiskolákkal szoros kapcsolatot és állandó érintkezést tart fenn;

b) az Orsz. Állatvédő-Egyesület által kezdeményezett „Madarak és Fák Napja“-nak az ország valamennyi népiskolájában a vallás- és közoktatásügyi miniszter által 1906. évben elrendelt iskolai ünnepnek intézményét fejleszti és támogatja;

c) az Orsz. Állatvédő-Egyesület által az 1907-ik évben a népiskolák ifjúsága körében alapított Ifjúsági Madárvédő-Liga intézményét fejleszti;

d) az állat- és madárvédelem érdekében fennálló törvényes intézkedések végrehajtását ellenőrzi, azok fokozatos kiegészítésére, újak alkotására hatni törekszik;

e) az állatoknak indokolatlan vagy felesleges kínzása és öldöklése ellen a jóakaró felvilágosítás és oktatás fegyvereivel keres orvoslást, e célra a hatóságok támogatását kieszközli és az élő állatokon végzett kísérletek körül esetleg észlelhető visszaéléseket az e részben fennálló kormányrendeletekre való utalással, közbelépésével megszüntetni igyekezik;

f) az állatvédelem érdekeivel ellenkező előítéletek és gyakorlatok ellen szót emel és azok megszüntetéseért küzd;

g) az állat- és madárvédelem körül érdemeket szerzett egyéneket erkölcsi elismerésben részesíti;

h) arra hatni igyekezik, hogy minél több iskolával kapcsolatban az állat- és növényvilágot szemléltetőleg ismertető kertek létesíttessenek és hogy

i) kivált a nagyobb városok közelében, a gyermekek testi és lelki épsége érdekében, úgynevezett erdei iskolák keletkezzenek.

III. A szövetség szervezete.

3. §.

A szövetség szervezetét alkotják: 1. a szövetség tagjai; 2. a szövetségi nagygyűlés; 3. a végrehajtó-bizottság.

IV. A szövetség tagjai, a tagok jogai és kötelességei.

4. §.

Minden állatvédő-egyesület (megyei, vidéki, járási, városi vagy községi), vagy egyéb egyesületeknek alapszabályszerűleg fennálló állat- és madárvédő szakosztálya, mely a jelen alapszabályok megtartására magát közgyűlési határozattal kötelezi: a Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségének tagjává válik.

5. §.

A M. Á. E. Szövetsége az Országos Állatvédő-Egyesület rendes közgyűlésével lehetőleg egyidejűleg évenként egyszer szövetségi nagygyűlést tart, melyen az Országos Állatvédő-Egyesületet 20, a szövetséghez csatlakozott többi egyesületeket egyenként 2—2 szavazat illeti meg.

A szövetkezett egyesületek az őket megillető szavazati jogot ugyanegy küldött útján is gyakorolhatják, vagy annak gyakorlását bármely állatvédő-egyesület képviselőjére is ráruházhatják.

Egy-egy kiküldött azonban 10 szavazatnál többet nem képviselhet.

6. §.

A szövetségbe tagként belépett egyesületek a szövetség végrehajtó-bizottságába, három évenként saját választmányi tagjaik sorából vagy a tisztkarból egy-egy képviselőt közgyűlésen választanak. Az Országos Állatvédő-Egyesület a szövetkezett végrehajtó-bizottságába 10 tagot küld ki. A képviselőül választottak a M. Á. V. E. szövetsége elnökségének bejelentendők. Határozatképes ez a bizottság akkor, ha 6 tagja jelen van.

7. §.

A szövetség, hogy a szövetkezett egyesületek és azok valamennyi tagjai között állandó érintkezést létesítsen és

az állatvédelmi eszmék ismeretét általánosítsa: az Országos Állatvédő-Egyesület által kiadott „Állatvédelem“ című folyóirat járatását a szövetségbe lépett egyesületek valamennyi tagjára nézve kötelezőnek mondja ki.

Az Országos Állatvédő-Egyesület „Állatvédelem“ cz. folyóirata a szövetség hivatalos közlönye, mely a szövetség valamennyi tagjának érdekeit képviseli és az egyesületek működésére vonatkozó tudósításokat közzéteszi.

Ezt a szövetségi közlönyt az Országos Állatvédő-Egyesület a szövetséghez csatlakozott állatvédő egyesületeknek, tekintve a célt, rendkívül leszállított előfizetési ár mellett (ezidőszerint 70 fillér) állítja rendelkezésre, mely azonban a szövetséges egyesületek számára kötelező oly módon, hogy a szövetségbe lépett egyesületek kötelesek a közlönyre valamennyi tag számára egyszerre és egy összegben előfizetni.

Az előfizetés a 2. és 4. §§-ban említett egyéb célú egyesületek állat- és madárvédő szakosztályaira nézve csak abban az esetben kötelező, ha e szakosztályoknak tagjai alapszabályszerűleg a szakosztály céljaira külön tagdíjat fizetnek és ez a tagdíj legalább 1 (egy) korona.

8. §.

A szövetség tagjai a szövetségi nagygyűlés által megállapított működési programm rájuk eső feladatait megvalósítani igyekeznek, a végrehajtó-bizottság megkereséseinek eleget tesznek.

9. §.

A szövetségből való kilépés felett minden szövetséges egyesület rendes közgyűlése határoz, mely határozat a következő év első napjával lép érvénybe.

Ezt a határozatot az illető szövetséges egyesület a M. Á. V. E. szövetsége elnökségének, ez pedig a szövetségi nagygyűlésnek bejelenteni tartozik.

V. A szövetségi nagygyűlés.

10. §.

A szövetségi nagygyűlést az Országos Állatvédő-Egyesület elnökségének vezetése alatt az Országos Állatvédő-Egyesület és a szövetséghez csatlakozott egyesületek küldöttei alkotják (l. 5. §).

A szövetségi nagygyűlésen résztvehet a szövetséges egyesületek bármely tagja, de szavazati joggal csak a kiküldöttek és a szövetséges egyesületek elnökei és alelnökei bírnak.

11. §.

A szövetségi nagygyűlések rendesek és rendkívüliek.

Rendes szövetségi nagygyűlés évenként egyszer tartatik az Országos Állatvédő-Egyesület rendes közgyűlésével lehetőleg egyidejűleg s az „Állatvédelem“ című hivatalos lap és külön meghívójuk útján hivatik össze.

Rendkívüli szövetségi nagygyűlés mindannyiszor összehívható, valahányszor azt valamely országos érdekű és sürgős tárgy indokolja, vagy legalább 5 szövetséges egyesület egyértelmű határozata szorgalmazza.

Szövetségi nagygyűlés vidéken is tartható, ha valamelyik vidéki egyesület a szövetséget kebelébe meghívja; ezt a meghívást az előző évi nagygyűlés elé a végrehajtó-bizottság által előkészítve kell beterjeszteni, bemutatni és elfogadtatni.

12. §.

A szövetségi nagygyűlés nem határozhat másról, mint a meghívóban kitűzött tárgyakról.

Hogy a szövetséges egyesületek javaslatai a szövetségi nagygyűlés elé vihetők legyenek, szükséges, hogy azok a szövetségi nagygyűlés megtartása előtt legalább 20 nappal az Országos Állatvédő-Egyesület elnökének beküldessenek.

Å szövetségi nagygyűlés határozatait a végrehajtó-bizottság foganatosítja.

13. §.

Å szövetségi nagygyűlés határozatképességéhez szükséges, hogy azon a szövetségi tagoknak egyötöde képviselve legyen. Ha ennyi képviselő nem jelenne meg és a tárgyalásra kitűzött tárgyak a jövő rendes szövetségi nagygyűlésig halasztást nem szenvedhetnének, úgy az elnökség új szövetségi nagygyűlést hív egybe, mely a megjelentek számára való tekintet nélkül határoz, de csak az előbbi gyűlésre kitűzött tárgyak felett.

14. §.

Å szövetségi nagygyűlést az Országos Állatvédő-Egyesület elnöke, mint egyben a szövetség elnöke, annak akadályoztatása esetén az alelnökök egyike vezeti. Ha egy elnök sem volna jelen, akkor az összegyűlt szövetségi nagygyűlés arra a gyűlésre megjelent tagjai közül maga választ elnököt.

Å jegyzői teendőket az Országos Állatvédő-Egyesület közgyűlésének jegyzője végzi.

15. §.

Å szövetségi nagygyűlés határozatait általános szöbbséggel hozza.

Å szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata dönt.

16. §.

Å szövetségi nagygyűlés tárgyai:

a) jelentés a mult szövetségi nagygyűlés határozatainak végrehajtásáról és általában a szövetség tagjainak a szövetséggel kapcsolatos működéséről;

- b)* szövetségi tagok felvétele ;
- c)* a jövő évi munkaprogramm megállapítása ;
- d)* a végrehajtó-bizottság által előkészített tárgyak ;
- e)* a szövetségi alapszabályok módosítása ;
- f)* a szövetség feloszlásának elhatározása.

17. §.

Az alapszabályok módosítása felett való szavazásnál minden egyes tag, tehát az Országos Állatvédő-Egyesület is, csak egy szavazatot gyakorol.

18. §.

A szövetségi nagygyűlés jegyzőkönyveit a nagygyűlés elnöke s a jegyzőkönyvet vezető írják alá és a gyűlés által választott két hitelesítő tag hitelesíti.

VI. A végrehajtó-bizottság.

19. §.

A szövetség végrehajtó-bizottsága áll: az Országos Állatvédő-Egyesület és a szövetségi tagok kiküldötteiből (l. 6. §).

20. §.

A végrehajtó-bizottság hatásköre :

fenntartja a szövetség tagjaival az állandó érintkezést, előkészíti a szövetségi nagygyűlést és végrehajtja annak határozatait.

21. §.

A szövetség elnöke az Országos Állatvédő-Egyesület mindenkori elnöke, amennyiben e tisztet elvállalja. Az elnök helyettesét (az alelnököt) a szövetségi nagygyűlés választja. Az elnök hatásköre: képviseli a szövetséget egyesületek,

hatóságok és 3-ik személyek irányában; vezeti a szövetség ügyeit, a közgyűlésben elnököl; a tanácskozásokat vezeti és berekeszti; egyenlő szavazat esetén szavazatával dönt; a határozatokat kimondja s a végrehajtó-bizottsághoz utalja.

22. §.

A szövetség titkára.

A titkárt szintén a szövetségi nagygyűlés választja; teendői a következők:

szerkeszti a hatóságokhoz teendő felterjesztéseket; vezeti a levelezést és a szövetség ténykedéséről szóló jelentést a nagygyűlés elé terjeszti. A hírlapokban a szövetség működéséről értesíti a közönséget. A szövetség irományait rendben tartja, a szövetségi tagokat nyilvántartja.

23. §.

A szövetség feloszlása:

a szövetség feloszlik, ha tagjainak száma tízen alul csökken, mely esetben nagygyűlés hívandó egybe, mely a szövetség feloszlását kimondja.

E nagygyűlés mikéntjére nézve a szövetségi nagygyűlés rendes szabályai irányadók.

24. §.

Az esetben, ha az egyesület az alapszabályokban meghatározott célt vagy eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a m. kir. kormány által, amennyiben további működésének folytatása által az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdekei veszélyeztetnék, az 1875. évi május 2-ról kelt 1508. eln. számú belügyminiszteri rendelet mellékletének 9-ik pontja értelmében haladéktalanul felfüggesztetik s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni feloszlátás terhe mellett köteleztetik.

25. §.

Mindazon szövetségi határozatok, amelyek az alapszabályok módosítását, vagy a szövetség feloszlását és ez esetben netalán létező vagyonának hovaforchtását célozzák, a fogantatás előtt jóváhagyás végett a belügyminisztériumhoz felterjesztendők.

Budapest, 1909. évi február 6-án.

Országos Állatvédő-Egyesület pecsétje.

Monostori Károly s. k.,
titkár.

Máday Izidor s. k.,
elnök.

Szám : 18403—V 1909.

Látta a m. kir. belügyminiszter.
Budapest, 1909. évi február hó 10-én.

M. kir. belügyminiszter pecsétje.

Á miniszter meghagyásából

Szabó László s. k.,
miniszteri tanácsos.

XIV.

Vidéki állatvédő-egyesületek alapszabály-mintája.

Az x-i „Állat- és Madárvédő-Egyesület“ alapszabályai.

1. §.

Az egyesület címe és pecsétje. -

Az egyesület címe: „x-i Állat- és Madárvédő Egyesület“.
Pecsétje ugyanezen feliratot viseli.

2. §.

Az egyesület célja.

a) Minden néven nevezendő állatot a kegyetlen durvaság, hasznos és igavonó állatot az irgalmatlan elhanyagolás és túlterhelés, szóval mindenféle kínzás és zaklatás ellen megvédeni, az állatkínzás ellen kiadott 1879:XL. t.-cz. 86. §-ának, úgy az idegen állatok szándékos megrongálásának és megsemmisítésének megakadályozására vonatkozó 1878:V. t.-cz. 418. §-ának és az ezeken alapuló rendeletek és szabályrendeletek betartására hatni és az állatokkal való emberséges (humánus) bánásmódot előmozdítani;

b) az erdő- és mezőgazdaságra nézve hasznos madarak védelmét és e védelem gyakorlását kiválólag gondolni, a hasznos madarak védelméről szóló 1894:XII. t.-cz. 57. és 95. § a) pontjának, az 1883:XX. t.-cz. 9. §-ának, az 1901. évi 24655. és az 1904. évi 19384. számú, az élőállatok szállítására vonatkozó 1892. évi 31061. számú földművelésügyi és kereskedelemügyi miniszteri, az éneklő madarakra vonatkozó vadászt és ezek összefogdosását tiltó 1883. évi 52401. és 1889. évi 2325. számú belügyminiszteri rendelet végrehajtása felett örködni, a „Madarak és Fák Napjá“-

nak (1906. évi 26120. számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet) az elemi iskolákban megünneplését elősegíteni és a hasznos madarak elszaporodását bokorültetéssel, fészkelő oduk terjesztésével téli etetők felállítással és fenntartásával támogatni, a madaraknak Flaubert-fegyverek, gummipuskák, parittyák által és bármi más módon való üldözését és irtását megakadályozni;

c) az állatvédelmi eszméknek elsősorban az iskolákban terjesztése és az állat- és madárvilág ismeretének és szeretetének behatóbb természetrajzi oktatás alapján való előmozdítása útján arra hatni, hogy az ifjúságból az állatok jelentőségét becsülni képes szelidebb és emberségesebb érzülettel bíró nemzedék neveltsék.

3. §.

Eszközök.

a) a jóindulatú és felvilágosító közbelépés, oktatás; szükség esetén a fennálló törvények és rendeletekre való hivatkozással az állatkínzók és a hasznos emlősök és madarak pusztítóinak följelentése;

b) az okszerű állat- és madárvédelem hasznosságának és az állatkínzások úgy etikai, valláserkölcsi, mint közgazdasági szempontból vett káros voltának előadások, felolvasások útján és irodalmi úton való ismeretése és az állatvédelmi eszméknek általában való terjesztése;

c) különös tekintettel az ifjú nemzedékre, az iskolákban legalább is évenként egyszer a gyermekek közt jutalomkönyveskéek és az egyesület anyagi viszonyai szerint kisebb-nagyobb ösztöndíjak vagy pályadíjak szétosztása és a „Madarak és Fák Napja” ünneplésének anyagi és erkölcsi támogatása; fészkelőoduk beszerzése és elhelyezése; téli madáretetők felállítása és eleséggel ellátása;

d) városi vagy községi és mezőrendőrök, kik a gyakorlati állatvédelem terén érdemeket szereznek és cselédek, kik a gondozásukra bízott állatokat példásan gondozzák és ápolják, jutalomban részesítse;

e) oly egyének kiténtetése köszönőlevéllel, díszokmány-nyal vagy tiszteletbeli tagokká választással, kik az állat- és madárvédelem terén kiváló érdemeket szereztek.

4. §.

Az egyesület tagjai.

1. Alapítók: kik az egyesület céljaira egyszersmindenkorra legalább is 40 koronát lefizettek. Ezek alapító oklevelet és állandó igazolásjegyet kapnak.

2. Rendes tagok: kik három évi időtartamra iratkoznak be és évenként legalább 2 korona tagsági díjat fizetnek. Évenként igazolási jegyet kapnak.

5. §.

Áz egyesület tagja lehet minden feddhetetlen jellemű egyén, kor- és nemkülönbség nélkül.

Minden egyes tagnak szavazási és indítványozási joga van és a közgyűlésekre vendégeket vezethet be.

6. §.

A tagsági jog megszűnik:

1. Á tag elhalálozásával;
2. lemondással;
3. törléssel;
4. kizárással.

Á rendszeres tag kötelezettsége a három év leteltével sem szűnik meg, ha lemondását a 3 év letelte előtt az elnöknek írásban be nem jelentette s tagsági kötelezettsége kiterjed mindazon év végéig, amikor lemondását bejelentette.

Á tagok közül való törlés a lemondás és a tagsági díjak nem fizetése, a kizárás pedig oly esetek miatt történik, melyekben az illető a tagok közé felvehető nem lett volna.

7. §.

Az egyesület tisztviselői.

Elnök, alelnök, titkár jegyző és pénztárnok, kiket a közgyűlés három évre választ meg.

8. §.

A tisztviselők hatásköre.

a) Az elnök képviseli az egyesületet hatóságok és 3-ik személyek irányában; vezeti az egyesület ügyeit, elnököl a közgyűléseken és a választmányi üléseken, vezeti és berekeszti a tanácskozásokat, egyenlő szavazat esetén szavazatával dönt, kimondja a határozatokat, 20 koronáig önállóan utalványoz, ezen felüli kiadásokra a választmány határozatát kieszközli és az egyesület hivatalos iratait a titkárral vagy ennek helyettese, a jegyzővel aláírja.

b) Az alelnök helyettesíti az elnököt mindazon esetekben, mikor az elnök bejelentett akadályoztatása esetén a működésben részt nem vehet.

c) A titkár vezeti az egyesület szellemi ügyeit, szerkeszti az egyesület irodalmi kiadványait és a hatóságokhoz teendő felterjesztéseket, melyeket az elnökkel együtt aláír, vezeti a levelezést és felbontja az egyesülethez érkező leveleket, beadványokat, őrzi az egyesület pecsétjét s jelentést tesz a választmánynak az egyesület működéséről.

d) A jegyző vezeti a közgyűlések és a választmányi ülések jegyzőkönyveit és az elnök megbízásából az ülések és értekezletekre szétküldi a meghívókat; felolvasások tartásáról és az iskolákban a gyermekek közt szétosztandó ajándékkönyvecskék, ösztöndíjak és pályadíjak ünnepélyes szétosztásának napjáról értesíti a tagokat, gondoskodik az ülés és felolvasási termekről, az egyesület tagjait a pénztárnokkal együtt nyilvántartja; különben helyettesíti a titkárt.

e) A pénztárnok felelősség terhe mellett kezeli az egyesület pénztárát, átveszi és nyugtázza a folyó összegeket; kifizeti az elnök vagy helyettese által utalványozott összegeket és a közgyűlés elé terjeszti az évi költségvetést, számadást és mérleget.

f) Az ügyész az egyesület jogának őre és képviselője a bíróságok és hatóságok előtt úgy, mint egyesekkel szemben; a hátralékok behajtását állásánál fogva külön megbízás nélkül eszközli.

9. §.

A választmány.

Ha a tagok létszáma 50-nél nem több, akkor a választmány legkevesebb 8 rendes és 2 pótvalasztmányi tagból áll, ha a tagok létszáma az ötvenet meghaladja, akkor minden további ötven tag után még 4 rendes és egy pótvalasztmányi tag választandó. A választmány szükség esetén havonként egyszer, különben negyedévenként, vagy ha két tag írásbelileg kéri, bármikor választmányi ülést tart, melyen a rendes tagok is jelen lehetnek, de szavazati joggal csak a választmányi tagok és a titkár bír. Határozathozatalra 4, illetve amennyiben a választott tagok száma nyolcnál több, a választmányi tagok $\frac{1}{3}$ részének és az elnök vagy az alelnök jelenléte szükséges. Ezen üléseken intézhetnek a folyóügyek, választatnak meg a rendes és alapító tagok; továbbá a tagok törlése elhalálozás, írásban beadott lemondás, évdíjak nem fizetése és kizárási esetekben. De kizárási esetén a választmányi tagok $\frac{2}{3}$ részének jelenléte szükséges. A választmányi ülés jegyzőkönyve az elnök, valamint az általa az ülés megnyitása alkalmával a jelenlevő választmányi tagok közül kijelölt 2 választmányi tag és a jegyzőkönyvvezető aláírásával hitelesítetik.

10. §.

Közgyűlést rendes körülmények között évenként legalább egyszer, még pedig a téli hónapokban kell tartani.

Rendkívüli közgyűlés tartandó, valahányszor az elnök vagy a választmány többsége annak összehívását szükségesnek tartja, vagy ha legalább húsz egyesületi tag a tárgy kijelölése mellett azt írásban kívánja. A közgyűléseket az elnök megbízásából legalább 8 nappal a kitűzött határidő előtt külön meghívók által, vagy hírlapi úton a titkár hívja egybe. Érvényes határozatokat a közgyűlés csak akkor hozhat, hogyha legalább 20 tag jelen van. Egyenlő szavazatok esetén az elnök szavazata dönt s hogyha megfelelő számú tag nem jelenik meg, 15 nap múlva újabb közgyűlés hívandó egybe, melyen a megjelentek számára való

tekintet nélkül, érvényesen határoznak az eredménytelenül összehívott közgyűlésre kitézött tárgyak fölött.

11. §.

A közgyűlés hatásköre.

1. A tisztviselők és a választmányi tagok választása. A választás közfelkiáltással vagy szavazati lapok által történik, melyeket egy, a választás megkezdése előtt az elnök által kinevezett öttagú szavazatszedő-bizottság vesz át és olvas össze.

2. A választmányi jelentés tárgyalása, az évi számadások átvizsgálása és azok iránt felmentvény megadása. A számadások egy három tagból álló, közgyűlésileg évenként előre választott bizottság által vizsgálatnak át s ezen bizottság jelentése kíséretében terjesztetnek a közgyűlés elé.

3. A költségvetés megállapítása.

4. A választmány határozatai elleni beadványok, előterjesztések és a közgyűlés határideje előtt legalább 3 nappal az elnökhöz írásban beadott indítványok fölötti határozathozatal.

5. Rendkívüli kiadások megszavazása, alapszabályok módosítása és az egyesület feloszlásának határozása.

12. §.

Az alapszabályok módosítására és az egyesület feloszlására vonatkozó indítványok a közgyűlés előtt 14 nappal a választmány elé írásban felterjesztendők. Azon közgyűlés, mely az egyesület feloszlását kimondja, határoz az egyesület vagyona felett is, amely az egyesület neve alatt, mint alapítvány csak jótékony célra szállhat.

Az alapszabályok módosítása, az egyesület feloszlása és a vagyon hováfordítása iránt csak oly közgyűlés hozhat érvényes határozatot, amelyben a tagoknak legalább $\frac{2}{3}$ -a jelen van; ha megfelelő számú tag nem jelenik meg, a 10. § értelmében újabb közgyűlés hivandó össze, mely végleg határoz.

Ezen határozatok foganatosítás előtt jóváhagyás végett a m. kir. belügyminisztériumhoz felterjesztendők.

13. §.

Az egyesület törzsvagyonaát alapítványok és adományok képezik. A forgó vagyon a tagsági díjakból áll. Fiók-egyesületek forgó vagyonára nézve az anyaegyesület erre vonatkozó szabályai az irányadók.

14. §.

Az esetben, ha az egyesület az alapszabályokban meghatározott célt vagy eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a magyar kir. kormány által, amennyiben további működésének folytatása által az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, az 1875. évi május 2-ről kelt 1508. eln. számú belügyminiszteri rendelet mellékletének 9-ik pontja értelmében haladéktalanul felfüggesztetik s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni feloslás terhe alatt köteleztetik.

N. N.
elnök.

N. N.
titkár.

XV.

**Vidéki állat- és madárvédő-egyesületek alakítása
érdekében az Országos Állatvédő-Egyesület által
kiadott tájékoztató füzet kivonata.**

Az Országos Állatvédő-Egyesület állat- és madárvédő egyesületeknek országsszerte alakítására törekszik.

Az O. Á. V. E. említett törekvésével országos érdeket óhajt szolgálni,

mert az állatvédelem a nemzet vagyonának nagy jelentőségű részét képező háziállat-állományt megvédi, annak értékét emeli,

mert a mező- és erdőgazdaságra, szőlőkre és gyümölcsösökre nézve káros rovarokat pusztító, hasznos madarakat védelmezi és azok szaporodását előmozdítja,

mert az állatkínzás üldözése és az állatok iránt való szeretet propagálása által szelidebb erkölcsöket visz a tömegekbe és

mert az állatok szeretetének és kímélésének az iskolákban való oktatásával és az állatvédő eszmék terjesztésével emberséges érzésű nemzedékeket nevel.

Hogy az O. Á. V. E. az említett eszméket terjesztő egyesületeknek minél nagyobb számban való létesítését megkönnyítse és elősegítse, a következőkben ismerteti idevágó intézkedéseinek főbbjeit:

1. Az O. Á. V. E. vidéki állat- és madárvédő-egyesületek számára alapszabály-mintákat tart készletben és ezeket, valamint a jelen tájékoztatót, kívánatra díj nélkül megküldi bármely érdeklődőnek.

2. Ahol valamely városban vagy községben, vagy vidéki központban állat- és madárvédő-egyesület alakítása iránt érdeklődés mutatkozik, az O. Á. V. E. az érdeklődők felkérésére szakközegét vagy képviselőjét a helyszínére

küldi oly célból, hogy az érdeklődőket az állat- és madár-védő-egyesületek célja és jelentősége felől szakszerű módon tájékoztassa, az érdeklődésnek minél nagyobb körre való kiterjesztését elősegítse, az egyesület megalakítása körül segédkezzék és az alakítandó egyesületek működésének mikéntjére nézve útmutatást adjon.

3. Hogy a bármily szerény számú taggal meginduló egyesületek tagjaiknak évi befizetésükért azonnal ellenértéket nyujthassanak, minden új egyesület már alakulása-kor csatlakozhatik az *Állatvédő-Egyesületek Országos Szövetségéhez*, minek következtében az O. Á. V. E. „Állatvédelem“ című folyóiratát az újonnan alakult egyesület minden egyes tagjának, címe alatt, postán közvetlen megküldi, ha ennek ellenében az egyesület a példányonként 70 fillérenyi rendkívüli kedvezményes évi előfizetési árt beszolgáltatja.

4. Az előbbi pont alatt említett kedvezményen felül az O. Á. V. E. nevezett szakközlőnye az egyesületek tevékenységéről, üléseiről, választásairól szóló közleményeket minden díj nélkül közlésezi, úgy, hogy minden egyesületi tag az „Állatvédelem“ folyóirat útján teljes és állandó tájékoztatást nyer egyesületének minden dolgáról.

5. Minden egyesület jogosítva van magát két-két tag által az *Állatvédő-Egyesületek Országos Szövetségében* képviseltetni. Ez a két kiküldött képviseli az egyesületet a szövetségi nagygyűlésben és az O. Á. V. E. igazgató-választmányában és pedig mindkét helyen a tanácskozás és szavazás jogával.

6. Az O. Á. V. E. továbbá, amennyire ezt anyagi ereje megengedi, az általa időnként kiadott könyvekből, röpiratokból, falitáblákból és egyéb nyomtatványokból ingyen vagy kedvezményes áron is szolgáltat bizonyos mennyiséget az érdeklődő egyesületeknek.

7. Az O. Á. V. E., mint az Állat- és Madárvédő-Egyesületek Szövetségének központja, a szövetségben nyilvánuló közérdekű óhajtasok és indítványok előmozdítására a közbenjárást és közvetítést az illetékes tényezőknél is magára vállalja.

Néhány tájékoztató adat egy újonnan megindult vidéki állat- (és madár-) védő-egyesület által kifejtendő tevékenység mikéntjére és kezdetben, bár szerény jövedelmeinek mikénti felhasználására nézve.

Az új egyesület tevékenységének irányítása és jövedelmeinek miként való felhasználása önként érthetőleg elsősorban attól függ, hogy az egyesület működésére nézve minő programot tűz ki maga elé. A működési programnak minő mértékben leendő megvalósítása pedig viszont jórésben a rendelkezésre álló évi jövedelem által szabott korlátoktól függ.

Az egyesület működési programjára nézve a helyi viszonyok irányadók és a programnak megállapítására nézve az alakuló közgyűlés keretében szereplő előadás a legtöbb esetben már némi irányelveket és pontozatokat jelöl meg.

Mivel a működési program megállapítása eszerint sok oly körülmény és tényező által irányítatik, melyek majdnem éppoly különfélék, mint ahány egyesület alakul, a működési programra nézve általánosságban érvényes útmutatást adni nem lehet. Mindazonáltal néhány adattal hozzájárulni kívánnánk ahhoz, hogy azok, akik új állatvédő-egyesület alakítása körül fáradoznak és várakozásukon alul maradó számban képesek csak pártolókat toborzani, némi biztatást merítsenek az alábbi számadatokból és példákból arra nézve, hogy a legszerényebb számú taggal és ennek megfelelő csekély jövedelemmel is megindulhat az új egyesület, sőt szerény körében hasznos dolgokat is művelhet.

Mivel a példa és a számadat a legalkalmasabb arra, hogy megérttessünk, az új egyesület működési programjának alapjául csak egy oly újonnan alakult, a kezdet nehézségeivel küzdő egyesületet veszünk szemügyre, mely mindössze 50, két-két koronát fizető taggal indul meg.

Ennek az egyesületnek összes évi jövedelme eszerint 100 korona.

Az új egyesület mindenekelőtt csatlakozik a Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségéhez, kijelöl két

tagot a szövetséget vezető O. Á. V. E. választmányába és előfizet a szövetség közlönyére, az O. Á. V. E. által kiadott havi folyóiratra, az „Állatvédelem“-re. A szövetséghez csatlakozott állatvédő-egyesületek tagjai ezt a folyóiratot évi 70 fillér kedvezményes előfizetési díj ellenében kapják. Az említett folyóiratnak rendes évi előfizetési díja 2 korona. Az új egyesület tehát, midőn a szövetséghez csatlakozván, minden tagja számára, postán, közvetlen címelve, megkapja az „Állatvédelem“ című folyóiratot, tagjainak már az egyesület megindulásakor tagdíjaik fejében azonnal egy oly ellenszolgálmányt juttat, mely a tagdíjak értékével felér.

A szövetséghez csatlakozott egyesületek tagjai számára az O. Á. V. E., mint központ, éppen azért állapította meg ezt a jelentékeny anyagi áldozattal járó kedvezményes előfizetési díjat, hogy a vidéki állatvédő-egyesületek tagjainak oly szaklapot juttasson, mely folyton ébrentartja az állatvédelem iránt való érdeklődést, mely terjeszti az állatvédelem eszméit és védi annak érdekeit, melyből mindenki megtudhatja, hogy nálunk és a külföldön mi történik az állatvédelem körében és mely híven tükrözi vissza a magyarországi állatvédő-egyesületek tevékenységét.

De az O. Á. V. E. az „Állatvédelem“ folyóiratnak ily rendkívül kedvezményes áron való átengedése útján azt a reményt is táplálja, hogy a vidéki egyesületek tagjainak adott ez a nagy kedvezmény hozzá fog járulni ahhoz, hogy a vidéki egyesületek tagjai felszaporodnak és így az egyesületek megerősödnek.

Ha ezek szerint az új egyesület a szövetséghez csatlakozván, a szabályok értelmében minden tagja számára 70 fillérrel az „Állatvédelem“-re előfizet, akkor erre 50 tag után 35 korona kiadás igényeltetik.

Ez a tétel, t. i. a szövetségi közlöny előfizetési ára az egyedüli biztos, ú. n. fix tétel, melylyel számolhatunk. A többi, illetőleg az egyesület szerény 100 korona évi bevételéből fennmaradó 65 korona felhasználása már teljesen változó és különféle, a helyi viszonyok és az intézők belátása és elhatározása szerint.

Mit lehet 65 koronával kezdeni?

Ez a nagyon is természetes kérdés az, melynek a lehetőségig kedvező megoldására nézve néhány számbeli példával óhajtunk előhozakodni.

1. Az új egyesület megrendel például 100 Gyermeknaptárt az O. Á. V. E.-nél, melyeknek ára 10 korona és ezeket 100 szegény gyermeknek ajándékuł kioszthatja.

2. Az egyesület meghozatja O. Á. V. E.-től az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligához való csatlakozáshoz szükséges nyomtatványokat, melyeket az O. Á. V. E. díj nélküł és portómentesen küldi. E nyomtatványok birtokában az egyesület a helyben lévő, esetleg környékbeli nép-, vagy elemi iskolák tanítóit, vagy igazgatóit, esetleg iskolaszékét értekezletre hívja össze, melynek célja, hogy a tanítók az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligát az iskolában megalakítsák. Ha az egyesület a liga megalakítása útján az ifjúságot az állatvédelem eszméjének megnyeri, ismét egy nagy lépést tesz feladatának teljesítése irányában és pedig anélküł, hogy csekély anyagi erejét igénybe venné.

Ha az egyesület oly közönség közepette alakult, mely legalább nagyobb részben jobbmódúnak minősíthető, akkor lépéseket tehet aziránt is, hogy az összes iskolásgyermek, mint a liga tagjai, a liga jelvényeivel elláttassanak és ebből a célból a jobbmódú szülők adakozása kéressék ki. Nem nagy sarczról van itt szó. Egy ligajelvény, melyet Brust Béla (Budapest, Erzsébet-körút 23) készít és árusít, 10 fillérbe kerül. Azt hiszszük, nem nagy megeröltetésébe kerülne az új egyesületnek, ha a jobbmódú szülőket felhívná, hogy adjanak össze annyi tíz fillért, hogy abból annyi jelvénynek ára kiteljék, ahány a gyermek, úgy hogy a jobbmódú szülők révén a szegény szülők gyermekei is megkaphassák jelvényüket. A jelvényeknek az iskolában a gyermekek közt való kiosztása az első alkalom lenne, ahol az egyesület a tanítósággal egyetemben nyilvános ünnepélyen magának és jelentőségének érvényt szerez.

3. A másik alkalom, mely szintén az új állatvédő egyesület ügykörét érinti, a „Madarak és Fák Napja“, amelynek megünneplésénél az egyesület szintén a tanítósággal

karöltve működvén, az ünnepélynek szakszerűségét, jelentőségét és díszét emelheti.

Az állatvédő-egyesület közvetítő lehet abban is, hogy a „Madarak és Fák Napja“-ról szóló útmutatásokat és vezérkönyveket kér az O. Á. V. E.-től, melyeket ez díj nélkül állít rendelkezésére.

Az „Madarak és Fák Napja“ programjának lényeges részét a tanítók ünnepi és szakszerű beszédjein és felszólalásain kívül tudvalevőleg a gyermekek szavalatai és énekei képezik, melyek versben és prózában a madarokról szólnak. Az ünnepély célját és eredményét nagyban fokozhatja az, ha annak folyamán a madarak védelme és szeretete tekintetében kiválóbb magatartást tanúsított gyermekek kitüntetésben vagy jutalomban részesülnek. Ezek a jutalmak elemi iskolás gyermekeknél eléggé szerény méretűek lehetnek és elegendő, ha egy-egy jutalom akár pénzben, akár egy jó könyvben pl. egy koronát képvisel. Ily jutalmat az egyesület pl. tized tűzhetne ki, melyek a „Madarak és Fák Napján“ a tanítók által kijelölt gyermekek közt lennének kiosztandók.

4. Az szóbanforgó, szerény méretekkkel bíró egyesület a gyakorlati madárvédelem ügyében is tehet oly lépéseket, melyek, ha nem is nagy méretűek, mégis nemcsak hogy évről-évre folytatva jelentősebbek lesznek, hanem bármily csekély keretben, de kellő óvatossággal és körültekintéssel kezdve, követésre buzdítanak és így az egész vidékre kiható üdvös eredményeket szülhetnek.

Az egyesület hozatna pl. az O. Á. V. E.-től 10 példányt Chernel István következő munkájából: „Az okszerű madárvédelem eszközei“, egynek ára 30 fillér, összesen 3 K; továbbá ugyanennyi példányt Csörgéy Titus munkájából: „Útmutató a mesterséges fészekodvak alkalmazásához“, melyet a földművelésügyi miniszter úr díj nélkül juttat az érdeklődők kezébe.

Ezeket a nyomtatványokat az egyesület oly egyének kezébe juttatja, akinek értelmiségéről, érdeklődéséről és hajlandóságáról biztosítva lévén, számíthat arra, hogy ez iratokat tüzetesen és figyelmesen áttanulmányozzák és nem-

csak vállalkoznak, de képesek is arra, hogy kertjeikben, szőlőikben stb. néhány mesterséges fészekodu alkalmazásával és a madarak téli etetése révén, sikeres kísérletet tegyenek.

Az így kiszemelt és előkészített egyének egy része bizonyára abban a helyzetben lesz, hogy néhány fészekodut első kísérlet céljából saját költségén beszerezzen. Azok számára, akik a fészekoduk beszerzésével járó szerény költségeket sajátjukból viselni nem képesek, vagy nem akarják, az egyesület ifj. Kühnel Márton Első Magyar Fészekodu és Madáretető Készülékek Gyárából (Baranya-Kárász, u. p. Szászvár) hozat 10 „A” minta szerinti és 4 „B” minta szerinti fészekodut. Előbbi alkalmas az összes odulakó czinegék, valamint a csuszka, fakusz, nyaktekercs, kerti rozsdafarku fülemile és örvös légykapó, utóbbi pedig a seregély, de különösen a szénczinege, valamint az „A” mintánál említett madarak számára.

Az egyesület az általa hozatott fészekodukat kiosztja az említett egyének között, hogy azokat az útmutatások értelmében alkalmazzák és kezeljék.

A 10 „A” minta szerinti fészekodu ára 70 fillérjével 7 kor., a 4 „B” minta szerinti fészekodu ára 90 fillérjével 3.60 kor., összesen 10.60 kor.

Önként érthető dolog, hogy az egyesület, legyen bár ereje és kerete még oly szerény, igen sokat tehet társadalmi tekintetben közvetlen buzdítás és felvilágosítás útján is oly irányban, hogy a madárvédelemnek további becses szolgálatokat tegyen. Így pl. tanulmányozva az említett útmutatásokban foglalt értékes tanácsokat, arra hathat, hogy a madarak fészkelőhelyei kíméltessenek, újabb fészkelőhelyek létesíttessenek vagy tilalom alá vétessenek, hogy a madarak téli etetése a közönség által ismét csak az útmutatások fonalán felkaroltassék stb.

A társadalmi úton az új egyesület körében, a madárvédelem érdekében tehető, sőt mondjuk a siker kedvéért mulhatlanul szükséges intézkedés gyanánt megemlítjük azt, hogy az egyesület szemeljen ki, illetőleg nyerjen meg tagjai közül egy, a gyakorlati madárvédelem iránt nemcsak érdek-

lődő, de abban lehetőleg tájékozott és ügybuzgó egyént, aki alkalmas és az ügy iránt való szeretetből vállalkozik is arra, hogy mint az egyesületnek megbizottja, képviselője vagy bármí czímen elnevezett tiszteletbeli közege, állandóan, megfigyeli és ellenőrzi az egyesület területén felállított fészekodukat, madáretető helyeket és készülékeket stb.; tapasztalatai nyomán figyelmezteti az illetőket a teendőkre és általában feladatának ismeri azt, hogy a gyakorlati madárvédelemnek minél több hívet és elterjedést szerezzen.

Ha az egyesület hatásköre nagyobb területre vagy több község határára terjed ki, az egyesület a gyakorlati madárvédelemnek sikeres ápolása érdekében, a helyi viszonyokhoz mérten, több ily felügyelőt bízhat meg, föltéve, hogy az egyesület abban a szerencsés helyzetben van, hogy a szóbanforgó, felügyelettel járó és mindenestre kellő tájékozottságot igénylő teendőkre alkalmas egyénnel rendelkezik.

5. Á példaképpen felvett egyesület lépést tehet oly irányban is, hogy az állatvédelem körül érdemeket szerzett egyéneket kitüntesse és megjutalmazza.

Oly egyének, akik az elismerés erkölcsi jelentőségével és értékével is beérik, pl. tanítók, kik az iskolás gyermekeket a madarak etetésére és a fészkek megvédésére állandóan felhasználják, állattartó gazdák, kik állataik gondozásában a többiek fölött kiválnak stb., elismerő oklevéllel tüntethetők ki, amihez szükséges minták az O. Á. V. E. útján díj nélkül kaphatók. Ennek a kitüntetésnek becsét emelendő, az egyesület válogassa meg jól azokat az egyéneket, akiket kiszemel és azok számát minél kevesebbre korlátozza, úgy hogy évenként csak két-három egyént tüntessen ki elismerő okmánynyal, fokozván ennek értékét azáltal is, hogy az okmány odaítélése vagy átnyújtása kellő ünnepélyességgel az évi közgyűlés keretében történjék.

Áz olyan, az állatvédelem körül szolgálatot tett egyének számára, akik foglalkozásuknál és anyagi viszonyaiknál fogva pénzbeli jutalomban is részesítendőek, pl. rendőrök, erdő- és mezőőrök, vadőrök, kocsisok, béresek, az egyesület

még a példaképp fölvelt nagyon szerény költségvetés keretében is gondoskodhatik pénzbeli jutalmakról.

Pl. az egyesület mindjárt megalakulásakor közhírré tehetné, hogy minden év végén, a tartandó közgyűlés alkalmával egy 10 és négy 5 koronás jutalom fog évközben az említett egyének sorában kiválóbb érdemeket szerzett egyének közt kiosztatni.

6. Az egyesület továbbá az anyagi eszközök mértékétől teljesen függetlenül, céljához és rendeltetéséhez képest élénk tevékenységet fejthet ki oly irányban, hogy általában mindent elkövet, hogy a közönséget elsősorban a közvélemény irányításában oly hatalmas tényezőt, a helybeli vagy vidéki sajtót megnyerje és azt úgyszólván az állatvédelem szolgálatába állítsa. Rábeszéléssel, értekezésekkel, előadásokkal, a helybeli lapokban közzétett cikkekkel és felszólalásokkal meg kell győzni, illetőleg rá kell bírni a közönséget arra, hogy pl.

üldözze az állatkínzást, ott, ahol látja;

foglaljon állást az állatkínzók ellen;

hasson a rendőrségre, hogy az állatkínzást megakadályozza és hüntesse;

szorgalmazzon és eszközöljön ki hatósági és rendőri szabályokat, melyek az állatkínzás ellen irányulnak, ú. m. tiltják a vonóállatok túlterhelését, az állatok embertelen módon való hordozását és szállítását, elrendelik a síkos utak vagy útrészek burkolatainak beszórását stb.;

agitáljon a lovak farkainak túlságos — nemcsak kegyetlen, de nevetséges — kurtítása, a Flaubert-fegyverek, gummipuskák, parittyák és egyéb madárpusztító eszközökkel való visszaélés és hasonló kihágások ellen.

Nem lehet mindazokat a dolgokat felsorolni, melyek ebbe a pontba foglalhatók, de ezekre nézve irányt adni nem is szükséges, mert az egyesület minden tagjának járó „Állatvédelem“ folyóirat közlései bő anyagot és útmutatást nyújtanak arra nézve, hogy hol, miként járnak el az állatvédelem barátai, hogy az állatvédelem eszméinek a gyakorlatban is érvényt szerezzenek. De minden, valóban művelt, humánusan gondolkodó, szívvel és helyes érzéssel

rendelkező ember helyes tapintattal mindig és mindenütt el fogja találni, hogy hol és mely irányban szükséges közbelépnie.

* * *

A fentiekben, bár példáról volt szó, mégis kénytelenek voltunk határozott számokat alapul venni, hogy kimutassuk, hogy a lehető legszerényebb, 100 korona évi bevétellel meginduló egyesület is találhat módot arra, hogy hasznos, többoldalú tevékenységet fejthessen ki és hogy a csekély jövedelmet a lehető leggyümölcsözőbben, hogy egy triviális kifejezéssel éljünk, mutatósabban használja fel.

A mi példaképpen fölállított évi budgetünk szerint a 100 korona bevétel felhasználásának összefoglalása a következő:

50 tag után az „Állatvédelem“ cz. szövetségi köz-	
löny előfizetési díja	35.— K
100 Gyermeknapár	10.— „
Iskolásgyermek juttalmazása	10.— „
10 drb Chernel-féle madárvédő-útmutatás	3.— „
14 drb fészekodu	10.60 „
Állatvédő egyének juttalmazása	30.— „
Összesen	98.60 K

Ez a példa természetesen megállhat, az adott arányokat alapul véve, egy nagyobb egyesület költségvetésére nézve is. Ha pl. az új egyesület 300 taggal bír, akkor a tételek megfelelően módosulnak. Az évi bevétel 600 korona, miből mindig az adott példa szerint 600 Gyermeknapár, 60 jutalom az iskolásgyermekeknek, 60 munka a Gyakorlati madárvédelemről, 84 fészekodu, 6 tízkoronás és 24 ötkoronás jutalom kerül ki állatvédő egyének számára stb.

Újból hangsúlyozzuk, hogy itt csak egy példáról van szó arra nézve, hogy miképpen lehet a szerény bevételből több irányban az egyesület célját előmozdítani. Önkényesen felvett példáról lévén szó, természetesen önkényes az az arány is, melyet példánkban a különböző tételek között fölállítottunk.

Á helyi viszonyok és az intézők szerint ez az arány sokban változhatik.

Így például ott, ahol az iskolaszékek vagy a városi hatóság, vagy előljáróság látja el a szegény gyermekeket Gyermeknapattárral, ott az ennek bevásárlására vonatkozó tétel elesik.

Lehetnek és remélhetőleg lesznek városok és községek, melyek hatóságai magukra vállalják a fészekoduk és madár-
etetők összes költségeit, mert itt közhasznú dologról, a közönség termékeinek megvédéséről van szó.

Lehetnek helyek, hol az új egyesület pusztá buzditására elegendő számú egyén található, aki fészekodut hozat saját költségén s eszerint az egyesületnek erre költenie nem kell.

Viszont lehet az új egyesületnek olyan székhelye, ahol úgyszólván minden anyagi és erkölcsi erő a hasznos madarak meghonosítására fordítandó.

* * *

Minden példánál, útmutatásnál és irányításnál nagyobb és állandóbb sikert biztosít az új egyesületnek az, ha annak vezetőit az ügy iránt való lelkesedés és annak komolyságába vetett hit hatja át és ha azzal a szerencsés tehetséggel és ritka szívóssággal bír, hogy a közönség érdeklődését az ügy iránt felélesztheti és ébrentarthatja.

Újból kérjük mindazokat, akik hivatásuknál fogva a nép vezetői, ú. m. az egyház és tanügy férfiai és a köz-
igazgatási hatóságokat és közegeket, hogy az állatvédelmet, mely egyaránt szolgálja az ország anyagi javát és az emberséges érzés és gondolkodás haladását, jóakaró indultal karolják fel és karöltve működjenek közre, hogy az országban az állatvédelem eszméinek érdekeit szolgáló minél több egyesület alakuljon.

XVI.

A földművelésügyi miniszter rendelete a közgazdasági előadókhoz, az Országos Állatvédő-Egyesület működésének támogatása érdekében.

M. kir. földművelésügyi miniszter.

42075—IX/Á. 2. szám.

Valamennyi közgazdasági előadó úrnak.

Az Országos Állatvédő-Egyesületet, melynek tevékenysége főleg a földművelés érdekeit szolgálja az által, hogy a háziállatokkal való helyes bánásmódra s a madárvédelemre írt és a nép gyermekeiből szelidebb lelkületű nemzedéket igyekszik nevelni, — ezen hasznos munkájában támogatni kívánván, fölkérem a t. gazdasági előadó urat, hogy az Országos Állatvédő-Egyesületnek vidéki állat- és madárvédők alakítására irányuló tevékenységében támogatására lenni szíveskedjék.

Bővebb tájékoztatás céljából közlöm, hogy a nevezett egyesület tevékenysége a következőkben nyilvánul.

Iparkodik működését az egész országra kiterjeszteni. E végből, hogy minél több állat- és madárvédő-egyesület alakuljon egy külön tájékoztató füzetet adott ki: „Tájékoztató vidéki állat- és madárvédő-egyesületek alapításában“. E propaganda érdekében 1908. év május havában megalakította a „Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségé“-t.

Á szövetséges egyesületekre kötelező, az „Állatvédelem“ című folyóiratnak valamennyi tag részére való megrendelése 70 fillér évi kedvezményes árért.

Áz egyesület országos tevékenységének másik igen

fontos részét a népiskolákban fejtik ki: a 100 ezer példányban terjeszteni kívánt „Gyermeknaptár“ által. A „Madarak és Fák Napja“ intézménnyel kapcsolatban „öt“ pályamunkát 3000 példányban ingyen osztott ki néptanítók között.

A népiskolákban szervezte az egyesület az „Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligá“-t. Ez egy fogadalmon alapul, melyet a tanulók tesznek és aláírnak.

Az 1908. évben 90.000 gyermek tett fogadalmat. Ehhez az egyesület ingyen adja a nyomtatványokat.

Budapest, 1909. évi június hó 4-én.

A miniszter megbízásából:

Kazy s. k.
miniszteri tanácsos.

XVII.

A földművelésügyi miniszter rendelete az állami állatorvosokhoz az Országos Állatvédő-Egyesület működésének támogatása érdekében.

42074/1909—IX—A/2.

Valamennyi m. kir. állatorvosnak.

Köztudomású, hogy az Országos Állatvédő-Egyesület működése a földművelés érdekeit mozdítja elő akkor, amikor a házi állatokkal való helyes bánásmódra, madárvédelemre int és az ország különböző vidékein hasonló állatvédő- és madárvédő-egyesületek alakítására irányuló tevékenységet fejt ki. Az országos egyesületnek ezt a törekvését minden művelt embernek örömmel kell támogatnia és maga részéről is kitelhető módon odahatni, hogy az egyesület törekvése minél hatékonyabban előmozdítottassék.

Ámbár nem kételkedem abban, hogy különösen a m. kir. állatorvosok az állat- és madárvédelem fontosságát kellően átérzik, mégis indítatva érzem magamat a nevezett egyesület működésére a m. kir. állatorvosi kar figyelmét ez úton is felhívni. Elvárom és mindenkor szívesen veszem, ha a m. kir. állatorvos a nevezett országos egyesület ilyenmű egyletek alakítására irányuló tevékenységében személyes közreműködésével is támogatja.

Budapesten, 1909. évi november hó 21-én.

Darányi s. k.

XVIII.

Az Országos Állatvédő-Egyesület indítványa a gyakorlati madárvédelem érdekében tartandó rövid tanfolyamok tárgyában.

185/1907.

Nagyságos Herman Ottó úrnak,
az M. O. K. igazgatójának

Budapest,
VIII., József-körút 65.

Budapest, 1907. április 24.

Igen tisztelt Igazgató Úr!

Az Országos Állatvédő-Egyesület egyik legfontosabb feladatának ismeri azt, hogy a vidéken minél több állatvédő-egyesületet alakítson vagy hogy ilyenek alakulását elősegítse. Ez egyesületek alakításánál a főszólyt a hasznos madarak védelmének felkarolására helyezzük, nemcsak az ügy nagy fontosságánál fogva, de már csak azért is, hogy ilyformán az állatvédő-egyesületeknek egy pozitív és állandó munkakört jelöljünk ki.

Említett igyekezetünk úgy látszik sikert ígérő, mert közbelépésünk folytán újabb időben már több vidéki állatvédő-egyesület alakult vagy alakulóban van.

A megindított mozgalom azonban egy hazai viszonyainkból merített tapasztaláson alapuló meglehetősen indokolt aggályt keltett bennünk t. i. azt, hogy a bizonyos hévvel

alakított egyesületek magukra hagyva csakhamar tespedésnek indulnak. Egyesületünk ugyan mindennemű nyomtatványok adományozásával, felvilágosítások adásával és „Állatvédelem“ cz. közlönyének az egyesületek közleményei számára nyitva tartásával, a folyóiratnak több példányban való megküldésével stb. rajta van, hogy az érdeklődést a lehetőségig ébren tartsa. Ennek elérése szempontjából azonban sokkal inkább célravezetőnek tartanók azt, ha a vidéken, kivált pedig a vidéki Állatvédő-Egyesületek kebelében minél több olyan egyén volna, aki a madárvédelem céljával és lényegével, az ügy mai állásával, kivált pedig a madárvédelem gyakorlásának mikéntjével tisztában van és mint ilyen az illető vidéken vagy egyesületben mintegy ez ügy apostolaként működhetik, az érdeklődést ébresztheti és az érdeklődők akcióját vezetheti.

Igaz ugyan, hogy a t. igazgató úr és a vezetése alatt álló intézet által szerkesztett és kiadott becses munkák és útmutatások már sok bajnokot és értékes erőt szereztek a madárvédelem ügyének, de az a meggyőződésünk, hogy a madárvédelemnek gyorsabban teremthetnénk buzgó misszionáriusokat, ha alkalom nyílnék arra, hogy az érdeklődők néhány napra terjedő előadások meghallgatására az M. O. K.-ba behívatván, t. igazgató és lelkes személyzete körében előszóval nyernének tanítást és buzdítást és kivált a részletekre nézve oly kimerítő tájékoztatást, melyek a központ gyűjteményeinek és a margitszigeti telepnek tanulmányozásával kiegészíthetnének és melyet nyomtatott betűvel pótolni nem lehet.

Ennek az intézkedésnek még az a megbecsülhetlen előnye is megvolna, hogy a vidéken propagált madárvédelmi intézkedések nem lennének díszkreditálva jóakaró, de avatatlan oktatók és pártolók által.

Az előadottak során azt a kérést intézzük t. igazgató úrhoz, hogy ha indítványunkat helyeselni méltóztatik, szíveskedjék a földművelésügyi miniszter úrhoz, aki a közhasznú ismeretek terjesztése érdekében tanfolyamok rendezése útján is oly sokoldalú tevékenységet folytat, javaslatot tenni az iránt, hogy az M. O. K. vezetése alatt ilyen részben ingyenes

tanfolyamok évenként tartassanak és vidéki állatvédő-
egyesületeink egy-egy kiküldöttje számára a tanfolyamon
való részvételre nézve kedvezvezményes elsőség engedélyez-
tessék.

Kiváló tisztelettel maradtunk

Igen tisztelt Igazgató Úr
az O. Á. V. E. nevében :

Máday Izidor s. k.
elnök.

Grimm Gusztáv s. k.
alelnök.

Hänsler Károly s. k.
h. titkár.

XIX.

**Az Országos Állatvédő-Egyesület a földművelésügyi
miniszter Úrhoz madárvédő tanfolyamok tartása
érdekében.**

Nagyméltóságú Gróf Miniszter Úr!

A földművelésügyi kormány már mintegy másfél évtized óta nagyarányú tevékenységet folytat a földművelésre nézve hasznos madarak védelme érdekében. A fennálló törvényes intézkedések, a Magyar Ornithologiai Központ, a baranya-kárászi fészekodugyár szolgálják elsősorban a madárvédelem érdekét.

A hasznos madarak megvédése és szaporítása azonban csak abban az esetben érhető el, ha az ország egész gazdaközönsége hathatósan támogatja a kormány intézkedéseit.

Ebből a szempontból a minisztérium és az Ornithologiai Központ évről-évre sok ezernyi szakkönyv és füzet terjesztésével igyekezett a közönséget felvilágosítani és az ügynek megnyerni.

Abban a meggyőződésben, hogy a közönség közreműködésének megfelelő szervezése mellett gyorsabb és biztosabb eredmény érhető el, az Országos Állatvédő-Egyesület mintegy öt évvel ezelőtt célul tűzte ki, hogy az állatvédelem keretében a madárvédelmet rendszeresen fejleszti.

Ebből a célból eszközöltük ki a „Madarak és Fák Napjának“ az összes népiskolákban való rendszeresítését, alapítottuk meg az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligát, alakítottuk meg a Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségét.

Ez utóbbival főleg az a célunk, hogy a vidéken minél több állat- és madárvédő-egyesületet létesítsünk, melyek

mindegyikének az a rendeltetése, hogy székhelyén, illetőleg annak vidékén a gyakorlati madárvédelem ápolásának és terjesztésének egy-egy központját képezze.

Eme törekvésünknek érdekében külön útmutatást adtunk ki vidéki állat- és madárvédő-egyesületek alakítására,

kiváló szaktekintélyvel bíró képviselőnket küldjük ki a vidéki egyesületek alapításánál való közreműködésre,

ellátjuk a vidéki egyesületeket szakkönyvek, füzetek, nyomtatványok, alapszabályok, taggyűjtőívek s hasonlók díjtalan adományozásával és egy házi folyóiratnak évi 70 fillérért való szétküldésével stb.

Jelentékeny munkával és áldozattal folytatott tevékenységünknek azonban igen nagy akadályát képezte és képezi az a körülmény, hogy a vidéken egyesületek alakításához, illetőleg a madárvédelmi munkásság irányításához alkalmas, madárvédelmi ismeretekben otthonos egyének csak igen gyéren találhatók.

Ennek a lényeges akadálynak tudatában már 1907. évi április hó 24-én a másolatban mellékelt megkeresést intéztük az Ornithologiai Központ igazgatóságához és arra kértük, hogy hozná javaslatba azt, hogy az Ornithologiai Központ kebelében kiváló szakerőinek alkalmazásával, az intézet gyűjteményeinek és a margitszigeti madártelep felhasználásával rövid tanfolyamok szerveztessenek.

Ezt a kérelmet most a Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségbeli Nagygyűlésének határozatából folyólag közvetlen Nagyméltóságodhoz vagyunk bátrak mély tisztelettel intézni.

Egynehány napra terjedő tanfolyam elegendőnek mondható arra, hogy az érdeklődőt a gyakorlati madárvédelem körében annyira tájékoztassa, hogy a madárvédelem gyakorlati alkalmazását nemcsak hogy saját körében kezdeményezheti, hanem annak az egyesületi úton való terjesztését és fejlesztését irányíthatja és ellenőrizheti.

Németország hasonló irányban intézkedett már, amennyiben báró Berlepsch seebachi birtokán lévő európai híri madártelepet hivatalos jelleggel ruházta fel és ott rendszeres tanfolyamokat szervezett, melyek 5 napra terjednek.

Lehet, hogy a mi viszonyaink között ennél rövidebb tartamú tanfolyamok is megfelelnek.

Ha Nagyméltóságod ily tanfolyamok rendszeresítését elrendelni kegyeskednék, az volna további tiszteletteljes kérésünk, hogy ezekre a tanfolyamokra, úgy mint a többi ágazatoknál némi segély engedélyezése mellett oly egyének is bocsáttatnának, akik a tanfolyamot a minisztérium költségén abszolválják.

Figyelemmel arra, hogy csak kevés napra terjedő tanfolyamokról van szó, igen szerény keretben mozogna az ide fordítandó kiadás.

Midőn hosszúra nyúlt előterjesztésünkért Nagyméltóságodnak elnézéséért esedezünk, mély tisztelettel maradtunk

Budapest, 1910. évi június 28-án.

Nagyméltóságú Gróf Miniszter Úr!
az Országos Állatvédő-Egyesület nevében :

Monostori Károly s. k.
ny. főisk. tanár, főtítkár.

marosi Máday Izidor s. k.
ny. min. tanácsos, elnök.

XX.

Az Országos Állatvédő-Egyesület körlevele a madarak gazdasági jelentőségének igazolása érdekében.

810/1910. szám.

KÖRLEVÉL

a madárvédelem érdekében a Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségéhez csatlakozott egyesületeknek.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület hivatalos közlönyében, a „Köztelek“-ben két tudományos intézetünk vezetői között polémia folyt lényegében afölött, vajjon a rovarevő madaraknak gazdasági jelentősége van-e és azok ebből a szempontból részesítendőek-e védelemben?

Ennek a kérdésnek megvitatása a gazdák körében nagy feltűnést keltett, annál inkább, mert a két előkelő tudományos intézet vezetőinek vitatkozása a dolog természeténél fogva a kérdés eldöntésére nem vezethetett.

Mellőzzük a mindkét oldalról felhozott érvek és adatok szembeállítását és bírálatát, mert polémiába keveredni egyáltalában nem óhajtunk.

Kötelességünk azonban nekünk is a kérdésben elfoglalt álláspontunkat a t. társegyesületeknek és ezek útján az érdekelt nagyközönségnek tudomására hozni.

Álláspontunk pedig az, hogy a leghatározottabban valljuk a rovarokkal táplálkozó madaraknak azt a kiszámíthatatlan nagy hasznát és jelentőségét, hogy a mező- és erdőgazdaságot a rovarok milliárdnyi értékekre rugó kártételeitől megóvják és hogy ennél fogva az állami hatóságnak épp úgy, mint a társadalomnak kötelessége mindent

elkövetni avégre, hogy a rovarrevő madarak szaporodása előmozdítottassék.

Merőben feleslegesnek ítéljük, hogy álláspontunk indokolására adatokat hozzunk fel. Elegendőnek véljük, ha egyszerűen arra utalunk, hogy álláspontunk egyezik földművelési kormányunk irányával és egyezik — lehet mondani — az egész művelt és tudományos világ nézetével is.

A rovarrevő madarak gazdasági jelentősége mellett állást foglalt a földművelésügyi kormány, midőn 1896-ban az addig tisztán a madárvonulások megfigyelése érdekében fennállott ornithológiai központot saját ügkörébe átvette és a gyakorlati madárvédelem érdekeinek ápolásával megbízta;

midőn 1899-ben a törvényhozás hozzájárulásával 62.000 korona költséggel „Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre“ (Chernel István írta) című nagy alapvető munkát kiadta;

midőn 1901-ben egy törvényen alapuló rendelettel 89 madárfajt abszolút hasznosnak jelentett ki és azokat minden kivétel nélkül való feltétlen védelem alá helyezte;

midőn a haladó kultúra következtében megfogyott természetes fészkelőhelyek pótlása érdekében a mesterséges fészkelőodvak tömeges gyártását és terjesztését megindította;

és végre midőn a magy. kir. ornithológiai központot megbízta, hogy a madarak hasznának és kárának kérdését azok táplálkozásának folytatólagos és állandó megfigyelése útján tanulmányozza és ennek a tanulmányozásnak támogatására az állami magvizsgáló és az állami rovar-tani állomásokat utasította.

De a rovarrevő madarak gazdasági jelentőségét teljes nagyságában az a körülmény tünteti fel, hogy e madarak védelmét éppen a földművelésre nézve megállapított hasznos voltuknál fogva az

egész művelt világ szükségesnek elismerte és a madarak megvédését nemzetközi érdekeknek jelentette ki.

Hazánknak egy nagy fia, gróf Andrássy Gyula volt az, aki mint közös külügyminiszter már 1875-ben indította meg azokat a tárgyalásokat, melyeknek célja az volt, hogy Európa valamennyi államai egyértelmű kötelezettségek vállalásával nemzetközileg biztosítsák a hasznos madarak védelmét.

Azóta, tehát közel 4 évtized óta lehet mondani az egész művelt világ illetékes természettudósai és a különböző államok kormányai és diplomatái azon munkálkodtak, hogy Európa valamennyi államát egy megfelelő nemzetközi egyezmény megkötésére bírják, mely munkálkodás eredménye a Párisban 1902. évben a hasznos madarak védelme érdekében létrejött első nemzetközi egyezmény volt, mely nálunk is törvénybe iktattatott.

Ennek az első nemzetközi egyezménynek jelentősége kiténik abból, hogy az 36 madárfajnak, mint hasznosnak nyújt védelmet 12 különböző államban.

Ezt a jelentőséget 1909 december hóban elismerte még Olaszország is, amely a római nemzetközi mezőgazdasági intézet közgyűlésén hozzájárult ahhoz a határozathoz, hogy a párisi nemzetközi egyezményhez még nem csatlakozott államok és így Olaszország is az egyezmény kötelékébe lépjen. Ennek jelentősége annál nagyobb, mert ezzel a lépéssel Olaszország, hol az apró madarak milliárdjai a nagy néprétegek állandó fogyasztási cikkét képezik, a madarak gazdasági fontosságát a népelelmezési érdekek fölé helyezte.

Eltelkintünk a madarak gazdasági jelentőségét méltató tudományos munkák, emlékiratok és tanulmányok, kísérletek és intézetek imponáló nagy számától és még csak egy momentumra utalunk:

az Amerikai Egyesült-Államok éppoly életrelvaló, mint gyakorlati érzékű nemzete a rovarévo madarak gazdasági hasznát oly fontosnak és minden kételyen kívül állónak ismerte el,

hogy ennek tudatát az egész nép érzületébe beoltandó, a madarak és ezzel összefüggésben a fák kultuszának két külön ünnepi napot szentel az Egyesült-Államok területén levő valamennyi népiskolában.

Mindezek után felkérjük a t. társegyesületeket, hogy saját hatáskörükben kövessenek el mindent, hogy földművelő országunk egyik legjelentékenyebb érdekét képviselő madárvédelem nagy jelentősége iránt a gazdaközönség bizalma nemcsak hogy meg nem ingattassék, hanem gazdáink saját jól felfogott érdekükben fokozott rokonszenvvel forduljanak az okszerű madárvédelem fejlesztése felé, melynek általános felkarolása alapos kilátást nyújthat nekik arra, hogy belátható időben a rovarevő madarak, mint a gazda legtermészetesebb és legigénytelenebb szövetségesei meg fogják őket óvni a terményeiket pusztító bogarak kártételeitől és a rovarirtás mindenféle költségeitől és zaklatásaitól egyaránt.

Á gyakorlati madárvédelem rendszeres felkarolása és fejlesztése csak mintegy 5 évvel ezelőtt indult meg. Á mozgalom tehát olyannyira új és a kezdet nehézségeivel küzd, hogy minden támadás csak a legkárosabb visszahatással lehet a még meg nem erősödött közvéleményre. Ázért kétszeres kötelességünk, hogy munkatársaink figyelmét és segítségét kikérjük arra, hogy madárvédelmi törekvéseink még zsenge kezdetének megakasztását a gazdaközönség megfelelő felvilágosítása útján ellensúlyozni igyekezzenek.

Budapest, 1910 évi július hava.

Á Magyarországi Állatvédő-Egyesületek Szövetségének
nevében :

Monostori Károly s. k.
nyug. ny. r. tanár, főtitkár.

Máday Izidor s. k.
ny. min. tanácsos, elnök

Máday-Chernel; Madárvédelmi törekvések.

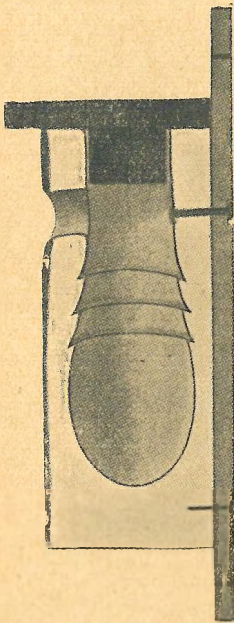
13

XXI.

Ifj. Kühnel Márton állami támogatással létesült Első Magyar Fészekodu- és Madáretetőkészülékek Gyára.

Szerződésileg kötelezve kizárólag a M. Ornithologiai Központ által megszabott oduminták gyártására s ennek fejében az intézet jegyét (M. O. K. betűket) alkalmazhatja odukészítményein.

Gyártja a következő odumintákat és téli etetőket:

A minta átmetszete.

A minta: az összes odulakó czinegék (szén-, kék- és barát-, fenyves- és búboszinege), valamint a csuszka, fakúsz, nyaktekeres, kerti rozsdafarkú fülemüle és örvös légykapó számára.

B minta: a seregély, de különösen szénczinege, valamint az A mintánál említett madarak számára is.

C minta: négyszögletű tág bejáróval; a szürke légykapó, házi rozsdafarkú fülemüle és a fehér barázdabillegető számára.

D minta: a búbosbanka, szalakóta, kék vadgalamb s a kisebb bagolyfélék számára.

Az A, B és D minta szerszám nélkül leemelhető fedéllel készül. Szállításnál a fedelek harántul átütött szegekkel vannak lezárva.

Legczélszerűbb $\frac{9}{10}$ rész A és B mintát (egyenlő számban) és $\frac{1}{10}$ rész C, esetleg C és D mintát rendelni.

HELYREIGAZÍTÁS.

Tartalomjegyzék (3-ik oldal):

II. rész. Társadalmunk tevékenysége a gyakorlati madárvédelem terén (Irtó: Chernel István) után hiányzik az oldal száma: 51

Függelék:

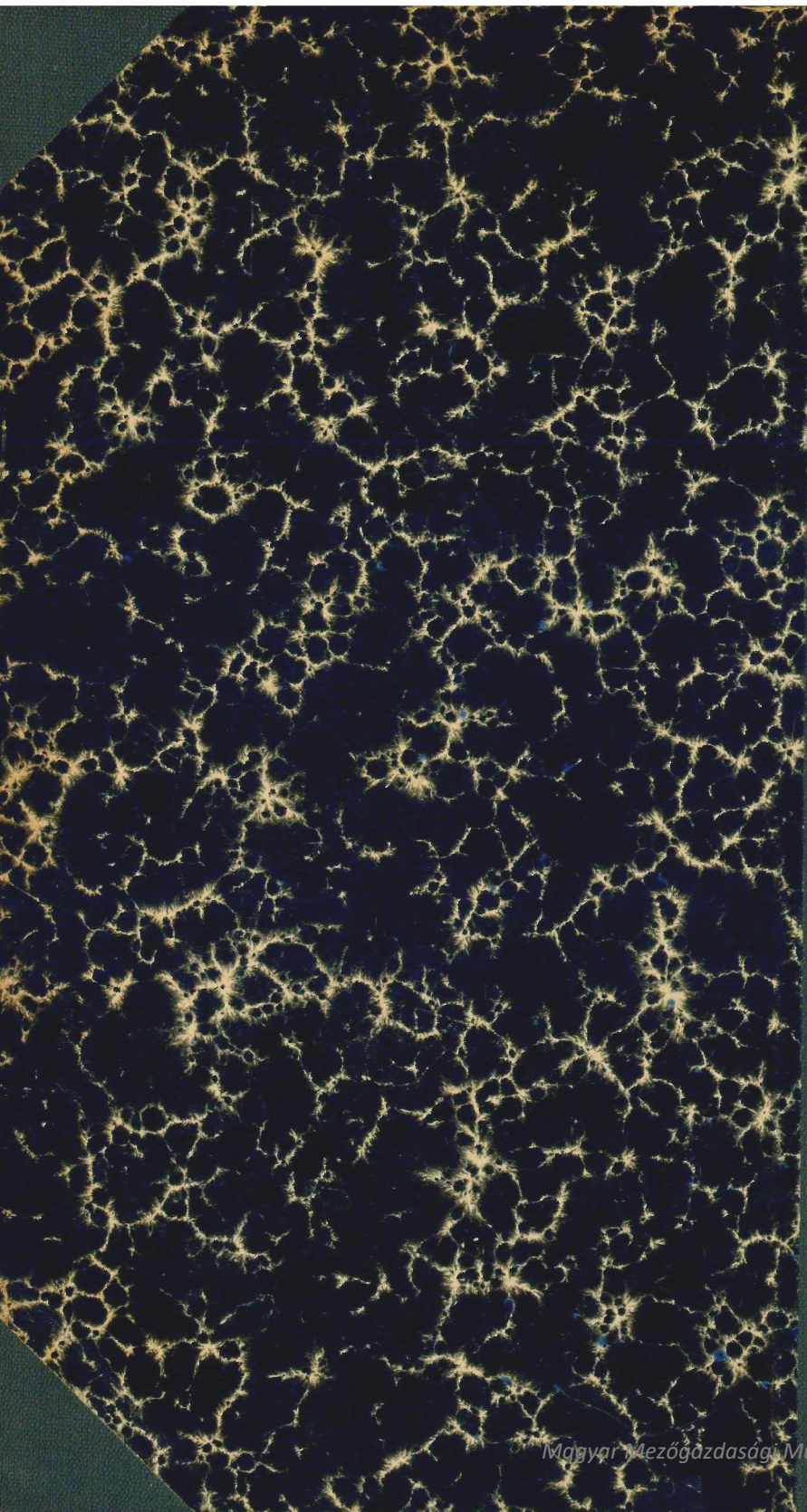
100-ik oldalán a hasznos madarak angol névjegyzéke helyett a 106-ik oldalon lévő francia, viszont a 106-ik oldalon lévő francia névjegyzék helyett a 100-ik oldalon lévő angol névjegyzék olvasandó.

130-ik oldalon a szöveg első szava „le“ téves, ehelyett „la“ értetendő.

186-ik oldal 3-ik sorában „kedvezvezményes“ helyett „kedvezményes“ olvasandó.

~~FÖLDMŰVELESÉGI MINISZTERIUM
TULAJDONA~~

Máday
Chernel

—
Madr
védelm
török
vések
—